GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

TREDJE SAMLINGEN.

Profiler.

Noveller och skizzer

af

Ernst Lundquist.

VISBY
GOTLANDS ALLEHANDAS TRYCKERI

DISTRIBUENT: FR. SKOGLUND, STOCKHOLM.

Lo. 29/141

PROFILER.

NOVELLER OCH SKISSER

AF

ERNST LUNDQUIST.

TREDJE SAMLINGEN.

VISBY,
GOTLANDS ALLEHANDAS TRYCKERI,
1888.

PROFILER.

NOVELLER OCH SKISSER

af

Ernst Lundquist.

TREDJE SAMLINGEN

VISBY
NORLANDS ALLEHANDA TRYCKERI.
1886

TILL

GEORG NORDENSVAN.

GRÅLLES FÖDELSEDAG.

En reslig, bredaxlad figur med knotor öfverallt, ett magert ansigte med grofva drag, som förrådde bondehärkomst, små gråa ögon, som långsamt blinkade bakom hornbågade glasögon, långa seniga händer, liksom skapade till att lugga skolpojkar, långa, platta fötter, dagen om gömda i lädergaloscher, hvilkas klampande hördes öfver hela skolhuset, då deras egare vandrade uppför trapporna, och alltid gåfvo signal till ökadt stim, en nästan fotsid öfverrock af grått, simpelt tyg, som gjorde den höga gestalten nästan spöklikt lång, och en grå, storskärmad mössa af samma tyg — sådan såg Grålle ut.

Det var den gråa långrocken, som ursprungligen gifvit anledning till öknamnet, men detta hade numera så borrat sig in i det allmänna medvetandet, att den lilla stadens invånare nästan glömt bort Grålles verkliga namn: magister Betulander — af betula, björk, efter Björkviks socken, der han först skådade dagens

ljus för öfver sextio år sedan. Urbilden till denna rock hade, då Grålle var tjuguårig student, sytts af en skräddare hemma i denna socken, och det påstods, att de tre eller fyra alldeles dylika gråa öfverrockar, som sedan i mån af behof efterträdt hvarandra på magisterns knotiga kropp, voro tillklipta och sydda af honom själf, och de voro verkligen så groft tillyxade, att det nog kunde vara sant. Man visste ju, att Grålle var snål som Harpagon och att han så mycket som möjligt tillverkade sina förnödenheter sjelf.

Att lädergaloscherna ej voro af hans eget fabrikat, var en känd sak, ty dem hade han dyrt fått betala hos en af stadens skomakare. Förmodligen var det derför han var så rädd om dem, att han aldrig lät blanka dem för att de ej skulle nötas. Och sedan den olyckan drabbade dem för några år sedan, att de befunnos fastspikade vid golfvet, då han efter lektionens slut kom för att ta dem på sig, tordes han aldrig släppa dem ur sigte och behöll dem derför på sig till och med uppe i katedern. Af alla de tusentals spratt, som fyra decenniers olika skolpojkgenerationer spelat Grålle, var detta det som gripit honom mest och som längst satt qvar i hans minne.

Att »skoja» för magister Betulander var en sedan länge häfdvunnen vana. Rektorn och de andra lärarne sågo genom fingrarna med

ofoget; alla försök man gjort att afskaffa det hade varit fruktlösa, och då gubben sjelf aldrig beklagade sig, lät man saken bero.

Beklagligt nog var det isynnerhet under morgonbönen de veckor, då Grålle hade vakten, som sjelfsvåldet grasserade värst. Tre eller fyra af ungherrarne i öfre sjuan uppträdde vanligen som ledare och utvecklade dervid en uppfinningsrikhet och en organisationstalang, som varit värda en bättre sak Dessa veckor, som återkommo högst två gånger om året, voro ifrigt efterlängtade af hela skolan; man fick derunder ge utbrott åt all sin inneboende ysterhet, som eljest hölls så obevekligt nere af rektorns järnhand, man rasade ut, man liksom hämtade krafter till att vara sedlig och ordentlig under hela den återstående delen af terminen, och det var kanske från den sidan, som rektorn och de öfriga lärarne sågo saken, ty medan de under Grålles morgnar promenerade af och an nere i kollegiirummet och lyssnade på det våldsamma stimmet deruppe, var det ingen af dem, som visade, att han lade märke till det, annat än möjligen genom ett litet mysande leende, och sjelfve den prudentlige rektorn kunde afbryta sig midt i sina filosofiska funderingar, klia sig på strupen med utsträckt underläpp, som han alltid gjorde, då han var vid godt lynne, och säga: »Nu skenar Grålle der uppe», en rolig-

het, som sades regelbundet två gånger om året och alltid mottogs med samma pligtskyldigt beundrande skratt af hela lärarepersonalen. Den gamle jovialiske rabulisten lektor Kruse gick till och med så långt, att han med sitt fnittrande falsettskratt och sitt belåtna smackande med tungan öppet visade sin sympati för odygdsmakarne deruppe och till och med ibland högt uttalade sin undran, »hvad de satans rustibussarne i dag skulle hitta på.»

Ty vanligen var det något nytt för hvarje dag. Än var det »trampqvarn eller sittande på stället marsch» med en kläm och en taktfasthet, som skulle ha gjort en gammal exerciskarl utom sig af förtjusning. Fastän man icke kunde se, att en fot rörde sig — ty de, som sutto på första bänken, höllo sig raka och orörliga som egyptiska afgudabeläten — skakades dock hela salen af ett bedöfvande, taktmässigt dån, när de trehundra paren skolpojkklackar på ett gifvet tecken satte trampqvarnen i gång. Och under tiden hördes naturligtvis inte ett ord af bibelförklaringen, som oafbrutet fortgick i katedern, der Grålle stod med glasögonen uppskjutna i pannan och boken tätt intill hakan, fasthållen med bägge händerna. Man såg, att han rörde på munnen, det var allt. *Om* han var missnöjd med ackompanjemanget, förstod han åtminstone att beherska sig väl, ty icke

en ryckning i hans ansigte sqvallrade om hvad han tänkte.

Trampqvarnen var emellertid ett något gammalmodigt nöje, som man börjat ledsna på, och det användes endast, då man ej hade något annat roligt att ta till. Men man led ingen brist på idéer.

Först och främst den s. k. »kåltäppan». Ibland, när Grålle kom in, tycktes hela salen vara tom, endast orgelspelaren satt på sin vanliga plats. Det var alldeles tyst; man hörde blott ett och annat undertryckt fnitter. Men då magistern, trankil som vanligt, hunnit upp i katedern, höjde sig ett rundt pojkhufvud här och der öfver bänkarna, allt flere och flere ansigten döko upp, röda af skrattlust och ansträngningen att sitta nedhukad på golfvet, och snart hade verkligen de terrassformigt uppstigande bänkraderna en aflägsen likhet med ett kålland, hufvud vid hufvud. Men det löjligaste af alltsamman var, när dessa hufvud efter det korta preludiet på orgeln började sjunga den öfliga salmversen, den ena strofen med skallande styrka, den andra nästan ohörbart tyst, allt eftersom det var öfverenskommet på förhand.

Denna salmsång var för de hänsynslösa upptågsmakarne en outtömlig källa till munterhet, ett tema som kunde varieras i oändlighet. Än kom man öfverens om att hålla

ut hvarje ton så länge, tills man var färdig att tappa andan, än använde man det ursinnigaste tempo prestissimo, än sjöng man versen i falsett ända upp till den mest halsbrytande höjd, än exeqverades den djupt nere i de lägsta basregionerna af de få, som kunde följa med på en sådan äfventyrlig klättring ner i dessa mörka schakt. Och när sången var slutad och Grålle ropade upp t. ex. Kalle Huldt och tillsade honom att läsa upp början af det kapitel i nya testamentet, vid hvilket man stannat i går, då gjorde han detta med så hes röst, att man ej hörde ett enda ord, och aflöstes han af en annan och en tredje, var det lika när med dem. Hela skolan hade i ett ögonblick angripits af utbildad bröstkatarr, som följande dag för omväxlings skull yttrade sig i den envisaste och mest öronbedöfvande hosta.

En gång hade man hittat på att låta Grålle tåga upp till sin plats mellan en dubbel häck af stöflar, uppställda efter anciennitet, primanernas längst nere vid dörren och öfre sjuans uppe vid katedertrappan, det sista paret skyldrade med hvar sin lineal. Men detta puts gjorde man aldrig om igen, ty efter morgonbönens slut kom rektorn in, medan hela skolan ännu sprang omkring i strumpfötterna och slogs om sina respektive fotbeklädnader, som just ej voro så lätta att få fatt i, och efter den straffpredikan, man nu fick till lifs, blef det

nödvändigt att för framtiden iakttaga litet försigtighet, om ej hela nöjet skulle få ett snöpligt slut för alltid.

Oaktadt man tillät sig ett sådant tygellöst sjelfsvåld mot magister Betulander, var han på det hela taget alls icke illa omtyckt. Först och främst bibehöll han ju ett sådant lugn och jämnmod i alla skiften, till och med när okynnets stormar brusade som häftigast omkring honom. Och så var han så rättvis. Ingen kunde beklaga sig öfver att någonsin ha fått för lågt terminsbetyg af honom, lika litet som han någonsin gaf för höga. Ytterst samvetsgrant skötte han sitt lärarekall — han undervisade historia och geografi i de fem lägsta klasserna — och hade, trots sitt litet torra och pedantiska sätt att uttrycka sig, en ganska stor förmåga att göra sitt ämne lefvande och intressant för lärjungarne. Grålles timmar voro aldrig tråkiga, äfven om det icke skojades. Han talade mycket själf, berättade karaktäristiska anekdoter och var icke alltför noga med årtalen. Gamla historien var hans favoritämne och bland dess hjeltegestalter tyctes han särskildt ha förälskat sig i Epaminondas — derför att denne, liksom gubben Betulander själf, endast hade en skjorta, påstod Kalle Huldt; men den förklaringen var kanske något ytlig. Säkert är, att ingen under Grålles fyratioåriga skoltid någonsin sett honom ond

utom en enda gång, då han på frågan, hvarför Epaminondas ej deltog i den revolution, som Pelopidas ställde till år 379, fick till svar: »Nej, han hade inte tid, han fick lof att vara hemma och tvätta skjortan.» Då vardt han blodröd ända ut i örsnibbarna, de gråa ögonen sköto hvassa blixtar, det ryckte i underkäken, men fast orden trängdes i strupen, kunde han endast med möda framstöna: »Gosse! — — Gosse!» Det var det värsta oqvädinsord han kunde åstadkomma.

Ty Grålle var mycket oförarglig och flegmatisk och mycket härdad; till och med de mest raffinerade elakheter återstudsade från honom som pilar från en rinoceroshud. För grof lätja hade han dock ett straff, som han ofta använde, nämligen baklexa, men det var snarare en belöning, ty det var så »skojigt» att få komma hem till Grålle och läsa baklexa. Det såg så »lifvadt» ut uppe på hans låga, månghörniga, möbelfattiga vindskammare, der gubben satt insvept i nattrock, hopflickad af hundratals lappar, rutiga, prickiga och blommiga, omböljad af illaluktande tobaksmoln från den sura, snarkande pipan och kringskansad af klädkorgar med gamla böcker. I en vrå af rummet stod en tvättbunke, hvari vanligen något mystiskt, gulgrått plagg låg i blöt, och framför spiseln voro stora fläckar af spild mjölk. De dyrbara galoscherna stodo i den tomma

bokhyllans nedersta fack, omsorgsfullt aftorkade med en trasa, som låg bredvid. Genom rökmolnen urskilde man otydligt en bur i fönstret, hvari en papegoja oupphörligt sjöng »I rosens doft», falskt och skrofligt, omväxlande med gälla nödrop på »Epaminondas!»

Magistern var vanligen mycket vänlig vid dessa besök, antingen man kunde sina stycken eller ej, och när delinqventen var färdig att gå, tog gubben alltid fram ett gammalt snurket äple ur sin öfversta byrålåda, lade det i sin unge gästs hand och sade med faderligt beskyddande ton:

»Se här, gosse, har du något att mumsa på — adjö med dig, gosse!»

Man hade aldrig märkt, att Grålle haft några favoriter, förr än nu under de sista terminerna. Men det var icke så underligt, att lille Fride Brandt stod magister Betulanders hjärta närmare än alla andra. Han var nämligen dotterson till Grålles för längesedan aflidne ungdomsvän, Thure Ligner.

Det var under Betulanders första lärotid, som de två hade kamperat tillsammans i en liten dublett långt nere vid södra tullen. De hade varit goda vänner redan i Upsala och slumpen hade sedan gjort dem till kamrater vid samma läroverk, ty äfven Ligner hade egnat sig åt den pedagogiska banan. Man kunde ej gerna se två större kontraster: den ene all-

varsam, pedantisk, snål, med alla utsigter till att en gång bli ett gammalt löjligt original; den andre gladlynt, sällskaplig, litet lättsinnig, gunstling hos damerna och för resten alla, som kommo i hans närhet. Det hände ofta, att han af sina bekanta blef tillfrågad, hur han kunde stå ut med att bo tillsammans med en sådan odräglig figur som unge Betulander eller Grålle, som han redan nu kallades, men då blef Ligner allvarsam och svarade: »Ja, han är allt litet tråkig, min käre Grålle, men ni kan aldrig tänka er ett sådant hjärta det sitter innanför den der fula gråa öfverrocken!»

För öfrigt träffades de bägge kontubernalerna ej särdeles mycket, ty Ligner var så upptagen af bjudningar i familjerna. Sällan var han hemma om aftnarna, fastän han mången gång behöft vara det för att bereda sig till morgondagens lektioner. Grålle hade bättre reda på hans embetsåligganden än han själf. Ofta hände det, att han inemot klockan nio om qvällerna, då han slutat sitt eget arbete, kom ut i Thures rum, der naturligtvis ingen fans hemma, lyste med talgdanken på skrifbordet, tills han hittade de latinska temaböckerna, som skulle vara rättade till i morgon, och tog dem med sig in i sin egen lilla kammare. Här letades nu latinska glosböcker och grammatikor fram ur klädkorgen, timme efter timme gick, och de orättade temaböcker-

nas fruktansvärda packe smälte småningom ihop under ett oafbrutet raspande af gåspennan. Vid ett-tiden var hela arbetet absolveradt, och packen lades på en särskild stol bredvid Thures säng, så att han skulle se den i morgon bittida. Var det kallt der ute i rummet, lade Grålle sig på knä framför kakelugnen och eldade åt sin vän, vaktade ut brasan, fördref derunder tiden med att plocka undan Ligners hvardagskläder, som han i går qväll kastat öfver hela rummet, medan han tog på sig frackkostymen, och lade sedan fram de läroböcker, Thure skulle begagna under morgonlektionerna. Sedan sköt han spjället och gick till sängs utan någon förargelse öfver sin uteblifna nattsömn och utan självbeundran öfver den oegennytta han ådagalagt.

Men så bröts kamratskapet helt hastigt. Ligner förlofvade sig, flyttade, gifte sig och dog i nervfeber, allt under den korta tiden af tre qvarts år. Det hade gått så hastigt, att Grålle kände sig helt häpen och hufvudyr, der han stod vid den öppna grafven, med sin starka arm uppehållande den unga konvulsiviskt gråtande enkan, som ännu var honom så främmande. Och hon blef honom aldrig annat än främmande, ty hon flyttade snart hem till sina föräldrar, som bodde i en annan stad, och der föddes också hennes och Thures dotter frampå hösten.

Sedan hörde han aldrig af henne; det påstods, att hon snart nog hade gift om sig.

Grafplatsen hade enkan inköpt, men det var också allt. Grålle hade ännu ej på sin lilla lön lyckats skrapa ihop till att betala sina Upsalaskulder, men fast det var alldeles emot hans grundsatser att innan dess göra en enda onödig utgift, köpte han dock ett prydligt järnstaket och hägnade om kullen med. Han fick lägga bort att röka för en tid och afstå från all uppassning, men det betydde ju föga. Mer än tio år dröjde det emellertid, förr än han fick råd att beställa en snygg vård af granit med Thures namn i guldbokstäfver. Hela staden förvånade sig öfver detta slöseri af den snålvargen Betulander.

Efter många och långa år kom ändtligen Ligners dotter flyttande till den lilla staden med sin man, en supig sadelmakare Brandt, som det gått ut sig för på den ort, der han förut bott, och som nu ville söka sin lycka på annat håll. Men magister Betulander hade ingenting gemensamt med dem. Han kände alls ingen dragning till den spotska frun med det simpla, fyrkantiga ansigtet, hvari icke ett drag påminde om Thure, och han gjorde ingenting för att närma sig herrskapet Brandt, som kanske för öfrigt ej ens visste af, att han varit ungdomsvän till fruns far.

De hade en son, som om hösten, då föräl-

drarne flyttade till staden, blef inskrifven i elementarskolans tredje klass. Det var en liten brunögd och pigg elfvaåring med stubbigt hår och djupa gropar i kinderna, alldeles som Thure haft. Namnet Fride gjorde han alls icke skäl för, ty det var en liten vildbasare, och lärarne klagade allmänt öfver, att han hade så svårt för att vara uppmärksam och hålla sig skicklig under lektionerna. Det var visst ingenting ondt med honom, tvärtom, det var en präktig pojke med godt gry, men han hade alldeles för mycket qvicksilfver i sig. De glittrande nötbruna ögonen spelade ständigt omkring på jagt efter något att skratt åt, och fann han något, blef han först alldeles eldröd i ansigtet, det klipte till i ögonen på honom — ett qväfdt litet skratt högt upp i diskanten, alldeles som ett fågelqvitter — och sedan var han nästan omöjlig att få styr på. Det var som om han haft skrattsjuka.

Den ende af lärarne, som ingaf honom respekt, var besynnerligt nog Grålle. Det härledde sig från något som händt första gången de haft lektion tillsammans. Magistern hade varit tankspridd hela timmen och knappast hört på de svar han fick; hans ögon hvilade omedvetet på den lille nyinskrifne gossen och det tycktes endast vara med svårighet han lyckades dra dem till sig och fästa dem i boken. Kalle Huldt, som hade ett solglas med sig,

passade på tillfället, då Grålle satt som bäst försjunken i tankar, och satte »solkatten» midt på hans näsa. Det blef ett allmänt fnissande utefter bänkraderna, men snart drogs allas uppmärksamhet till lille Brandt, som hade fått ett af sina skrattanfall. Det lät som en hel kör af uppsluppna hämplingar och grönsiskor; hela hans lilla kropp skakade som i kramp, ögonen blefvo små som pepparkorn och tårarna droppade utför de brunstekta, knubbiga kinderna. Ibland lyckades han qväfva skrattet för ett ögonblick, men så sköt en ny blodvåg upp i ansigtet — det kom en liten förberedande diskantlöpning — och så frustade det ut igen. Det var komiskt att se och höra på, och hela klassen satt tyst och hade roligt åt honom.

Men nu hände någonting högst märkvärdigt och ovanligt. Lille Fride blef plötsligt alldeles stel och stirrade framför sig med vidt uppspärrade, förskrämda ögon. Grålle hade rest sig från bordet, och den långa, skrangliga gestalten kom rakt emot honom. Nu sträckte han ut armen — de knotiga fingrarna mättade efter hans hufvud — — det var fråga om lugg — redan första lektionen! Dödligt förskräckt och skamfull dök Fride ner med hufvudet mellan axlarna så långt han kunde och höll bägge händerna för ansigtet. Men i nästa minut tog han dem bort igen och såg upp med

en häpen och villrådig min på magistern, som stod framför honom och strök med sin benrangelshand smekande öfver hans stubbiga hjässa den ena gången efter den andra och såg på honom med en så förunderlig fuktig och mild blick genom glasögonen och sade i rörd ton, utan en skymt af förebråelse:

»Gosse! — — Gosse!»

Från den dagen var det som Fride Brandt fick så lätt för att hålla sig för skratt under Grålles lektioner. Han visste ej själf, hur det kom sig, men det var honom alldeles omöjligt att finna något nöje i kamraternas upptåg under dessa timmar. Efteråt, sedan lektionen var slut, kunde han ha så hjärtans roligt åt hvad som tilldragit sig, men så länge magistern var inne, var det som om han blygdes, och när han, som så ofta hände, mötte Grålles vänliga blick derborta från katedern, blef han så förvirrad och måste vända sig bort; det var alldeles som om den öfriga klassens alla tjufpojkstreck legat och tyngt på hans eget samvete.

Att han var Grålles stora favorit var tydligt för alla, fast man just ej kunde säga hvari det visade sig. Han sysselsatte sig hvarken mer eller mindre med Fride än med de andra under lektionerna. Men han hade ett så eget sätt att se på honom, och det hade alla märkt. Och så gaf han honom så ofta baklexa, vida

oftare än han förtjänade, ty Fride kunde i allmänhet sina stycken ganska försvarligt, och när han kom upp på magisterns vidskammare för att ha strafflektion, drogs denna alltid ut så länge på tiden, mycket längre än rättvist var, men när han skulle gå, for Grålle med handen öfver hans hårstubb ett par gånger och stoppade sedan hans fickor fulla med äpplen, karameller och gamla pepparkakor, som han hade i sin byrålåda, förvarade sedan de sista födelsedagarna.

Ty det var ett gammalt bruk i skolan att fira Grålles födelsedag den tolfte september genom att duka presentbord åt honom i den klass, der han hade sin första morgonlektion. Det var en högst egendomlig samling af gåfvor man radade upp på det med blommor och grönt klädda bordet: griffelstumpar, små strutar med några kaffebönor i, hartassar, sockerbitar, hvetebullar, knäck, m. m. Grålle tackade och höll till godo med alltsamman, stoppade det i de djupa fickorna på sin öfverrock och tog det med sig hem, utan att rata något. Han var ju så snål, och äfven om han ej kunde ha någon synnerlig nytta af de talrikt förekommande hartassarna och kritbitarna, voro ju de ätliga sakerna ej att förakta.

I år firades födelsedagen på öfligt sätt. Det var fjärde klassen, Frides afdelning, som nu var i tur att duka bord, och man hade lyckats

synnerligen väl. Det fans till och med duk, lånad af Kalle Huldts mamma. Midt på den samma syntes ett kolossalt B, gjordt af en mängd små strutungar, innehållande kaffe, socker, snus — ja, en och annan med sand eller aska i hade också lurendrejat sig med; på sidorna derom bildade griffelstumpar och hartassar de mest fantastiska figurer, och det hela var omgifvet med en haut-relief-ram af skillingsbullar, omväxlande med runda skorpor. Grålle såg helt förnöjd ut, sade sitt vanliga »tack, tack, gossar, jag förstår välmeningen», och slog sig ner i katedern ofvanför födelsedagsbordet.

Det blef en ovanligt upptågsrik timme. Kalle Huldt var den som började. Han satte handen för näsan och anmälde, att han hade näsblod.

»Stoppa in litet gråpapper, så stannar det snart», rådde magistern.

Men som intet gråpapper fans till hands, bad Kalle Huldt att få gå ut och skaffa sig sådant, och det fick han. En stund derefter kom han tillbaka med en kolossal strut, gjord af ett helt ark gråpapper, instucken i hvardera näsborren och mottogs med en skrattsalva, som till och med smittade Fride Brandt. Upptågsmakaren satte sig på sin plats med sina strutar, Grålle såg ej upp som vanligt, och man fortsatte med de puniska krigen.

Nu kom i en hast en förfärlig törst öfver

hela klassen. »Jag skall be att få dricka vatten» — »Jag skall be att få dricka vatten» — hördes mellan hvarannan fråga magistern gaf, och man inväntade ej ens hans ja. Vattenkarafinen stod i ett fönster helt nära den svarta taflan, och hvar och en af de drickande passade i förbifarten på och gaf denna en knuff. Fride satt med spelande ögon och öppen mun och iakttog hvad som nu skulle bli af. Kalle Huldts gråpappersstrutar hade alldeles tagit ifrån honom hans makt öfver sig själf, tjufpojken inom honom ville fram, han kunde knappast sitta stilla, och om Grålle själf stått midt framför honom, skulle han ej ha kunnat hålla sig allvarsam. Svarta taflan skred småningom nedåt dörren, der han hade sin plats, tills den alldeles skylde magisterns öfverrock, som hängde på sin vanliga krok — den dyrbara gråa öfverrocken, som Grålle var nästan lika rädd om som om ögat och lädergaloscherna. Var det den de ville åt? Nu smög sig Kalle Huldt bakom taflan — och nu Eckerbom också! De vinkade. Han såg sig omkring. Jo, det var åt honom. Hvad menade de med det? Åh, hvad det här var lifvadt!

För att afleda uppmärksamheten från hvad som nu förehades satte man plötsligt trampqvarnen i gång. Magistern måste skrika för att göra sig hörd, men det tjänade just till ingenting, han fick ändå ej några ordentliga

svar, ty nu hade minsann ingen lust att tänka på några puniska krig. Med ens afstannade qvarnen alldeles och det blef så tyst i rummet, att man kunnat höra en fluga surra. Grålle såg upp helt förvånad och fann alla sitta med hufvudena vända mot tabula nigra.

»Hvad är det?» frågade han.

»Det är visst en råtta i magisterns öfverrock,» svarade Eckerbom, som smugit sig tillbaka till sin plats igen.

»Men magistern skall inte bli rädd», inföll Kall Huldt, »det är bara en liten oskadlig skolråtta.»

Grålle rusade upp och tog golfvet i ett par långa steg. Att kasta undan taflan var ett ögonblicks verk — men hvilken syn mötte honom ej der bakom! På golfvet satt ett besynnerligt bylte, en lefvande varelse helt och hållet dold i den stackars gamla gråa öfverrocken, som man vändt ut och in på, så att endast det trasiga och lappiga fodret syntes, och genom alla hålen, som Grålle länge och väl tänkt på att snörpa igen, fast han ännu ej fått tid, hade man dragit ut långa slamsor af vadden, som hängde ner här och der som en svans.

Det var för mycket för Grålle. Han tog ett ursinnigt tag med begge armarna i den nedhukade figuren för att lyfta upp honom och se hvem det var, som tillåtit sig ett så

skamligt och hjärtlöst skämt, men då han fick se, hvem syndaren var, föllo hans armar maktlösa ner vid sidan.

Det var Fride.

Gossen gjorde sig hastigt lös från den tunga rocken och smög sig skamfull tillbaka till sin plats, men hela den dagen och många, många veckor derefter hörde han i sitt öra det sorgsna, djupt förebrående: »Gosse!» som magister Betulander låtit undfalla sig, då deras blickar mötts.

Klockan ringde ute i förstun till tecken att timmen var slut. Grålle kom fram bakom svarta taflan med rocken på armen; han hade vändt den rätt igen och borstade omsorgsfullt af golfdammet, som fastnat på den. Hela klassen satt tyst och väntade. Men han sade icke ett ord. Han stod framme vid födelsedagsbordet med hufvudet nedböjdt och läpparna ihopknipna; han darrade så besynnerligt på händerna. Slutligen drog han på sig rocken, tog mössan på bordet och gick stilla ut. De hörde hans långsamma steg i förstugan och sågo honom gå förbi fönstret, med böjd rygg och ögonen i marken. Han hade glömt att ge dem lexa till nästa gång. Och han hade äfven glömt att ta med sig födelsedagspresenterna. Det hade aldrig händt honom förr på alla de år han varit i skolan.

Och nu satt han der hemma i sin lilla smut-

siga och nakna vindskammare. Han hade tändt pipan, men den smakade honom ej och fick slockna igen. Öfver begge knäna hade han bredt ut den olyckliga öfverrocken och försökte stoppa in vaddtapparna på sin plats igen. Men det gick långsamt, ty han darrade så på händerna och såg så illa. Det var kanske derför att han hade en stor tår i hvardera ögat.

Förgäfves sjöng papegojan »I rosens doft» för honom, förgäfves erinrade hon honom om Epaminondas i alla möjliga tonarter, än suckande inställsamt, än hemlighetsfullt hviskande, än strängt förebrående; Grålle hörde ingenting, han satt bara och kände på huru det sved som eld i bröstet.

Det var den bittraste födelsedag han någonsin upplefvat.

1885.

EN IDEALIST.

I herrskapet Vollmers matsal såg ut som Jerusalems förstöring. Förmakets alla möbler voro utflyttade dit, ty man skulle lägga på mattan der inne. I hela den rymliga salen fans knappast en qvadrataln fri. Stora förmakssoffan stoppade till passagen mellan matbordet och buffeten, makartbuketterna hade gjort haveri på pianot, öfver allt stodo bredbenta emmor och spärrade vägen, och i en af dem presiderade Venus Milo, medan Apollo Belvedere tagit sin tillflykt upp på det antika skåpet, för att stå riktigt skyddad, och tycktes hviska hemligheter i örat på den uppstoppade bergufven. De röda förmaksstolarna voro uppradade på den väggfasta bänken med benen i vädret, och den turkiska puffen var af den husliga stormen uppkastad midt på matbordet, omgifven af diverse annat vrakgods: album, lampor, visitkortskorgar, cuivrekannor, ljusstaksmattor och tusen eleganta småsaker i den pittoreskaste oordning; den

fläkta vargen, som annars brukade ligga på vakt framför chäslongen i förmaket, hade förskräckt öfver allt detta rafistulerande krupit under pianot och låg der som en piskad hund och sneglade ut på lilla fru Vollmer, som stod midt uppe i denna röra, klädd i kamkofta, köksförkläde, uppfäst klädning och en hvit silkesschalett knuten om hufvudet till skydd mot dammet. Hon såg smått förtviflad ut, då hon tittade sig omkring och undrade, hur man skulle få allt detta i ordning igen, tills hennes herre och man kom hem för att äta middag. Och sin enda jungfru hade hon till på köpet måst skicka bort till torget just nu, då hon så väl behöfdes hemma!

Det ringde på tamburklockan. Tapetserarен! tänkte fru Vollmer och gick för att öppna.

Ja, det var tapetserarelärlingen. En liten blek och finnig stackare med röda ögon och ljusa, nyutspruckna skäggtappar här och der i ansigtet. Han hälsade med en chevaleresk svängning af hatten och frågade, om det var der som en matta skulle läggas på. Jo, det var det, var god och stig in.

Han torkade belefvadt af fötterna på mattan, svängde af sig kavajen, så att han stod der i bara skjortärmarna, hängde upp den på klädhängaren, tog upp verktygspåsen ur rockfickan och sade i nonchalant ton:

»Ja, om nu lilla vän vill visa mig vägen, så—»

Lilla vän! Jaså, han tog henne för en tjänsteande — nåja, det var då inte underligt, tänkte lilla fru Bertha, och hon brydde sig icke om att upplysa honom om hans misstag, utan gick före in i salen för att visa vägen, som han bedt henne. Och det var just icke det lättaste, så belamradt som der var.

»Var inte rädd, jag skall göra mig så smal», sade han småskrattande och nickade förtroligt lugnande, då han såg, huru hon oroligt vände på hufvudet, för att se efter, att han icke slog ner något i förbifarten.

»Man behöfver verkligen en Ariadne, som beledsagar en genom denna labyrint», tillade han.

Bertha smålog åt denna tapetseraremytologi, och då hon lyckligt och väl kom fram till förmaksdörren, vände hon sig om för att se, om han var med. Men han hade stannat framför en emma och stod och gjorde söta miner åt Venus Milo, som stirrade på honom förnämt afvisande med sina tomma, hvita ögon.

»Nej, se Venus Melo!» sade han. »Ser man på, dom har god smak, hennes herrskap! För det här är den stiligaste af alla de antika venusarna, må hon tro, och dom, som står på Nationalmuseum, ä' bara fusk mot den här. För resten är hela den plastiska konsten på sitt förfall nu för tiden», tillade han i djupt föraktlig ton, i det han vände sig från skön-

hetsgudinnan och började slingra sig fram som en ål mellan puffar och pallar och utskjutande stolsben.

Bertha stod bakom förmaksportièren och skrattade så att hon hoppade. Det var då ett original till pojke herr Fernström hade skickat dem den här gången!

»Jag tror hon står och skrattar, mamsell?» sade han nu strax bredvid henne. »Gå på med det, hon, dermed röjer hon bara sin okunnighet. Det *är* i alla fall ett fullt konstateradt faktum, att dom inte kan göra venusar i våra dagar så bra som under medeltiden. — Nå, hvar är mattan och pappen? Jaså, der.»

Han såg sig omkring i rummet.

»Hvarför har hon inte flyttat ut bokskåpet der? Tror hon kanske att det är väggfast?»

Skåpet! Kors, det hade hon alldeles glömt. Och nu var ju Lina borta till allt spetakel.

»Jag tänkte — —»

»Ja, seså, tänk inte, hon, det ligger visst inte alls för hennes röst», sade han i snäsig ton. »Ta i nu, så flytta vi ut'et med samma.»

»Vore det inte bäst att ta ut böckerna först? Det blir visst alldeles för tungt annars», sade Bertha helt förskräckt.

»Jaså, ja, hon har frökenfingrar, kan jag se — nå, får gå då.»

Och i det han vände sig bort för att lägga ifrån sig verktygspåsen på den hoprullade mattan, tyckte Bertha att han mumlade mellan tänderna någonting, som lät förvillande likt: »Förbannade lata pigslynor!»

Hon läste upp skåpdörren och började plocka ut böckerna.

»Vi lägga väl ut dem i salen; nog fins der väl ännu så mycket plats», sade hon och gick ut med ett lass. Då hon kom in igen, stod han med hela famnen full af böcker och läste girigt på ryggarna af dem, som stodo på öfversta hyllan.

»Miltong, det är han som har skrifvit om det förlorade paradiset», sade han i vemodig ton, »och Schiller — den läste jag i skolan, två hela akter af Don Carlos — ja, herre Gud, det var den tiden det — sie sind vorbaj, die schönen Tagen von Arangschuess», suckade han och knogade ut i salen med sin börda, krokig i knäna af melankoli och öfverlastning.

»Det var tyska, det der sista jag sa'», förklarade han, då han kom tillbaka med samma olyckliga min som förut och gick fram till skåpet för att ta en ny börda, medan Bertha stod sysslolös vid ett fönster. Hon hade föresatt sig att spinna ut tête-à-têten så länge som möjligt och låta honom prata. Han var så upptagen af sina tankar, att han ej ens märkte hur liten hjälp han fick.

»Tänk, hvilka skatter! Hvilka skatter!» sade han och tog så varsamt i de fina klotbanden, som om han fruktat att de skulle falla sönder vid hans vidrörande.

»Ja, böcker ä' dyra», sade Bertha i enfaldig ton, för att spela sin pigroll naturtroget.

»Tror hon jag tänker på det matriella värdet!» utbrast han nästan förolämpad. »Nej, ser hon, jag är idealist, jag — nå, det vet hon väl inte hvad det är. Jag menar, hvilka skatter af vetande det ligger mellan de här bokpermarna! Ja, det är allt bra orättvist deladt här i verlden. Huru mången vetgirig ung man fins det inte, som skulle vilja — ja, jag tänker på mig själf till par exempel — uppoffra hvad som helst för att få stilla sin själs hunger med den vetenskapens stärkande manna, som ligger gömd bakom de här granna ryggarna, under det att kanske just ryggarna ä' hufvudsaken för den, som rår om dom. Herrskapet läser välan aldrig i sina böcker?»

»Nej, jag får bekänna — —

»Jag kunde just tro det. Och då skall en annan fattig stackare behöfva neka sig det nödvändigaste af lifvets nödtorft, bara för att kunna ha råd att gå på Läsesalongen för 20 öre om söndagarna och prenumerera på Rocambole och — — »

Resten af meningen åts upp af portièren

bakom hvilken han nu försvann med en ny börda.

»Mamsell skall se», fortfor han, då han kom in igen, »att jag är inte alls skapad till tapetserare, inte. Jag har gått igenom fyra klasser i elementarskolan och skulle bli filosofie doktor med tiden, det var min fars dröm, men så dog han, gubben, och inte ett kronans öre fans det efter honom — se, han satt i hofkapellet och blåste oboë och dessemellan tutade han allt lite smått i glastrumpeten, så det kunde just inte bli så mycket öfver åt hustru och barn, och se'n måste jag naturligtvis sluta läsa och kasta mig in på det praktiska — inte kunde morsan, som satt der i omständigheter med fem ungar, betala skolafgift och böcker åt mig, tycker någon det, och så kom jag i lära hos morbror min, som var tapetserare. Men det kostade på, må mamsell tro. I början gjorde jag inte annat än bara grät, och när jag kunde komma öfver en bok, satt jag och läste i smyg och lät arbetet vara, och då vankades det rammel, för morbror min var en så'n der nyttans träl utan någon högre lyftning. Till och med mina gamla skolböcker, som jag satt och hängde öfver om qvällarna, sedan arbetet slutat, tog han ifrån mig och sa', att de bara satte dumma högfärdsgriller i hufvudet på mig och hindrade mig att trifvas på den plats, der Vår herre satt mig. Och

det kunde han nog ha rätt i, förstås, men inte begrep jag det då, och aldrig glömmer jag den qvällen, då han gjorde upp en brasa på alla mina böcker i verkstadskakelugnen och alla gesällerna stod omkring och skrattade, dom djäflarne — då kunde jag ha ränt en knif i morbror min, om jag haft någon till hands. Jag tjöt som en gast och brände fingrarna på mig, då jag ville rycka Bjurstens läsebok ur lågorna, och se'n fick jag gå med armen i band och slapp åtminstone arbeta på fjorton dar. Herre Gud, gamla Bjursten! Jag mins honom så väl. Det var brunmelerade permar på honom, och inuti stod mitt namn tryckt — jag hade fått honom till præmium samma vår och hade läst honom från perm till perm tre gånger, men ändå var det så svårt och tungt att mista honom!»

Han stod der med fånget fullt af tyska diktsamlingar och stirrade dystert framför sig, men så gjorde han en kastning på hufvudet och lunkade ut i salen.

»Nu fins det inte en tom fläck att lägga något på derute», förklarade han, då han kom in. »Kan vi inte lägga resten på kakelugnsutsprånget der? Det är inte så mycket qvar.»

Jo, det gick an. Fru Berthas skrattlust hade alldeles förgått Hon stod qvar vid fönstret och väntade på att få höra mera, men tapetserarelärlingen tycktes icke vara hågad

för vidare meddelanden; han gick af och an mellan skåpet och kaminen som en automat och såg butter ut och tog ej längre i de vackra böckerna så kärligt och varsamt som förut.

»Nå, läser herrn aldrig något nu för tiden?» frågade Bertha för att möjligen få honom i farten igen.

»Nej», svarade han kort och kärft. Efter en stund, då han slutat stapla upp böckerna och börjat lägga ut papparken, tillade han:

»Om dagarna har man ingen tid, och om qvällarna är man så trött, så man stupar omkull som ett kreatur och somnar som en sten, innan man riktigt fått kläderna af sig. Och för resten —»

Det kom icke mera.

»Ja, nu skulle vi välan ha ut skåpet. Om mamsell vill ta i med, så — —»

Nå, det var ingen annan råd. För öfrigt var det icke så tungt som Bertha hade trott, och det stod snart välbehållet i lilla kabinettet till höger om förmaket, ty i salen fans ingen plats. Nu kom också Lina hem med sin torgkorg, och lilla frun fick annat att syssla med, och under förmiddagens mattpiskning och möbelborstning skulle hon alldeles ha glömt bort tapetseraren, om ej det taktmessiga spikandet inifrån förmaket påmint om hans dervaro. En gång tittade hon dit in och såg honom då hoppa som en stor groda omkring

på mattan, svettig och röd i ansigtet, och då hon frågade, om han ville ha litet öl att friska upp sig med, svarade han med munnen full af mattspik, att det hade han inte tid med, för resten var han riddare af blåa bandet.

Vid tutiden kom Bertha ut i salen från sängkammaren, der hon gjort toalett för att gå ut i staden. Medan hon stod der och drog på sig handskarna, hörde hon, att det var alldeles tyst inne i förmaket, och erinrade sig, att hon icke hört spikandet på en lång stund. Tapetseraren hade således slutat och gått, medan hon höll på att kläda sig. Nå, det var väl bäst att gå och se efter, hur han fullgjort sitt arbete, den der idealisten; det var väl si och så Men då Bertha stannade under portièren, blef hon helt förvånad öfver att se hammaren ligga qvar — och der var ju en hel sida af mattan ospikad! Och der — ja, der vid kakelugnen satt den välsignade pojken på golfvet och läste i en stor bok och det med en sådan ifver, att han icke hörde henne komma, förr än hon stod midt framför honom. Bredvid sig på mattan hade han en uppslagen annotationsbok, hvari han tydligen gjort anteckningar.

Han såg upp, blef mörkröd i ansigtet, for upp som en raket och lade tillbaka boken på kakelugnsgesimsen. Bertha såg, att det var en del af Illustrerad verldshistoria.

»Jag satte mig och hvilade litet, och så kom

jag att titta i den der boken — —» stammade han.

»Det är ju ingen skada skedd», sade Bertha så vänligt hon kunde.

Men nu vände han sig hastigt om och stirrade på henne; han hade känt igen rösten.

»Åh, herre Je, var det frun själf, som — —? Och jag, som pratade så mycket sentimentalt nonsens —! Jag får be så mycket om ursäkt, men jag visste rakt inte —»

Han bugade sig gång på gång och gjorde synbarligen stora ansträngningar att vara ledig och obesvärad. Utan att höra på Berthas försäkringar, att hon inte var det ringaste stött, rusade han bort till hammaren, kastade sig omkull på mattan och började rycka och hoppa och spika, som om det gält lifvet.

Bertha stod qvar och såg på honom. Hon visste icke, hur det kom sig, men han ingaf henne ett sådant medlidande, den spinkiga gestalten, som stannat i växten, med sin osunda hudfärg, sitt insjunkna bröst, sina smala axlar och sina dåliga kläder. Och plötsligt kom det öfver henne ett behof att vara riktigt vänlig mot honom.

»Kanske herrn har lust att låna hem den der boken?» sade hon. »Det får herrn så hjärtans gärna, och herrn behöfver inte alls ha brådt att lemna igen den, bara herrn är rädd om den.»

Han upphörde ett ögonblick med arbetet och såg skyggt upp på henne, undrande, om det kunde vara hennes allvar.

»Min man har så mycket böcker, som han inte behöfver och aldrig ser i», fortfor Bertha, »kanske det fins många bland dem, som det kunde intressera herrn att läsa.»

Han svarade ingenting, men han såg så glad ut, den stackaren, att hans finniga ansigte blef nästan som litet vackert, då han med lysande ögon sneglade bort till bokhögarna på kaminfrisen.

Men så kom det ett tvärt omslag. Han vände sig hastigt bort och började rycka i mattkanten.

»Frun är mer än beskedlig», sade han med ett tjockt uttal — som ej berodde *endast* på, att han hade munnen full af mattspik — »och jag är verkeligen så tacksam; men jag vill inte låna några böcker.»

»Hvarför inte? Tillåter inte mästaren?»

»Jo, vasserra, mästaren jag nu är hos är en human och intellektuel person, riktigt en ädel vän till sina arbetare — men jag vill inte ändå.»

»Men hvarför?»

»För att det är dumt. Menniskan skall inte sträfva högre än ödet vill, då blir hon bara halfdan i allting och misslyckad. Nej, jag skall bli tapetserare, jag, och får inte

tänka på hvad som kunde ha varit — och kan jag glömma bort allt i hop och bli som mina andra kamrater, realistisk och nöjd med detta lägre, matriella — då är det nog bäst för mig.»

»Ni vill således inte låna — —?»

»Nej, tack, snälla frun, jag skulle bara bli olycklig efteråt. Jag får tacka så mycket för fruns välmening.»

»Ja, adjö då.»

Han for upp, bugade sig ett par gånger med bortvändt ansigte och tafatt-eleganta slingringar på den slankiga kroppen och lade sig sedan ner till sitt tunga arbete igen.

Då Bertha en timme derefter kom hem, var han gången. Mattan var oklanderligt pålagd. Bokskåpet stod på sin plats, men böckerna hade han icke satt in. Ej ens de, som lågo på kaminfrisen, hade han rört.

1886.

"WALDEMARS HEMLIGHET."

Det ringde på tamburklockan.

Fru Holmin gick själf och öppnade, och hon blef helt gladt öfverraskad, då hon såg en liten rödkindad och mustascherad ung herre framför sig och hörde honom säga i munter ton:

»God afton, faster! Här har du mig ändtligen!»

»Nej, se Karl Axel! Nå, det var roligt! Välkommen!»

Medan han pelsade af sig i tamburen, ursäktade han sig för att han ej kommit förr. Han var så upptagen af sin tjänstgöring på samtrafikskontoret, och om förmiddagarna kunde han aldrig komma ifrån, derför fick faster ursäkta, att han kom så här en qvällstund i stället, och så var det ju en sådan evig väg hit upp till Vasastaden, men det var i alla fall skamligt af honom, att han inte långt för detta helsat på henne, då hon ju bott i Stockholm ända sedan första oktober, två hela månader. Han hade gått och känt sig som

en otacksam och pligtförgäten usling, och i middags, då han mötte faster på Drottninggatan, hade det gått ett tveeggadt svärd genom hans själ, och nu hade han passat på och kilat dit, medan det ännu sved i samvetssåren.

»Ah, seså, kära Karl Axel, inte behöfver du hålla så'na der långa tal», afbröt gumman fryntligt och sköt honom in genom förmaksdörren, »nog vet jag, att en ung man i verken kan ha roligare för sig än springa på visiter till en gammal gumma, som inte ens har någon vacker dotter eller andra magnetiska föremål i huset.»

Taklampan tändes, men innan de slogo sig ner för att prata, ville faster nödvändigt, att han skulle se på våningen. Det var tre små rum, sal, sängkammare och förmak, öfverfulla af stora, bastanta, litet landtliga möbler, som alls icke voro i stil med våningens moderna inredning, de små läckra, guldsirade kakelugnarna och den färgrika ornamenteringen i taket.

»Ja, det är litet à la möbelbod, som du ser», sade gumman, »men jag hade inte hjärta att skicka våra gamla saker på auktion. Fast jag inte behöfver något herr-rum nu mera» — hennes röst darrade litet och hon rättade nervöst på sin svarta krusflorskrage — »släpade jag ändå med mig din farbrors kontors-

möbler — chiffoniern, skrifbordet och det här stora åbäket till bokskåp — du känner väl igen det?»

»Skulle jag inte känna igen farbrors bokskåp? Min allra bästa vän från barndomsåren! Åh, herre Gud, der står ju Nilssons Fauna än på sin gamla hylla — och Holbergs Comœdier, hela raden! Åh, jag mins så väl, jag måste klättra upp på en stol för att räcka dem. Och der är 'Fregatten Eugenies verldsomsegling' med de roliga taflorna i! Faster, du är alldeles tvungen att låna mig fregatten Eugenie en gång, då jag får godt om tid — jag skall inte ha den länge, jag vill bara se på gubbarne, och jag skall vara så rädd om den »

De sutto ute i det lilla förmaket med en punschbricka och en skål bergamotter mellan sig — bergamotter *nästan* lika goda, som dem faster förr i verlden trakterat honom med der ute på gamla Bergshamra — och pratade om flydda tider, om farbror och allt godt han gjort de sina och alla, som kommo i beröring med honom, om hans sista sjukdom, begrafningen, auktionen, om hur snälla och deltagande alla grannarne hade varit, om den nye egaren, och så gjorde de ett språng tillbaka till äldre tider, då Karl Axel varit på Bergshamra och helsat på om somrarna, och de talade om allt möjligt, smått och stort, om hun-

den Max och hästen Sara, som brukade gå uppför trappan upp på verandan och få socker, om trädgårdsmästarens Kalle, som narrat honom att snatta plommon, om fiol-Håkan och majstångsdanser, om andjagter och abborrställen och om den ofvanför stalldörren uppspikade ugglan, som han varit så dödligt rädd för, då han var riktigt liten. De hade kunnat fortsätta att prata i timtal utan att märka tidens flygt, om de ej fått höra ett förfärligt skrapande på tamburgolfvet i våningen ofvanför.

»Seså, nu kommer unge Björnklo hem, då är klockan öfver åtta», sade faster litet förskräckt. »Och jag som inte sagt till Lovisa, att vi ska ha oss en smörgås. Och nu hinner hon inte baka våfflor, som du tycker så mycket om. Nå, det får bli en annan gång Vänta, jag skall bara ut i köket ett slag.»

Hon försvann på ett ögonblick.

»Det var då väl», sade hon, då hon kom in igen, »att jag fick höra den unge herrn der uppe komma hem, annars hade jag väl glömt mig ändå längre. Han är min klocka om qvällarna. När jag hör honom torka af sig om fötterna i tamburen — de måtte inte ha någon matta, stackarne — så vet jag, att klockan är tio minuter öfver åtta. Det klickar aldrig.»

»Ja, Valdemar har i alla tider varit punktligheten själf.»

»Nej, hvad hör jag, känner du honom?» utbrast gumman lifligt intresserad.

»Tror jag det! Vi ha varit klasskamrater genom hela skolan.»

»Känner du kanske den öfriga familjen också?»

»Ja bevars, jag har varit mycket der i huset förr i verlden, innan det gick ut sig för dem, och senast i våras var jag uppe hos Valdemar i ett ärende.»

»Nå, det var då riktigt roligt att få höra något om dem», sade faster och intog åter sin plats i soffan. »Du är rakt tvungen att tala om för mig allt hvad du vet. Du skall inte tro, att det är vanlig käringnyfikenhet — här fins ju flera grannar, och dem bryr jag mig inte ett dugg om, men med de här är det något alldeles särskildt — egentligen med den unge herrn. Jag har intresserat mig för dem allt sedan jag flyttade hit, men som de ingen piga ha, kan jag naturligtvis inte få veta något på sqvallervägen genom Lovisa. Hvad är det för folk? Jag vet inte mer, än att det står Fru Augusta Björnklo på dörrplåten — och värden sa' mig, då jag flyttade in, att jag skulle få mycket tysta grannar ofvanpå — något slags pauvres honteux, sa' han, utfattigt folk, men som betalar hyran ordentligt och inte generar någon.»

»Ja, det är visst mycket skralt för dem. Frun har varit enka i halftannat år, eller hvad det kan vara, efter en literatör eller tidningsskrifvare eller hvad han var. Hon hade visst pengar i sig själf, ty under hela Valdemars skoltid hade de det mycket bra; jag har varit der på många barnkalas och ungdomsbjudningar, och både frun och döttrarna gingo alltid mycket eleganta. Men då mannen dog, fans det inte ett kronans öre qvar. Valdemar hade nyss blifvit student; flickorna voro något äldre, så der ett par tre och tjugu år. Den ena af dem fick plats på ett kontor och den andra blef biljettförsäljerska vid en teater, som fadern i lifstiden hade arbetat åt, så att de försörja sig själfva och betala för sig hos modern, och som hon är mycket sjuklig och dessutom i alla tider har varit för fin till att arbeta, så är det väl egentligen döttrarnas inackordering hon lefver på.»

»Jaså, frun är sjuklig?»

»Ja, hon är nästan lam och sitter mest stilla i en stol hela dagarna.»

»Nå, men unge herrn då, har han ingenting för sig?»

»Jo, men ingenting, som han kan förtjena något på ännu. Han går på musikaliska akademien och skall bli operasångare med tiden. Han har en utomordentligt vacker tenor och är genommusikalisk; hans lärare ha de största

förhoppningar om honom. Och med sådana ovanliga gåfvor, som han har, och dertill ett präktigt utseende och ett distingueradt sätt kommer han bestämdt att bli något utmärkt på scenen. Men faster må tro, det var inte lätt för honom att bestämma sig för den banan. Jag mins, hur tveksam och betryckt han var, när fadern dog och det upptäcktes, att familjen stod der på bar backe. Han kom till mig och öppnade oförbehållsamt sitt hjärta. Han kunde få en bra plats på ett kontor, om han ville, med så pass stor lön, att han kunde betala för sig hemma hos modern och slippa ligga de andra till last. Men det ville systrarna och modern inte höra talas om. Han skulle följa sin kallelse och bli sångare, det predikade de för honom dagligen och stundligen. De påstodo han inte hade rätt att gräfva ner sina pund och svika deras förhoppningar på honom; han skulle bli familjens ära och stolthet, och den dag han tog emot kontorsplatsen, skulle han göra dem alla tre den största sorg, som kunde drabba dem. De ville arbeta och försaka så mycket som helst under hans studieår, till dess han blef färdig, och sedan skulle han nog tacka dem för, att de hindrat honom att kasta bort sin framtid. Jag ställde mig obetingadt på deras sida och rådde honom att följa sin kallelse och ta emot systrarnas offer, då det gjorde dem en sådan

glädje. Jag tyckte alldeles som de, att han inte hade rätt att kasta bort sig.»

»Fans det då ingen musikmecenat, som kunde hjälpa honom?»

»Det skulle Valdemar aldrig ha tagit emot. Då jag slog fram något om att han skulle vända sig till baron D. eller professorskan T., svarade han, att han hällre skulle ta tjänst i en kryddbod eller som kypare eller göra hvad som helst. Om det inte blef något af honom, om hans röst inte kunde upparbetas tillräckligt eller han misslyckades vid sin debut, skulle han ju ha bedragit de der främmande välgörarne både på deras förhoppningar och deras pengar, och det ville han inte upplefva.»

»Nå, hur gick det?»

»Jo, han gaf sig till sist. Hela sommaren gick han der och grubblade och pinade sig själf, och hemma lågo fruntimren öfver honom med böner och föreställningar, men när höstterminen kom, togs han in vid akademien, och der har han nu gått öfver ett år. Och faster kan aldrig tro, så han sjunger!»

»Jag har allt hört honom, må du tro, om morgnarna, innan han går, och i trapporna — det klingar så vackert, så man kommer sig inte för med att göra något, utan vill bara höra på. Och alltid sjunger han utan accompagnement; de måtte inte ha något piano.»

»Nej, han talade just om det här om dagen, att de måste sälja det i höstas för att kunna betala hyran Då han är alldeles tvungen att öfva sig, kommer han hem till mig eller Svensén, som också har piano, eller också går han på ett kafé, der det fins något gammalt hackbräde.»

»Nå, är det en fin pojke för resten?»

»Fin? Jo, det kan faster lita på. Som en kammarduksnål. Det har alltid varit hans lilla svaghet. Det var derför han alltid kallades 'hoffruntimbret' i skolan. Fick han en fläck på manschetterna, så kunde han bli gråtfärdig. Och han ville aldrig vara med om våra lekar, för att inte smutsa ner sig. Om han hade varit framme vid svarta taflan och handskats med kritan under de matematiska lektionerna, bad han alltid om lof att få gå ut, bara för att få tvätta af sig ute i toalettrummet.»

»Det är rent af förvånande . . . !»

»Hur så?»

»Det skall jag strax säga. Men berätta nu vidare om honom. Du kan inte tro, hvad det intresserar mig.»

»Ja, det är just inte vidare att berätta. Vi träffas visserligen ganska ofta, men då talar han inte mycket om sig själf. Jag vet, att han plågas förfärligt af att inte kunna betala för sig hemma och att låta systrarna föda

honom med sitt arbete, men hvad skall han göra? Sjunga och vänta, det är det enda möjliga. Aldrig har han några pengar och aldrig behöfver han några. Få vi honom någon gång med oss ut på ett kafé, dricker han på sin höjd en sejdel öl. För det mesta råkas vi hemma hos mig eller hos Svensén, vi röka och prata, medan han sjunger för oss eller fantiserar på pianot, men på slaget åtta reser han sig sig alltid upp och går, och ingen makt i verlden kan hålla honom qvar. Kamraterna ha skämtat mycket med honom för den pedantiska vanan, och en tid trodde vi verkligen, att han hade någon liten kärlekshistoria för sig. 'Valdemars hemlighet' var ett stående slagord bland oss, och en gång följde vi till och med efter honom på afstånd för att se, hvart han tog vägen, och vi blefvo helt förvånade, då vi sågo, att han styrde kurs direkt hem.»

»Ja, han kommer alltid hem tio minuter öfver åtta, som sagdt är.»

»Men hvad är det då, som tvingar honom att gå hem så dags? Klockan nio skall han ju ändå ut igen, han går och hemtar sin syster på kontoret hvarenda qväll, det har han talat om.»

»Jo, jag skall säga dig, hvad det är, som tvingar honom att gå hem — jag vet det, jag: han måste hem för att bädda.»

»Bädda?»

»Ja, åt modern — hon går och lägger sig half nio; och nu, då du talar om, att hon är klen och sjuklig, förstår jag mycket väl, hur det hänger ihop.»

»Och faster tror, att Valdemar...?»

»Sköter alla pigsysslorna der i huset, ja, eller rättare sagdt, det *vet* jag, fast ingen annan än mina egna öron har sagt mig det — och Lovisa, förstås, som har sett honom stå och köpa ost och anjovis i hökarboden.»

»Men hur kan det komma sig? Ha de ingen piga?»

»Nej. Om lördagarna kommer det en hjälpgumma till dem och skurar och bär ner hinken med veckans köksafskräde och sopor, men annars är det unge herrn, som sköter allt ihop. Då systrarna ha gått vid half niotiden om morgnarna, går han och städar i deras rum ofvanför min sal. Jag hörde genast att det var en karl. De ha inga mattor deruppe, trossbottnarna ä' tunna, och hvart enda steg han tar hörs hit ner. Och så sjunger han hela tiden, medan han skjuter ihop sängarna och går af och an mellan flickornas rum och köket. Sedan han bäddat upp i moderns rum och sitt eget, sopar han öfver allt och slår emot med borsten i alla hörn — det hörs, att han inte är van. Mellan hvar rullad han

sjunger hör jag sopborsten. Och om qvällarna ... ja, nu hör du själf hur det låter!»

Och de hörde verkligen mycket tydligt, huru en säng drogs ut rakt ofvanför deras hufvud och huru knarrande stöflar beskäftigt rörde sig af och an i rummet.

»Men kan det inte vara frun?» invände Karl Axel misstroget.

»Nej, hon tassar omkring i filttofflor, när hon någon gång är uppe och rör på sig. För resten hör du ju, att han sjunger.»

De knarrande stegen aflägsnade sig nu åt kökssidan till, och en klingande vokalis dog bort med dem.

»Det är alldeles ofattligt!» utbrast Karl Axel häpen. »Att tänka sig den superfine och prudentlige Valdemar gå der och utföra sådana sysslor!»

»Inte är det så ofattligt», sade faster. »Efter hvad du sagt mig förstår jag allt i hop så väl. Han tycker naturligtvis, att han vill bespara systrarna den stora utgiften att löna och föda en piga, efter han inte kan betala någon inackordering för sig.»

»Men att de ha gått in på det!»

»Han har väl tvingat dem. Han kanske har hotat dem med att ta plats på kontor.»

»Ja, det vore han nog i stånd till.»

Den gamla dalkarlsklockan ute i matrummet slog nu half nio, och Lovisa stack in huf-

vudet genom dörren och förkunnade, att det var serveradt.

Medan de åto sin enkla smörgås, kunde de ej tala om annat än det ämne, som sist varit på tal, och då de reste sig från bordet och faster ville, att de skulle gå in i förmaket igen, sade Karl Axel:

»Nej, tack, faster lilla, om faster ursäktar, gör jag som tiggarne och går mina färde, sedan jag tackat för mat. Jag har fått en sådan lust att gå upp till Valdemar ett slag; han skall genast gå och hämta systern, och vi få sällskap ända till min port.»

Faster nickade endast till tecken, att hon förstått, och ett par minuter derefter ringde Karl Axel på tamburdörren hos Björnklos. De knarrande stegen nalkades inifrån, dörren öppnades på glänt, och en handskbeklädd hand sträcktes ut, liksom för att ta emot någonting, men då det ej ledde till något resultat, sköts dörren upp ännu ett stycke, och Valdemars förvånade ansigte visade sig deri.

»God afton!» hälsade Karl Axel.

Det var för sent att slå igen dörren och rädda sig undan. Vännen hade redan sett hans hushållshandskar och det stora hvita bäddförklädet, som han hade knutet om lifvet. Han stod der alldeles blodröd i ansigtet och kunde endast stamma:

»Jag trodde, att det var mjölkbudet...»

Äfven Karl Axel var förlägen; det hade icke varit hans mening att så der ertappa sin vän på bar gerning.

»Jag har varit och hälsat på min faster, som bor här under», sade han, och som jag visste, att du brukar gå ut klockan nio för att hämta din syster, gick jag upp för att fråga, om du är färdig att gå, så att vi få sällskap.»

»Stig in, jag kommer strax.»

Karl Axel stod i den mörka tamburen, medan Valdemar skyndade in till sig, och ett ögonblick derefter kom han ut, tog sina öfverkläder i mörkret utan att säga ett ord till Karl Axel, knackade på sängkammardörren och sade:

»Adjö så länge, mor! Nu går jag och hämtar Thora.»

Och så bar det af med dem.

Valdemar var ovanligt fåordig hela vägen utför den långa Drottninggatan. Då han sade något, lät hans röst så besynnerligt pressad och andfådd. Karl Axel talade om ditt och datt och försökte låtsa, som om han ingenting märkt eller förstått. Men han insåg slutligen det fruktlösa i sina bemödanden

Då de kommo till hans port och skulle skiljas, såg han sin vän i ögonen, och rörd af det olyckliga uttrycket deri kunde han ej låta

bli att ge honom ett kraftigt handslag och säga i varmare ton än han någonsin brukat:

»Du är en bra pojke, Valdemar! God natt!»

Då han skulle stänga porten, såg han, att vännen stod qvar på samma plats och hörde honom säga, bedjande och skyggt:

»Tala inte om det för kamraterna!»

1887.

ETT SVALBO.

ETT SVALBO.

Lilla Majken Cedersvärd var alltså förlofvad. Det framkallade riktig sensation vid hela badorten, så mycket mera som det var den första förlofningen under säsongen. Tänk, en sådan Backfisch, som gått och läst i våras och såg riktigt utklädd ut i sin långa klädning — och redan förlofvad! Det var att avancera litet för hastigt, och som vanligt vid dylika befordringsfrågor var det en hel mängd, som kände sig förbigångna. Baron Hjälm var kanske den begärligaste épouseuren på hela vestkusten i sommar, och just han skulle låta snappa bort sig af den der lilla obetydliga flickan!

Hon var ju inte ens vacker! Hon såg ut som en liten zigenareunge mod sin bruna, solbrända hy, sina tjocka, svarta hårflätor och sina stora, mörka ögon, som det lyste till i så underligt ibland, medan hon hörde på hvad de andra omkring henne sade; ty själf talade hon icke mycket, hon kunde dansa en hel dans utan att hennes kavaljer lyckades få af henne

annat än ja och nej; man visste icke rätt, om hon var blyg eller dum eller begge delarna. I allmänhet var hon mer än lofligt bortkommen på kafferepen och danssoiréerna, der hon höll sig i vrårna eller gick omkring och såg ut, som om hon ständigt vore rädd för att snafva i klädningen.

Deremot hade någon tidigt en förmiddag, då det var folktomt i läsrummen och på verandorna, sett henne med lif och lust leka dunk med småbarnen på bakgården vid hotellet strax bredvid, komma framstörtande från sitt gömställe i källargången, rusa i fyrspång till dunkstället och ropa öfverljudt: »Tvy för mig!» Såg man henne ibland promenera på landsvägarna utan sällskap af modern eller någon af de öfriga badgästerna, hade hon oftast en hel svärm af barn omkring sig, och det var ej ens alltid de *fina* barnen, utan alla möjliga pysar och småflickor från köpingen, handtverkarnes och handelsmännens ungar. En af badortens löjtnanter hade en gång ertappat henne, då hon satt långt inne i skogen omgifven af en hel småbarnsskola och berättade sagor för dem, och hon hade talat så ifrigt och med stora gester, hon som eljest var så stilla och orörlig, och när löjtnanten kom fram till eken, der hon satt, hörde han henne säga:

»Men då blef björnen alldeles förskräckligt

ond och sade:» »Hvem är det, som har druckit ur min bägare?»

Hon talade med så grof och tjock basröst, då hon härmade björnen, att löjtnanten icke kunde låta bli att skratta. Hon såg upp, skrek till, och i nästa minut såg han hennes blåa klädning långt, långt borta mellan trädstammarna. Men sedan dess sprang hon alltid lång väg, så snart hon fick se en skymt af honom, så skämdes hon; det var aldrig värdt att han försökte bjuda upp henne der nere på danstillställningarna, ty hon sade alltid nej, och om han icke till all lycka snart derefter hade lemnat badorten, skulle hennes glädje ha varit störd för hela sommaren, så hatade hon honom.

Och denna lilla barnunge var det nu, som den elegante, litet blaserade verldsmannen baron Hjälm gått åstad och förlofvat sig med! Det gränsade nästan till det öfvernaturliga.

Och lilla Majken var icke den, som var minst förvånad öfver hvad som händt henne. Under de få dagar som hon och modern ännu stannade qvar vid badorten efter förlofningen såg man henne sällan tillsammans med fästmannen, och när de någon gång visade sig ute, tycktes hon vara lika blyg för honom som för alla andra herrar; det såg ut, som om hon knappt vågade se på honom. Och hon, som under hela säsongen promenerat

och seglat barhändt, så att hennes små fingrar sågo ut att tillhöra en mulattflicka, gick nu ständigt i handskar, som hon knappast tog af sig då hon åt; åtminstone behöll hon alltid den venstra på. Det var som om hon varit generad för förlofningsringen.

Och när hade de nödvändiga preliminärerna egt rum? Det kunde man aldrig förstå. Kanske alltsammans hade gått genom modern? Det var det antagligaste, ty man hade just icke sett, att baron Hjälm visat lilla fröken Cedersvärd mera uppmärksamhet än någon af de andra flickorna. Han hade dansat med henne ett par gånger, det var allt, och der under hade han helt säkert bemött henne med samma artiga, reserverade, litet öfverlägsna köld, som han visade mot alla unga damer. Det var rent af förvånande!

Men det var kanske bazaren för fattiga badgäster häromdagen, som fört dem tillsammans. Vestkustbazarernas undergörande förmåga i det afseendet är ju känd. Der hade verkligen tilldragit sig en liten episod, som — — ja, det var lösningen på gåtan.

Majken hade varit med bland de unga flickor, som haft bestyr med att dekorera societetssalongen. Någon nytta skulle hon väl göra, och hon hade ju sagt bestämdt nej till att vara med i tablåerna, fastän hon kunnat bli en sådan präktig Mignon; lika litet hade

hon velat gå in på att servera »Sitt-dusch» innanför ett mystiskt förhänge i ett hörn af salen, der hvar och en, som betalade tio öre, fick sitta ned på en stol bakom gardinen och få en eau-de-cologne-dusch i ansigtet. Att sköta rafraichissören var ju en lätt sak, men Majken sade ändå nej. Binda kransar och guirlander gjorde hon deremot både raskt och smakfullt, och som ingen herre utom artisten Appelgren var närvarande, slog hon också upp språklådan och var jämförelsevis treflig, tyckte flickorna.

Artisten var en maläten, lungsigtig figur med yfvigt, gråsprängdt konstnärshår, som hängde ner öfver den flottiga svarta bonjourens krage, infallna kinder med skarpa röda fläckar på och ett par underligt brinnande ögon. Han var arkitekturmålare och hade som sådan åtnjutit ett visst anseende för ett tjugutal år sedan. Nu var han bortglömd, fattig och utsvulten. Han hade kommit hit för att med sin enda återstående lunga inandas den välgörande blandningen af hafs- och skogsluft, och som han visste, att han hörde till dem, som skulle få vara med om att dela behållningen af bazaren, ville han göra sig nyttig på det enda sätt han kunde och hade erbjudit sig att med sitt konstnärsöga öfvervaka anordningarna i salongen. Han var ofantligt nitisk, klättrade som en långbent spindel

uppför stegar för att spika fast vapensköldar ofvanför fönstren, plockade om och jämkade de till tombolan skänkta sakerna för att få dem i pittoresk oordning och undvika obehagliga färgsammansättningar, draperade förhängen omkring salustånden och hade till och med lofvat att sminka Ägirs döttrar till tablåerna.

Men ibland fick han ett anfall af sin hosta och sedan måste han alltid hvila sig en lång stund, innan han kunde fortsätta med sitt arbete. Han slog sig då ner vid bordet, der de för lotteriet bestämda sakerna låg, och fördjupade sig i beskådande af ett planschverk, som hennes nåd B. på Tofveröd strax bredvid badorten hade skänkt. Det var ett exemplar af Erik Dahlbergs Suecia antiqua et hodierna, en väldig foliant i rödt skinnband med rika förgyllningar och ålderdomliga messingsknäppen. Han vände bladen med ett slags andakt och fläckarna på hans kinder blefvo allt rödare och skarpare för hvarje ny arkitekturbild, som hans förtjusta ögon slukade. Oupphörligt skakade han på hufvudet, liksom i extas.

»Ni tycker visst om den der boken?» frågade Majken, som händelsevis kom att stå bredvid honom.

Han såg upp liksom vaknande ur en lycklig dröm och skyndade till sitt arbete; han trodde, att den unga damens fråga varit en förebråelse för att han icke skötte sina pligter.

Men så snart hostan tvingade honom att hvila, smög han sig tillbaka till sin skatt.

Majken tänkte icke vidare på saken, men på bazardagen tvingade en af direktionsfruarna henne att ta en lista och gå ut bland menigheten för att sälja lotter på Dahlbergs planschverk, som skulle lottas ut särskildt; det ansågs för dyrbart för att gå in bland de öfriga tombola-vinsterna. Hon stod der helt tafatt med sin lista i handen och såg, att den redan hade fått många namn; men hvem skulle hon nu gå till? Då hörde hon Appelgrens hackhosta bakom sig och en blyg röst, som sade:

»Fröken lilla!»

Hon vände sig om, och der stod artisten med förlägen min, sneglande på planschverket, som en af marskalkarne stod och höll bakom Majken, ty hon orkade icke bära det själf.

»Skall den der boken lottas ut särskildt?» frågade Appelgren, sväfvande på målet.

»Ja.»

»Hvad kostar lotten?»

»En krona.»

Hans ansigte ljusnade. Han tog upp en gammal skinnpung, som innehöll några kopparslantar och en enda silfverkrona, räckte den senare till Majken och sade:

»Jag skall be att få köpa en lott.»

Hon tvekade att ta emot slanten och blef alldeles röd i ansigtet. Han märkte det.

»Får kanske inte hvem som helst köpa lotter på den?» frågade han sårad.

»Jo, naturligtvis», skyndade sig Majken att svara. »Hvilket nummer önskar herr Appelgren?»

»Det gör alldeles detsamma; vill fröken skrifva dit mitt namn, der det fins plats?»

Hon lofvade att göra det, och så slank han in i trängseln.

Men nu förstod Majken honom. Åh, att hon inte gjort det långt förut! Då kunde kanske hela utlottningen ha förhindrats. Hennes nåd B. skulle kanske ha låtit öfvertala sig att skänka planschverket till den stackars gamle artisten som ersättning för allt besvär han haft vid salens dekorering, eller också kunde man ha slagit sig ihop några stycken om att köpa in alla lotterna för hans räkning. Hvad skulle hon göra? Hon var alldeles utom sig. Sin sista slant hade han offrat blott för en möjlighet bland hundra att bli egare till den der boken, som han tillbedt och smekt med ögonen både i går och i dag — åh, nu kom hon ihåg det! Och nu gick han der i ångest och väntade på att få höra sin dom — och hur den skulle komma att utfalla, det visste hon nog! Planschverket skulle naturligtvis vinnas af någon som inte behöfde det, inte förstod att uppskatta det, och för honom skulle denna dag, den festligaste dagen på

hela sommaren, bli ännu en bitter missräkning bland de många han säkerligen redan varit med om i sitt lif.

Men nu kom hon på en ljus idé. Hon räknade öfver huru många lotter, som ännu voro osålda, det var några och trettio, stoppade listan i fickan, bad marskalken lägga undan planschverket så länge, hon skulle snart komma tillbaka, och så skyndade hon bort till sin mor, som stod och sålde näfverskäppor med smultron i vid ett litet bord ute på stora verandan.

»Mamma, du måste nödvändigt ge mig pengar, mycket pengar!» flämtade hon.

Modern såg helt förvånad ut, tvekade litet, men tog upp sin portmonnä och gaf Majken en tia, det var allt hvad hon hade med sig. Den unga flickan gaf henne en våldsam kyss till tack och sprang derefter, barhufvad och utan sjal, öfver planen och bort till villan, der de bodde, hämtade upp sin egen lilla kassa ur byrålådan, och då hon en stund derefter kom tillbaka till societetslokalen, räckte hon med en triumferande min lottlistan till direktionsfrun, som förestod tombolan; alla lotterna voro fulltecknade och hennes egna initialer stodo på öfver trettio ställen.

»Blir nu inte han den lycklige, så måste väl jag vinna den», tänkte hon, »och om jag sedan säger honom, att jag inte alls bryr mig

om den der gamla tafvelboken och att han gör mig en sådan glädje, om han vill hålla till godo med den, så tar han nog emot den; han kan inte gerna bli stött, då han ser, att det är välmening.»

En stund derefter företogs dragningen. En af marskalkarne ringde med en klocka, det blef tyst i salen, och en af småflickorna leddes med förbundna ögon fram till urnan, der de hopvikta lottsedlarna voro nedlagda. Majken kunde knappast andas af spänning. Hon höll oafvändt ögonen på herr Appelgren, som satt på en stol långt nere vid dörren och oupphörligt torkade svetten ur pannan med en blårutig näsduk.

»Numro 11 har vunnit! Baron Hjälm!»

Allt blodet rusade till hennes hjärna, det blef som skymning i salen. Då hennes blick åter sökte den gamle artisten, var han borta.

Publiken, som under dragningen skockat sig kring urnan, spred sig åter öfver salen, och sorlet blef lika bedöfvande som förut. Men mellan grupperna trängde sig beslutsamt en ung flicka med upphettade kinder och blixtrande ögon, och i nästa minut stod Majken framför baron Hjälm, som satt tillsammans med några unga herrar nära buffeten och bläddrade likgiltigt i sin Suecia antiqua.

»Får jag tala några ord med baron», sade hon käckt och utan en tanke på att vara blyg.

Han såg upp med en förvånad min.

»Med baron ensam», tillade hon.

Hans min blef ännu mera förvånad, han steg upp, bjöd henne armen och förde henne ut på lilla altanen åt sjön, der för tillfället ingen befann sig.

»Hvarmed kan jag stå er till tjänst?» sade han i sin odrägliga, kalla, afmätta ton.

»Ni har nyss vunnit ett planschverk», sade hon ifrigt, »bryr ni er mycket om det?»

»Hur så?»

»Jo, jag ville be er — ja, rent ut sagdt, att skänka bort det till någon, som mycket gerna vill ha det.»

Hon såg bedjande upp på honom, och tårarna stodo henne i ögonen, så upphetsad och nervös var hon.

»Det var en egendomlig begäran», svarade han.

»Inte är den så egendomlig! Åh, om ni visste!»

I flygande fläng berättade hon nu om artisten Appelgren och hans varma intresse för planschverket, talade om hans stackars enda silfverkrona, som han gifvit ut för en lott, påpekade, huru mycket besvär han gjort sig för dagens fest, huru synd det var om honom, att han icke fått denna väl förtjänta lön för sin möda, han, kanske den ende af hela badsällskapet, som förstod sig på de der gamla

taflorna — tänk, han var ju arkitekturmålare till på köpet! — och afbröt slutligen sin argumentering med att haka sig fast vid baronens arm och utbrista:

»Ja — baron förstår, det är alldeles nödvändigt, att han får boken, annars blir jag så förfärligt ledsen, för det är mitt fel alltsammans; om jag inte varit dum, så hade det aldrig behöft bli någon lottning. Seså, säg ja nu!»

»Och om jag säger nej?»

Hon såg pröfvande på honom, för att se efter om han menade allvarsamt, men det var omöjligt att läsa i de der lugna, döda ögonen. I det samma fick hon se artisten Appelgren långsamt komma fram mellan träden nedåt stranden till; han gick mera böjd än någonsin och såg gammal och skröplig och ledsen ut; då och då stannade han, liksom för att andas ut.

»Om ni säger nej», upprepade Majken utom sig, »då vet jag inte hvad jag gör! Hvad hjälper det, att jag kan be mamma köpa en sådan der bok och ge honom? Det är i dag han skall ha den, just i dag — nu strax — jag kan inte se honom gå der nere och vara ledsen — och det kan inte baron heller, det är jag säker på?»

Han hade under hela tiden, medan hon fört sin skyddslings talan, betraktat henne med en

halft road, halft nyfiken min. Nu, då hon ännu en gång såg upp på honom med de der bedjande, trohjärtade svarta hundögonen, kunde han icke låta bli att dra på munnen och sade vänligt:

»Nåja, så tag boken då — men på det vilkoret, att ni lemnar fram den själf.»

Hon blef så glad, att hon brast i gråt och måste stå en stund lutad mot altanpelaren och torka af tårarna och försöka qväfva snyftningarna. Hon kunde icke få fram ett ord. Slutligen vände hon sig mot baronen, ryckte till sig hans hand och kysste den häftigt. Det var icke någon tanklös öfverilning, hon visste mycket väl hvad hon gjorde; om hela badsällskapet stått omkring, skulle hon ha gjort det ändå. Derpå skyndade hon in i salen, bemäktigade sig det dyrbara bytet, som hon så tappert hade kämpat för, och ilade ner till stranden, der hon fann den gamle artisten sittande på en sten.

Från den dagen var det som ett hemligt band mellan Majken Cedersvärd och baron Hjälm.

De talade just icke mycket oftare vid hvarandra nu än förr, men hon kände, att hvar hon gick och hvar hon stod, följde hans blick henne, och när han hälsade på henne, var det med ett uttryck af välvilja i ögonen, som han ej hade för någon annan.

En eftermiddag, då de flesta badgästerna voro ute på en bergsvandring, hade hon suttit på stora verandan tillsammans med sin »bästa vän», en trettonårig flicka, som hon gjort bekantskap med här, och då hade hon riktigt tagit sin skada igen för allt hvad hon tegat i sommar. Åh, hvad hon hade pratat! Om likt och olikt. Hon talade om hela sin lefnadshistoria för den nya vännen, beskref allting der hemma på Hubertsberg, grottan med den underliga fosforescerande mossan på väggarna, hennes gamla lekplatser uppe i berget, der ladugården hon byggt af stenar och träbitar som litet barn ännu fans qvar med samma gamla grankott-kor i, gungan nere i hagen, som gick så svindlande högt öfver björktopparna, och hon skildrade alla ställets invånare, mamma, den rara, goda mamma, som folk trodde var ytlig, men som kunde ha så vackra, allvarliga tankar ibland, fast hon bara sade dem till sina närmaste, och som var god vän med hvarenda fattig på en mils omkrets — och gamla farmor sedan, som lefvat under sju kungars regering — och rättarmor, som kunde sätta upp tjugu olika slags väfvar och hade lofvat lära ut hela sin visdom åt Majken, så att den inte skulle dö ut — och så hennes egen lilla qviga, Hvita rosen, som var så förskräckligt galen efter socker och kunde räcka vacker tass alldeles som en hund! När hon

suttit der och pratat oafbrutet en hel timme, blef hon i en hast alldeles stel af fasa, ty hon hörde någon hosta inne i salen, och då hon tittade in genom fönstret, satt baron Hjälm der bara ett par alnar ifrån de begge flickornas plats och höll en bok i handen, men då deras ögon möttes, förstod hon, att han hade hört hvartenda ord!

Strax derpå kom han ut, och i stället för att skratta åt henne som åt en dum barnunge, tog han af sig hatten så vördnadsfullt, som han aldrig förr gjort, och tog henne i handen, som han annars aldrig gjorde, och höll den mycket längre än man brukar hålla folk i hand. Hon blef så underlig till mods, hon ville både gråta och skratta, men mest glad var hon ändå, ty han tyckte bestämdt, alltsedan den der planschverkshistorien, att hon var en bra flicka, och det ville hon så gerna, att alla skulle tycka, och att *han* tyckte det, var ju en stor ära, ty han var ju själf den bästa och ädlaste menniska i verlden.

Den öfvertygelsen hade hon fått sedan den gången, då han visade sig så god och öfverseende med hennes förskräckliga framfusighet. Ty efteråt kunde hon icke fatta, hur hon kunnat bära sig åt på detta sätt. Sedan den exalterade stämningen var borta, förfärades hon öfver att hon kunnat så der anfalla en främmande herre och i pockande ton tigga af

honom hans ärligt förvärfvade egendom, som han för skams skull icke kunnat neka att afstå åt henne. Men han hade gifvit ifrån sig gåfvan på ett så finkänsligt sätt, att det icke alls blef svårt att ta emot den. Han hade velat, att hon skulle lemna fram den själf, och det var naturligtvis emedan han trodde, att det gjorde henne en glädje — och den glädjen kunde han ju annars mycket väl ha behållit för sig själf, som valuta för sitt offer. Och det bästa af allt, han hade intet skrattat åt henne, som hon efteråt med så dödlig fasa tänkte på att han kunde ha gjort — och som hvilken som helst af de andra herrarne skulle ha gjort det visste hon — nej, han hade inte skrattat åt henne, hvarken då eller sedan, tvärtom, det fans ingen vid hela badorten, som visade henne en sådan aktning som han, och det fastän hon hvarken kunde vara qvick och näbbig som de andra flickorna, eller konversera fint och elegant om alla verldens ting. Men se, han var en *man*, han, och inte bara en kavaljer som de öfriga! Och hon beundrade honom alldeles utan gräns — ja, nästan som hon beundrat sin far, då han ännu lefde.

Och när hon en dag fick höra något prat om, att badortens skönhet, den vackra enkan, grefvinnan Y., på det sista kafferepet hade gjort honom så tydliga inviter och att det kanske skulle bli förlofning mellan dem, så

blef hon riktigt vid dåligt lynne en hel dag; hon tyckte, att han var alldeles för god för en sådan sminkad och förkonstlad varelse — ja, för honom fans egentligen ingen, som var god nog, han stod så skyhögt öfver alla — den enda skulle då vara mamma, men hon gifte, förstås, aldrig om sig.

Lilla Majken hade blifvit som en annan menniska sedan den der dagen, då baron Hjälm kommit ut på verandan och helsat så aktningsfullt på henne. Det var som om hon tyckt att det höjt hennes eget värde. Hon var kanske icke så vanlottad och obetydlig, som hon alltid känt sig tillsammans med sina jämnåriga? Hon behöfde kanske icke draga sig så der försynt tillbaka i en vrå? Om *han* var inne, kände hon det nästan som om hon egt ett stöd, som hon förut aldrig haft. Det gick liksom en osynlig tråd mellan honom och henne, och den höll henne uppe. Hon kunde till och med gå ensam öfver golfvet utan att rodna. Och hon blef i en hast så likgiltig för alla andras kritik. Hvad frågade hon efter, om alla de der främmande menniskorna kallade henne tölpig, bortkommen, enfaldig? Hon visste ju, att *han* icke skrattade åt henne, och hans omdöme var ju långt mera värdt än alla de andras ihop.

Men då han talade vid henne, och det gjorde han ibland, då kom den gamla olyck-

saliga blygheten tillbaka, ja, värre än någonsin, och hon skulle ha velat sjunka genom golfvet, för att han icke skulle se, hur hon rodnade och bleknade ömsom och hur hon kämpade för att kunna forma till ett förnuftigt svar på hans vänliga ord. Men hon kände ändå, ja, hon visste alldeles säkert, att fastän hon bar sig så våpigt och tafatt åt, tyckte han icke sämre om henne för det.

Ja, och så kom det oerhörda, det vidunderliga!

Han hade, besynnerligt nog, en eftermiddag kommit hem till deras villa på visit, som han aldrig brukade göra, och frågat efter hennes mor, och Majken, som stod inne i köket och såg honom komma, sprang ut bakvägen och smög sig uppåt skogsbacken, der hon gömde sig bakom en ek och höll utkik ner till villan för att se efter, när han skulle gå. Så gjorde hon för öfrigt alltid, då det kom någon främmande. Men en hel timme förflöt, och ännu syntes han icke till, och när han ändtligen gick, så att hon kunde få slippa ifrån sin arrest och smyga sig ner igen, kom mamma emot henne på verandatrappan och såg så underlig ut och förde henne med sig upp på sängkammaren, och der talade hon en mängd obegripliga saker, som om hon velat förbereda henne på någonting, men hastigt slog hon armarna om henne och tryckte henne hårdt intill sig och så kom det

helt tvärt och utan öfvergång: baronen hade friat till henne!

Ja, det var till henne, Majken, inte till mamma — det var riktigt säkert, att det inte var något misstag. Han hade sagt, att hon hade fängslat honom genom sitt ärliga, hjärtevarma, från all förkonstling fria väsen, och det var just en sådan god barnnatur, som han alltid önskat träffa på, för att göra henne till sin hustru, ty en sådan kunde man sedan dana om efter sitt eget hufvud. Då friherrinnan Cedersvärd invände, att Majken var alldeles för ung ännu för att tänka på förlofning eller ännu mindre på giftermål, svarade han, att det var just det barnsliga, outvecklade hos henne han älskade, och om han icke fick henne, skulle han aldrig gifta sig. Och om han fick Majkens ja, ville han hålla bröllop genast, innan verlden hunnit få det allra ringaste tag i henne. Han hade sett nog af den äktenskapliga lycka, som en i salongslifvets skola depraverad verldsdam kan skänka. Hos Majken visste han åtminstone, att allt var äkta, ty hon hade ännu icke lärt sig konsten att hyckla. Han hade allvarligt pröfvat sig själf, och han visste, att han icke öfverilade sig, icke gaf vika för en öfvergående stämning. Majken eller ingen.

Friherrinnan visste icke hvad hon skulle svara; hon hade emellertid lofvat att icke

lägga något hinder i vägen och att låta Majken själf afgöra saken.

»Då är jag lugn», hade han svarat. »Ty hon älskar mig. Hon vet det inte själf ännu, men hon älskar mig, det har jag sett.»

Och dermed hade han gått för att hemma i sin bostad afvakta ett skriftligt svar.

Och på det svaret fick han vänta ända till inemot qvällen, men då det kom, innehöll det följande uppmuntrande rader:

»Ni hade alldeles säkert rätt i ett afseende, herr baron: min dotter visste icke af, att hon älskade er. Men sedan jag meddelat henne ert anbud och sett, hvilket intryck det gjort på henne, tror jag som ni: hon håller er mycket kär. Men som jag af flere skäl anser, att en förlofning ännu icke kan eller bör komma till stånd, anhåller jag om ett besök i morgon förmiddag — ett samtal, hvarvid min dotter icke kommer att vara närvarande.»

Samtalet egde rum, men det aflöpte alls icke som friherrinnan önskat och hoppats. Baronen var alldeles obeveklig i fråga om förlofningens eklaterande. Han ville icke ens dröja en vecka, tills familjen Cedersvärd hunnit lemna badorten och återvända hem till Östergötland, ty han ville vara gift inom två månader, så snart några smärre reparationer hunnit vidtagas på manbyggnaden vid Kåre-

sund, hans egendom på Orust; medan dessa arbeten utfördes, måste han nödvändigt vara hemma och se till dem, han hade således endast denna vecka på sig att vara tillsammans med Majken, och dessa få dagar ville han ha rättighet att träffa henne när och huru mycket som helst, hvilket endast kunde gå för sig, om de voro eklat förlofvade. Han hade ett omotståndligt sätt att artigt men bestämdt öfverändakasta alla friherrinnans invändningar; icke ett ögonblick blef han varm eller ens ifrig, men det kändes i luften, att han icke ämnade ge vika en tum. Och han hade från första stunden fört hela resonemanget, som om det endast varit ett meningsbyte för formens skull, hvars resultat var gifvet på förhand. *Hans* vilja skulle bli rådande, och det var endast af artighet som han fogade sig i att höra motpartens önskningar. Medan han talade, hvilade hans stora gråa ögon med kall stålglans på friherrinnan, och de hade ett så underligt välde öfver henne. Det var nästan mera med ögonen än med förnuftsskäl som han förmådde henne att ge vika.

Ty hon måste väl ge vika. Hon var ingen stridslysten natur och — en sådan menniska som han hade hon aldrig råkat på förr.

Samma eftermiddag reste Sixten Hjälm in till Göteborg och dagen derpå kom han tillbaka med ringar och förlofningskort.

Majken var i en så underlig, på samma gång högtidlig och nervöst öfverretad stämning under den vecka, som nu kom. Lycklig kunde hon icke säga att hon var, dertill kände hon sig ännu alltför vilsekommen och hufvudyr. Att han velat ha henne till hustru! Det var något så ofattligt, att hon ibland icke kunde tro på att det var sant. I första ögonblicket hade det gjort henne en stor glädje, hon hade gråtit af rörelse och tacksamhet. Men då han kom och slöt henne i sina armar och kysste henne — hon kände det knappast, hon var nästan afsvimmad — och då han kallade henne sin lilla fästmö och hon såg de der kalla ögonen stråla glödheta, nästan brännande — då kom den olycksaliga blygheten öfver henne så som aldrig förr, hon visste icke, hvar hon var eller hvad hon sade, hon spratt till, då hans arm vidrörde hennes midja och hon skulle ha velat ge ut ett år af sitt lif för en total solförmörkelse just i det ögonblicket, så att han åtminstone icke sett, hur dum och tafatt och löjlig hon tog sig ut!

Hon undvek så mycket som möjligt att visa sig ute bland badgästerna med honom, ty det plågade henne att se deras ironiska miner och veta, att de allesamman beklagade hennes fästman och ansågo honom ha gjort en mesallians; men att vara ensam med honom var nästan

ännu värre. Om hon genast fått resa hem till Hubertsberg med modern, utan honom, skulle hon nog snart ha återfått sin förlorade jämvigt. Men det var ej att tänka på, han ville det icke, och det föll liksom af sig självt, att man icke kunde ha någon annan åsigt än han. Han tvingade ju ingen, kom aldrig med maktspråk, uttalade ej ens sina önskningar i någon särdeles positiv ton, allt hos honom var så lugnt, så noga afvägdt, så comme il faut — men det var ändå någonting hos honom, som gjorde, att man icke kom sig för med att motsäga honom.

Och nu hade han uttalat som sin önskan, att de alla tre, modern, Majken och han, skulle om några dagar följas åt till hans egendom Kåresund, så finge damerna göra bekantskap med hans hem och själfva förvissa sig om, hvad som behöfde göras i reparationsväg. Han hade tillbragt de begge sista åren på resor och ej haft mycket tid eller intresse att egna åt egendomen, som ännu, hvad husets inredning beträffade, var i ungefär samma skick den varit, då han ärfde den efter sin far. Tre par ögon sågo ju alltid bättre än ett, och det var ju tillbörligt, att ställets blifvande herskarinna fick ha sitt ord med i laget Förgäfves bedyrade Majken, att hon alls icke förstod sig på sådant, att hon icke var bortskämd med någon lyx eller öfverdrifven beqvämlig-

het och att hon alldeles säkert skulle bli nöjd med alla fästmannens anordningar. Han hade nu en gång fått detta i sitt hufvud. Han måste vara hemma på Kåresund på utsatt dag, ty byggmästare och målare voro redan ditförskrifna, och då var ju detta ett sätt att ytterligare några dagar förlänga samvaron med fästmön. Damerna kunde stanna på Kåresund så länge de ansågo lämpligt eller hade tid för bestyret med utstyrseln; han såg naturligtvis helst, att deras vistelse der blef så långvarig som möjligt.

Allt detta var ju både klokt och kärleksfullt, och friherrinnan kunde icke säga nej.

Under de få dagar, som återstodo till afresan, träffades de förlofvade naturligtvis dagligen, men oftast — lyckligtvis — tillsammans med friherrinnan. Hon kände sin dotter och visste, att denna aldrig skulle öfvervinna sin blyghet för fästmannen, om det ej fick gå så småningom, med en tredje persons tillhjälp. Moderns närvaro verkade lugnande på Majken, hon lockade henne med fin takt att deltaga i samtalet, och sålunda vandes den unga fästmön efterhand vid att vara föremål för baronens blickar, utan att rodna och bli stum, och höra sin egen röst omväxlande med hans utan att vilja rusa på dörren af häpnad och förskräckelse.

Under dessa timslånga samtal om hvarje-

handa kom man ibland in på ämnen, hvari friherrinnan hade olika åsigter mot sin blifvande svärson, och Majken satt då vanligen tyst med sin hand i Sixtens och åhörde med djupt, nästan andäktigt intresse, huru dessa begge, som voro henne så kära, skärmytslade på ett egendomligt fint och sansadt sätt — mamma med sin vanliga måttfulla, försigtiga blidhet i uttrycken. han framkastande de mest omotståndliga och dräpande argument med hänsynsfull och chevaleresk, ehuru på bottnen litet öfverlägsen ton och utan att hans röst ett ögonblick förrådde, att den sak, han talade om, låg honom mera om hjärtat än ett helt banalt konversationsämne. Det var som en brottning i smyg, i ett rum, der man är rädd för att göra buller, en fäktning med vapen, som äro öfverdragna med sammetsfodral för att icke rassla.

En dag kom samtalet in på förhållandet mellan man och hustru, med särskildt afseende på det spelrum den ene maken är skyldig att tillerkänna den andres individualitet. Friherrinnan yrkade på ett ömsesidigt tillmötesgående, som borde utsträckas öfver hela det område, der man ej kom i strid med moralens och hederns fordringar. Om denna grundsats tillämpades inom äktenskapet, skulle till och med de mest olika makar kunna föra ett lyckligt och af inga misshälligheter oroadt lif.

»Det låter mycket plausibelt och vackert, Hélène», sade baronen — han kallade henne vid namn, ty hon var endast ett år äldre än han —, »och vid första påseendet skulle man kunna tro, att er beprisade tolerans — inom vissa gränser — vore ett universalmedel mot allt hvad äktenskaplig olycka heter.»

»Ja, åtminstone skulle det helt och hållet utrota alla sparlakanslexor, och deri tycks ju enligt Sixtens åsigt äktenskapets skuggsidor hufvudsakligast bestå», sade friherrinnan leende och jämförde sitt broderi med mönstret, som låg framför henne på divansbordet.

»Ja, jag erkänner, att jag har en panisk förskräckelse för allt hvad som kan komma under rubriken husliga scener», sade Sixten; »äfven om de utspelas aldrig så taktfullt och *sotto voce,* få de gerna en bismak af simpelhet. Och dessutom — hvad leda de till? Att ingendera parten lyckas öfvertyga den andre, begge anse sig vanligen ha haft rätt och ha blifvit mer eller mindre förfördelade; då man slutar växla hugg, är man precist samma menniskor som förut, man har ingenting lärt och ingenting glömt, men det har kommit något oskönt in i förhållandet — man har kanske sett den andra parten förifra sig och bli orättvis, man har hört ord, som man aldrig trodde sig kunna få höra från det hållet, man har sett en glimt af en dålig egenskap, som man inte väntade

sig att finna *der* — man försonas och tycks i glädjen deröfver vara ännu bättre vänner än förut, men på bottnen af ens sinne ligger nu någonting, som inte fans der förr, och det är en liten liten gnista af ringaktning för den andre — ett försvinnande litet sandkorn, som aldrig kan smälta bort och som har en olycksbådande fallenhet att fräta sig in och framkalla inflammation. Så har det gått många gånger, jag vet det mycket väl; jag talar inte som den blinde om färgen, jag har sett det der hos ett par af mina vänner. Och det har ingifvit mig en riktig förskräckelse för alla sådana der äktenskap, der makarna äflas att vilja omstöpa hvarandra efter sitt eget beläte.»

»Ja, men derför säger jag ju också, att tolerans är nödvändig —»

»Men Hélènes arcanum lofvar mer än det kan hålla», ifylde Sixten lugnt, i det han tog en silkesdocka på bordet och började linda den om sitt pekfinger. »Antag att begge makarna ha nog självbeherskning att tillämpa dessa fördragsamhetsteorier under alla de förhållanden, då det enligt Hélènes åsigt *bör* ske. För min del tror jag inte, att det i hela vida verlden fins två sådana vidunder af dygd och visdom. Men låt oss anta, att det verkligen fins två — och att dessa två ha råkat bli gifta med hvarandra. Hvad händer då? Jo, dessa båda olika naturer — ty vi utgå ju ifrån, att

de äro hvarandra olika i en mängd fall, inte sant? — ha inte lefvat en månad tillsammans, förr än de redan grundligt plågas af det och det och det hos den andre, som de skulle vilja ha på annat sätt. Men dessa olikheter höra till de moraliskt tillåtna — och trogen sin toleransgrundsats måste man således tiga och blunda. Men åh, hvad det kostar på! Tusen gånger bränner ett rättande, förebrående ord på tungspetsen, men man måste svälja det igen, fast man aldrig sväljt något så beskt. Då man inte får predika med ord, predikar man med exempel. Min man är t. ex. uppsluppet glad i sällskaper, visserligen oskyldigt glad, men bullersamt, pojkaktigt, med ett ord på ett sätt som pinar mig. Hans individualitet är nu en gång sådan och jag har lofvat honom och mig själf att lemna den i fred. Men för att han opåmint skall genom kontrasten komma att tänka på nödvändigheten att åtminstone något litet tygla sin kära individualitet, låter jag småningom mitt eget stick i stäf motsatta naturel utveckla sig åt *sitt* håll till en öfverdrift, som annars aldrig skulle ha kommit i fråga. Han skrattar åt allting och finner den minsta lilla obetydlighet kolossalt rolig, jag drar med flit aldrig på munnen och ser förolämpad ut, om jag har en aning om att ett skämt är i antågande. Han är förtjust i dans och springlekar, jag

sitter som fastnagnad i förmakssoffan och har för alltid lagt bort att dansa, fast jag är bara tjugu år och valsar som en engel — isynnerhet tillsammans med honom — men det är för exemplets skull. På det sättet vidgas svalget mellan de båda makarna allt mer och mer, det tysta ogillandet verkar upphetsande, man arbetar åt hvar sitt håll för att komma ifrån hvarandra — omedvetet naturligtvis och utan tanke på följderna — och om tio år erbjuda vi verlden det otrefliga och föga uppbyggliga skådespelet af två makar, som gå på hvar sin sida om en bred och djup klyfta, som vi själfva ha gräft, och sucka i tysthet och anse oss oförstådda och känna oss olyckliga, men försöka se glada ut, som om ingenting händt — och det *har* ju ej heller någonting händt, enligt hvad verlden tror, vårt äktenskap är ju en riktig mönsterförening bygd på den allena saliggörande toleransen — men hvad den har marterat oss i åratal, denna tolerans, pressat oss som en qväfvande mara — och hvad det tusen gånger skulle ha varit för en lisa att få kasta den af sig, tala ut allt hvad som låg oss på hjärtat, fara ut i klander, förebråelser, ja, grofva och skarpa tillmälen, bara för att få luft!»

»Det vill säga, med eller utan fördragsamhet blir äktenskapet lika olyckligt, det leder antingen till odiösa uppträden eller till en

sådan der andlig asthma eller hvad jag skall kalla det?»

»Ja, då kontrahenterna äro i väsentlig grad olika.»

»Men det äro de ju nästan alltid!

»Derför äro också nästan alla äktenskap mer eller mindre olyckliga.»

»Och det säger en nyförlofvad fästman!»

»Ja, men jag sade bara *nästan!*» Han lade armen om Majkens lif, drog henne intill sig, så att hennes hufvud hvilade mot hans axel, och kysste henne på håret. »I sådana fall hoppas man ju alltid, att man själf skall bli ett undantag. Och det har jag ju också stora skäl till. Jag är naturligtvis mycket för gammal för att kunna bli annorlunda än jag är, och min lilla hustru lär allt få hålla till godo med mig sådan jag går och står — och det vill du, inte sant, Majblomma?»

Hon sade ingenting, hon endast såg på honom, men det svar han läste i hennes ögon måtte ha varit tillfredsställande, ty han kysste henne häftigt två gånger på pannan med ett nästan rördt uttryck i blicken och fortfor sedan:

»Ja, vi *äro* ett undantagspar, det känner jag mig så säker på som att jag lefver. Inte för att vi älska hvarandra mer än andra, det ha vi ännu inte fått tid att pröfva, men alla yttre vilkor äro så sällsynt gynnande för oss,

att det vore oförsvarligt, om vi inte skulle komma till ett bättre resultat än mängden. Tänk bara — vi *äro* inte olika! Vi ha ingenting att tvista om, inga anledningar till gräl, ingenting att förbättra eller gräma oss öfver hos hvarandra, och vi behöfva aldrig komma i några konflikter, så vida vi inte skapa till dem själfva, och det skola vi nog akta oss för.»

»Det der låter nästan öfvermodigt», sade friherrinnan leende och trädde på tapisserinålen, »och jag kan inte förstå, hvarifrån en sådan kolsvart äktenskapspessimist som Sixten i en hast fått sådana rosenröda optimistiska föreställningar just om detta särskilda fall.»

»Jo, det skall jag tala om», svarade Sixten och lät en varm blick dröja på det lilla svarthåriga hufvudet, som hvilade mot hans axel. »Har Hélène någonsin hört talas om någon menniska, man eller qvinna, som funnit just det på förhand teoretiskt uppkonstruera de s. k. idealet — funnit det, förkroppsligadt — och blifvit förlofvad och gift med det? Aldrig, inte sant? Men här sitter en sådan underbar varelse. Ja, se på mig, Majblomma, det är mig själf jag menar. Jag har i flera dagar gått och känt mig som en hvit korp, en fågel Fenix eller en kalf med två hufven; och om jag inte just nu hade annat att sköta, skulle det vara ganska frestande att fara ut

med en impressario och visa mig för pengar. Tänk bara, en karl, som blifvit förlofvad med just en sådan flicka som han själf vill ha och inte en, som är raka motsatsen! Ty så brukar det ju alltid gå, isynnerhet när man gifter sig af kärlek. Det är ju en alldeles exempellös tur för mig! Och att slumpen så fogat måste naturligtvis betyda, att den har någon mening dermed. När det börjat så bra, måste väl också fortsättningen bli i samma stil.»

»Ja, men hur *vet* Sixten, att min lilla Majken så noga motsvarar de anspråk Sixten ställer på sin tillkommande hustru? Ni känna hvarandra ju inte alls ännu. Och hvad hon kan komma att bli, är väl inte riktigt afgjordt än, så outvecklad som hon är.»

»Det är ju deri det ligger! Jag begär ju bara en enda egenskap af min fästmö, och det är att hon skall vara outvecklad!»

»Nå, det må jag säga — det är just inte särdeles smickrande för det funna idealet — och med så små anspråk kunde nog Sixten ha fått ett dussin ideal för hvart finger.»

»Nej, förstå mig rätt, jag uttrycker mig ofullständigt; jag menar: en outvecklad god natur. Just en sådan liten ovaken och för intryck mottaglig varelse som min lilla Majken — ett förtjusande litet stycke materia — präktig materia — med rika möjligheter att bli någonting i händerna på en bildhuggare

med förstånd och urskiljning och framför allt med kärlek till sina händers verk.»

»Jaså», inföll friherrinnan skrattande, »ni män ä' verkligen så egenkära, att ni inte *kunna* bli lyckliga i äktenskapet, om ni inte få en hustru, som ni så att säga ha fabricerat själfva — precist som i Nürnbergerdockan, du mins, Majken, som vi sågo på operan i våras? — och som är er egen afbild till på köpet?»

»Vår egen afbild? Hvarför just —» —

»Derför att det naturligtvis faktiskt *blir* så! Hvilka egenskaper är det ni helst vill framkalla hos »materian», för att begagna ert vidunderligt oartiga uttryck? Jo, sådana som icke kunna leda till uppkomsten af split, ömsesidiga omskapningsförsök, husliga obehag och sparlakanslexor. Hvilka äro dessa egenskaper? Sådana, som inte ta anstöt af edra och som edra inte ta anstöt af — det vill med andra ord säga: edra egenskaper. Så att om några år lär väl den materieklump, som nu kallas Majken Cedersvärd, vara förvandlad till en ny upplaga af sin man, bara med litet mindre mustascher och litet mindre egenkärlek, ska' vi hoppas — och hon kan med fullaste rätt låta trycka, som det nu brukas, på sina visitkort: Friherrinnan Sixten Hjälm »

»Ni skämtar, Hélène, men för mig är det allvar, det bedyrar jag.»

»Det tror jag inte.»

»Hvarför inte?»

»Derför att ni då skulle vara den allra förskräckligaste despot, som gör sig själf till medelpunkt och mönster för allt och inte tål någon annan individualitet bredvid sin egen. Nej, Sixten, ni *tror* kanske, att det är så, men det är självbedrägeri, och det kommer nog erfarenheten att visa er, hoppas jag.»

Samtalet afbröts nu derigenom att jungfrun kom in med en bricka förfriskningar, och sedan togs det ej vidare upp. Men Majken hade i tysthet gifvit sin mor rätt. Hvad Sixten sagt hade icke gjort något fördelaktigt intryck på henne. Om han frågat henne, skulle hon ha sagt det rent ut, men det gjorde han icke, han trodde säkerligen, att hon icke alls hade någon egen mening, eftersom hon suttit så tyst. Men *så* outvecklad var hon icke ändå. Att han inte kunde förstå, att hon bara var blyg! Det låg ju i en så öppen dag.

Men af allt hvad modern sagt var det i synnerhet ett ord, som slagit rot hos henne: ordet despot. Det hade visserligen uttalats i lekfull ton och kanske icke varit fullt allvarligt menadt, utan snarare en skämtsam öfverdrift af mamma, men ändå — hon kunde icke bli det qvitt. Det ringde i hennes öra hela den dagen, och alla de följande dagarna behöfdes det bara den allra ringaste påmin-

nelse för att det genast skulle dyka upp igen.

Som t. ex. den der lilla obetydliga händelsen med Ajax.

Ajax var baron Hjälms svarta och hvita långhåriga rapphönshund, ett ungt, lifligt djur, Majkens stora favorit, liksom alla djur för öfrigt. Han var sällsynt lydig och väl dresserad och vek nästan aldrig från sin herres sida. En morgon voro de förlofvade, som vanligt åtföljda af friherrinnan, ute på en promenad framåt strandvägen; Ajax hade fått befallning att gå *derrière* och gjorde det också, fastän Majken, som oupphörligt vände sig om och gaf honom en liten förstulen nick, tyckte det var stor synd om honom att behöfva ålägga sig detta tvång; han var ju ännu nästan bara en valp. För hvarje gång hon såg på honom, viftade han på svansen och gaf henne en blick, som om han ville be henne lägga sig ut för honom hos hans stränge herre. Majken gick just och funderade på, hur hon skulle lägga sina ord för att utverka tillåtelse för Ajax att få springa omkring fritt, då de i detsamma mötte badortens läkare med sina begge muntra, brunfläckiga pointers. De behöfde minsann inte gå *derrière*, de! Hela tiden voro de ett långt stycke framför sin herre, gjorde små afvikningar uppåt skogsbacken, flögo som cirkushästar öfver stubbar och buskar, skällde på fåglar, rusade sedan framåt

landsvägen, så att dammet stod som ett moln bakom dem, eller också trafvade de ner i det långgrunda vattnet, så att det stänkte himmelshögt omkring dem, doppade sig, så att man endast såg hufvudet, svansen och en smal strimma af ryggen, nafsade i sig några munnar af det bittersalta vattnet, galopperade upp på stranden igen, riste sig, rullade sig på gräset, sparkade upp torf och fortsatte jagten framåt landsvägen, den ene med en gammal skohasa i munnen, som han hittat.

Det var för mycket för Ajax. I nästa sekund var han den tredje i laget, skälde af förtjusning, sprang i cirklar rundtomkring de andra, som stannat, snappade till sig den gamla skon, som Leo i häpenheten tappat, och satte af som en pil med sitt byte, förbi sin herre och hans damer.

Men glädjen blef ej långvarig. En skarp hvissling — och han stannade, fast han spratt i hvarje muskel af ysterhet; men först vid den andra hvisslingen släppte han skon och smög sig skamflat, med slokande svans och öron tillbaka samma väg han kommit, för att återtaga sin reglementerade plats.

»Åh, låt honom få leka litet!» bad Majken, men hennes fästman hörde henne icke; han höjde sin smidiga promenadkäpp, gaf Ajax två väldiga rapp på länden, kommenderade ännu en gång: »Derrière!» i en ton, som ge

nast blef åtlydd, och fortsatte derefter samtalet med friherrinnan och Majken, lugn, som om ingenting passerat.

Men då han vände sig om för att tukta hunden, hade Majken sett uttrycket i hans ögon, och det skrämde henne så, att hon ej kom sig för med att säga något på en lång stund. Det vittnade alls icke om någon vrede, tvärtom, han var alldeles lugn, men någonting så järnhårdt, så obevekligt skoningslöst som den blicken, det hade hon aldrig kunnat tänka sig! Och på Ajax hade den samma förlamande inverkan som på henne, han gick *derrière* med nedböjdt hufvud, vågade icke ens se på henne, ännu mindre höra på de begge andra hundarnas muntra, bortdöende skall, och under hela promenaden gjorde han intet nytt försök att i ungdomligt öfverdåd ens rycka i det osynliga ledband, som gick mellan honom och hans herre.

Men den blicken förföljde Majken länge, och då hon såg den för sig i inbillningen, hörde hon alltid på samma gång ordet: despot — despot — — —

Ett par dagar derefter skedde uppbrottet.

De reste så tidigt en morgon, att inga badgäster ännu voro vakna och nere vid båten, men Majken fick ändå en bukett, och fast det

endast var några stackars penséer och resedor med ett riktigt fattigmanspapper omkring, gladde den henne mer än hela lass af de dyrbaraste blommor skulle ha gjort, ty hon fick den af den gamle artisten Appelgren, som just då de skulle stiga ombord kom framsmygande bakom magasinet, der han stått och väntat en god stund på modet, som icke ville komma; han räckte henne buketten med ett knappast hörbart: »ursäkta!» och så retirerade han bakom magasinsknuten igen, der hon då och då såg honom sticka fram näsan. Om ej landgången redan varit indragen, skulle hon ha sprungit dit och tackat honom riktigt hjärtligt, så som hon kände det, men nu kunde hon endast vifta med näsduken och ropa sitt farväl till honom. Han stack fram näsan litet längre än förut, såg sig omkring, fann, att der ej var någon annan, som helsningen kunde gälla, drog upp sin blårutiga näsduk och började vifta, som om det gält lifvet, och då ångbåten lade ut och paddlade med rask fart nedåt sundet, sprang han utmed stranden och viftade, klättrade öfver bergsuddar, stupade omkull, reste sig igen, sprang och viftade — viftade som en besatt — — och det sista hon såg, då ångbåten vek om udden, var hans viftande blåa näsduk. —

Efter en behaglig sjöresa anlände de fram på förmiddagen till Kåresund, vid hvars bryg-

ga båten lade till. En vacker gammal ekpark sträckte sig ända ner till lastageplatsen, och genom en uthuggning såg man herrskapsbyggnaden, ett hvitrappadt envåningshus med veranda inbäddad i slingerväxter, som kröpo ända upp på taket och beklädde frontespisen med en yfvig pels. Det var endast ett litet stycke rak, brant väg att gå genom ekskogen dit upp, och då man stod på den stora sandade gården med sin rundel i midten, planterad med ett haf af brokiga verbenor, endast med en liten smal gång emellan, så att man skulle kunna komma fram till flaggstången, der nu en väldig blågul vimpel smällde och slog, — då fick man ett intryck af någonting gediget, gammaldags hederligt. Den enkla, hvita, långsträckta byggnaden aftecknade sig mot en fond af höga fruktträd, der bigaråerna redan lyste röda, och utmed väggarna på begge sidor om trappan sträckte sig rabatter med röda, hvita och laxfärgade stockrosor. Fönstren voro låga och deras rutor skiftade blågröna i solskenet.

»Ja, så här ser det gamla nästet ut», sade Sixten. »Föga inbjudande, inte sant, Majblomma?

»Tvärtom, det är förtjusande — det är likt Hubertsberg.»

»Om damerna behaga stiga upp; gästrum-

men på högra gafveln äro iordningsställda för vårt kära främmande.»

En qvinlig tjänsteande visade dem vägen.

Det var två små rum med gammalmodig inredning, sparlakanssängar med röda sidentäcken, antika byråar med sfinxornerade speglar öfver, blårosiga kakelugnar på fötter och lustiga, urblekta gamla eldskärmar broderade af farmors farmor. Det inre rummet hade två fönster, och det ena af dem befans vara en dörr ledande ut till en liten altan, hvarifrån man hade den herrligaste utsigt öfver trädgården, parken och hafvet med sina holmar.

»Här inne skall mamma bo», sade Majken genast.

Men mamma förklarade, att det bästa rummet tillkom ställets blifvande herskarinna, själf var hon bara med i egenskap af duenna, och för henne var det yttre rummet godt nog.

»Altanen får du för öfrigt inte mycket glädje af — se bara!»

Hon visade på dess golf, som var illa tilltygadt och osnyggadt af svalorna, hvilka hade bo uppe i takvinkeln alldeles ofvanför glasdörren.

»Åhjo, om man sätter sig på balustraden, är man skyddad. Kom hit!»

Men mamma var alldeles för rädd om sina kläder.

Majken deremot visade genom handling,

att det gick för sig att sitta derute. Hon hade riktigt svårt att slita sig ifrån den hänförande utsigten, för att gå in och göra toalett, och medan hon satt der på träräcket, flögo svalorna af och an öfver hennes hufvud, tvekande om de skulle våga sig in i sitt bo för denna nya gäst, som dock icke såg särdeles farlig ut, ty hon följde dem med djupt intresserade blickar.

»Har du hört, mamma, att svalor betyda lycka?» sade hon, medan hon stod framför spegeln och kammade om sig.

»Visst betyder det lycka, kära barn!» svarade Hélène ömt.» Men Majken såg icke den oroliga blick, hvarmed modern betraktade henne.

Då de voro på väg dit ner, mötte de i trappan en tjänstflicka, som bar upp deras saker.

»Var snäll och städa litet på altanen efter svalorna», sade friherrinnan vänligt. —

De hade frukosterat på båten, så att de hade ingenting annat att göra än att se sig om i våningen. Baronen förde dem omkring öfverallt. Det var stora, höga rum med gammalmodiga tapeter, just som enkom skapade till bakgrund åt familjeporträtten i sina klumpiga ramar. Matsal i gyllenläder med stor spisel fyld af doftande björklöf, tunga ekstolar och ett kolossalt gammalt skåp med vrid-

na kolonner och prydt med tennbägare, dryckeshorn med silfverfot och väldiga, snidade kannor och stånkor.

»Här är stilfullt», sade baronen, »och det här rummet kan få vara någorlunda som det är, tycker jag. Men nu komma vi in i ett riktigt tråkigt gammalt fängelse till salong — här måste bli helt och hållet omändradt, i ljusare och gladare stil.»

Visst var det litet mörkt der inne, men så innerligt hemtrefligt, tyckte Majken, och det sade hon också. Just sådana der mahognymöbler hade de äfven på Hubertsberg, fast inläggningarna der inte voro hälften så konstrika, och ett sådant der präktigt gammalt divansbord, som ingen kunde skuffa omkull och som man fick rum med så mycket på. Åh, hvad der var inbjudande! Stora mjuka sammetslänstolar som man kunde krypa upp i hel och hållen, och alltsammans, möbeltyg, kuddar, dukar, gardiner, hållet i denna poetitiska, nobla och melankoliska penséfärg, som stämmer sinnet till allvarliga drömmar. Det måste vara ett herrligt rum, isynnerhet i de långa vinterskymningarna! Men nu, då julisolen lyste in, var hela rummet fullt af sväfvande reflexer från den antika ljuskronans prismor — röda, gula och blåa fläckar, och de fladdrade af och an mellan tapeternas guldblommor alldeles som fjärilar, då luftdraget

från det öppna fönstret satte kristallkläpparna i rörelse — det var rent af förtrollande!

»Hela den här möbeln skall bytas ut mot någonting lättare, modernare, helst i flera färger — och den der gamla ljuskronan skall upp på vinden i morgon dag, inte sant, Majken?»

Men hon bad för den gamla kronan, och hon bad för möbeln och den väldiga kakelugnen med medusahufvud på hvarje kakel — just en spisel att höra vintersagor vid — och för eldskärmen med sin broderade trubadur och för ateniennen med sina roliga kinesgubbar — men då hon såg upp i sin fästmans ansigte, mötte hon åter denna artigt öfverseende, men metallhårda blick, som sade henne, att hon gerna kunde framställa huru många invändningar som helst, det skulle ändå gå som han ville.

Hon upphörde nu med att säga sin mening och lät honom utveckla sina ändringsplaner utan motsägelser. Hon var litet ledsen, men på samma gång litet förtretad; hvad tjänade det till att *säga*, att ställets blifvande herskarinna skulle få ha ett ord med i laget, då han ändå ej ämnade rätta sig derefter?

De tillbragte det återstående af förmiddagen med att bese de öfriga rummen och höra på baronens redogörelser för, hur han ämnade ordna allting; han sköt oupphörligt in ett ar-

tigt vädjande: »Intet sant, Majken? Blir det inte bra, Majblomma?» och hon sade ja till allt. Hon hade väntat sig så mycket nöje af denna öfverläggning om, huru de skulle ha det i sitt gemensamma hem, och hon hade alltid tänkt sig, att ett hem skulle vara en återspegling af *begge* makarnas personlighet — men hon fick visst inte vara någon personlighet här på Kåresund, hon var för idealiskt outvecklad för att ens tillåtas att ha någon smak!

Efter middagen, som intogs klockan sex, drack man kaffe på den stora verandan utåt trädgården, och sedan skulle man inspektera parken. Damerna togo sina sjalar och hattar, och så begaf man sig af. Vägen ledde genom trädgården, som var full af de herrligaste stamrosor och hade hela land med jättenejlikor, hvita liljor och gula Chrysantemum. Majken stannade hänryckt framför en kolossal rosenbuske, som stod ensam på sin rabatt, ett praktfullt exemplar af den rosart, som kallas *Souvenir de la Malmaison*, öfversållad med tunga, köttiga hvita rosor med en svag imma af rödt.

»Aldrig har jag sett sådana rosor!» förklarade Majken. »Och det här på vestkusten till! Det är rent af underbart.»

»Ja, den der rosenbusken är min stolthet,» sade Sixten, »och ve den, som förgriper sig på den! Jag är riktigt löjligt snål om de der

rosorna — nå, det vet också mitt folk här, så att de få alltid vara i fred. I år är det ovanligt få blommor på den — — en, två, tre — fyra —»

Han fick dem till nitton. En af dem, den vackraste, bröt han och öfverlemnade den till friherrinnan.

»Du får ingen, Majblomma», sade han skrattande. »Det har jag inte råd med. Men du får hela trädgården om ett par månader, den skall bli ditt rike.»

De stodo ett litet stycke framför högra gafveln. Ett besynnerligt ljud uppe på gästrumsaltanen kom baronen att se upp. Det var husjungfrun, som låg på knä och skurade.

»Hvad vill det säga?» utropade Sixten litet häftigt. »Var inte allting i ordning der uppe? Jag hade skrifvit och sagt till hushållerskan i god tid.»

Friherrinnan förklarade sammanhanget med ett par skämtsamt antydande ord, och baronen mumlade mellan tänderna:

»Då är det trädgårdsmästaren, som har varit olydig. Han vet, att här inte får finnas några svalbon på stora byggnaden.»

»Men hur skall man kunna hindra svalorna från att bygga?» utbrast Majken häpen.

»Det är den lättaste sak i verlden», svarade Sixten kallt. »Man låter dem inte vara i fred om vårarna, då de börja bygga, så väl-

ja de snart ut en annan, mindre nogräknad och mindre ogästvänlig vägg att smutsa ner.»

»Det skulle jag aldrig kunna göra», inföll Majken och rodnade af harm. »Vi ha i alla tider haft fullt med svalbon på Hubertsberg; der räknas svalorna till familjen, man känner till deras historia, deras olika karaktärer, hvem som är glupsk och hvem som är ostyrig, ja, somliga ha till och med namn.»

»Det var ju rätt idylliskt», sade baronen med en axelryckning, och så var det ej längre fråga om den saken. Men Majken kände sig retlig och förstämd, och hon hade icke stort nöje af sin promenad i parken, isynnerhet som Sixten äfven der ältade vidare om sina ändringsplaner och talade en hel hop tråkiga saker om att lägga igen gångar — naturligtvis just de mest romantiska — och ta upp andra, rensa upp bäcken och bygga onödiga broar, ja, till och med fälla den vackraste af alla ekarna, en murken och ihålig hundraåring, som knappast hade några löf, men som man kunde krypa in i, så lång man var.

Stämningen under supén var ej den lifligaste, ty friherrinnan hade länge sedan märkt, att Majken icke var glad. Baronen deremot, som ingenting förstod, trodde, att den tidiga affärden i morse och de många timmarnas sjöresa hade gjort hans lilla fästmö trött och sömnig, och han gjorde derför inga invändnin-

gar, då friherrinnan manade till snart uppbrott.

Då hon som vanligt kom och stoppade täcket om sin dotter, innan hon själf gick till sängs, slog Majken armarna om henne och tryckte hennes hufvud hårdt intill sig. Ingendera sade ett ord, men begge förstodo hvarandra, och Hélènes »god natt» ljöd käckare, mera uppmuntrande än vanligt, det lät, som om hon velat säga: »Sof bort din misstämning och var lugn — vi skola nog reda upp det här.»

Det var ju också endast en tung, formlös nedslagenhet utan bestämd anledning, och den hjälpte Majken nästan att somna så mycket förr.

Vid åttatiden följande morgon, då jungfrun kom in med hennes skor och friskt vatten, sof hon ännu.

Men efter en stund blef hon orolig, det var som om något pinat henne i sömnen, hon vred sig, andades häftigt, spratt till, satte sig hastigt upp i sängen, yrvaken och undrande hvad det var. Nej, hon hade icke drömt — men det var någonting — någonting, som låg tungt öfver hennes bröst och ängslade henne — men hvad? Hon steg upp, stack in fötterna i tofflorna, tog på sig nattrocken, ännu halfvaken, och stod midt på golfvet med nedhängande armar, lyssnande, väntande — hvad var det, som hade händt?

Hon gick som en sömngångerska fram till altandörren, för att slå upp den och få in litet frisk luft, men dörren gick icke upp mer än till hälften, den slog emot någonting, och vid närmade påseende befans det vara en stege med en karl på — ett par randiga bomullsbyxor instuckna i leriga högstöflar.

Hvad gjorde han der, utanför hennes fönster? Majken såg upp, men nu blef hennes ansigte alldeles stelt: karlen hade en trädgårdsskyffel i handen, och svalboet var borta, det låg i spillror på altangolfvet, en oformlig hög af ler och fjäder, och i ett hörn satt en förskrämd svalunge hopkrupen, medan de gamla svalorna hvinande kretsade omkring hufvudet på karlen, som stod på stegpinnen och skrattade.

Allt blodet rusade till Majkens hufvud, hon tyckte, att stege, karl, altan och hela huset gungade som i jordbäfning. Orden trängdes i hennes strupe, men hon kunde icke få fram ett ljud på en lång stund. Till sist kom det, hest, nästan som ett skrik:

»Hur vågar ni —? Det är uselt!»

Nu först fick karlen se henne, tog åt mössan och lagade sig att gå ner igen.

»Hur vågar ni förstöra svalboet?» upprepade hon ännu en gång, darrande af vrede.

»Det har jag gjort på barons befallning — han sa' till om'et i går qväll», svarade kar-

len just som hans hufvud försvann nedanför altanräcket.

Majken kände en ursinnig lust att springa fram och stöta till stegen, så att den skulle falla till marken med den hjärtlöse bödeln, som till på köpet vågade skylla ifrån sig på sin husbonde. Men så fick hon sigte på svalungen igen och glömde allt annat för honom. Hon skyndade fram, lyfte varsamt upp honom och bar in honom i rummet, der hon lade honom i sängen, som ännu var varm. Han gaf ett svagt pip ifrån sig, blinkade oroligt med de små svarta ögonen och hukade ihop sig, som om han väntade ett slag.

»Mamma, mamma!» skrek Majken. »Han dör!»

Då modern kom inskyndande, fullt påklädd, låg Majken nästan afsvimmad på sängen med svalungen framför sig.

Då hon kom till sans igen, föll hon i en våldsam gråtparoxysm.

»Det är uselt — uselt!» stammade hon mellan de konvulsiviska snyftningarna. »De ha rifvit ner boet, medan jag sof — de ha mördat alla ungarna utom en — åh, de nedriga, elaka, elaka menniskorna!»

Modern gjorde allt för att lugna henne, omtalade hvad hon nyss fått veta af trädgårdsmästaren, som ännu stod qvar nedanför fönstret, att ungarna voro flygfärdiga, allihop

utom denna enda, som hade ramlat ur boet och skadat sig, och att de sutto der nere i gräset, allesamman, och kunde flyga sin väg när som helst — — men Majken hörde ingenting, hon satt i sängen nedböjd öfver sina knän, der svalungen satt hopkrupen, hon vaggade af och an och grät, grät som hon aldrig förr gråtit och snyftade fram ord, som friherrinnan icke kunde uppfatta; hela hennes varelse var i ett våldsamt uppror, och hennes händer skälfde som af frossa.

»Lugna dig, barnet mitt — lugna dig då!»

Men nu skrek Majken till — ett genomträngande gällt skrik — svalungen hade låtit sitt lilla hufvud sjunka åt sidan, och nu låg han död i hennes knä.

Besynnerligt nog stannade nu hennes tårar ögonblickligen, som på befallning. Hon satt der och stirrade på det lilla liket, lade det sedan varsamt på nattduksbordet, reste sig upp och sade i ett nytt anfall af häftig vrede:

»Hvar är Sixten? Jag vill genast tala med Sixten! Den der karlen måste straffas — köras ur tjänsten — sättas i fängelse — åh, Sixten har inte en aning om, hvilka odjur han har i sin tjänst, det är jag säker på!»

Hon ville skynda ner, men modern hejdade henne i tid.

»Du är ju inte klädd!»

Medan hon klädde sig i feberaktig brådska,

upprepade hon sina försäkringar, att den der karlen skulle ha straff — strängt straff, det fordrade gudomlig och mensklig rättvisa, och hon skulle icke få en lugn stund på Kåresund, förr än hon visste, att den der menniskan var borta. Ett missförstånd! Ja, det var möjligt, men man har inte lof att missförstå på det sättet, och gör man det, så är det ett bevis på, att man är en kannibal, ett tigerhjärta. Om nu också Sixten i går qväll hade lexat upp honom för att han icke i våras hindrade svalorna från att bygga, så hade naturligtvis inte meningen varit, att boet skulle rifvas ner nu, då der fans ungar, som knappast voro flygfärdiga. Åh, det var den mest lågsinnade handling hon hört talas om i hela sitt lif —!»

Hon var så upphetsad och skakade så i alla lemmar, att hon icke kunde knäppa en enda knapp; modern måste hjälpa henne. Hélène hade hoppats, att hon skulle lugna sig litet, medan hon klädde sig, men det var nästan tvärtom. Hon bad henne vänta med att söka upp fästmannen, tills hon blifvit litet mera herre öfver sig själf, men det var förspilda ord. Majken gaf sig icke ens tid att ta på sig broschen — nu flög hon redan som en virfvelvind utför trappan Hélène följde efter med bekymrad min.

Matsalen var tom. Men inne i salongen såg Majken honom stå vid ett af fönstren.

Hon gick fram till honom, blek som ett lärft, med blixtrande ögon, och sade utan att ens helsa god morgon:

»Vet Sixten af, hvad trädgårdsmästaren har gjort?»

Han vände sig om helt förvånad.

»Ja, visst vet jag det! — God morgon, min älskling, har du sofvit godt?»

Hon hörde ej hans fråga och såg ej hans framsträckta händer.

»Och kan ändå vara så lugn!» utbrast hon. »Jag är utom mig, jag, fast det inte var mina svalor — men Sixten låter ju honom flytta genast?»

»Flytta?» Baronen smålog. »Nej det vore litet för strängt straff för att han glömde sig i våras —»

»Ja, men idag har han ju rifvit ner boet —! Sixten vet inte — —»

»Det skedde på min befallning»

Hon stirrade på honom och skakade på hufvudet, och hennes blick var först alldeles tom, sedan kastade hon sig liksom hjälpsökande om halsen på modern, som nu inträdde i salongen.

»Vet du, hvad han säger, mamma? Han säger — han säger — —»

Hon kunde icke få fram mera. Hon vände hufvudet åt sidan emot honom och såg på honom med ett par förskrämda barnögon; det var som

om hon sett ett vanskapligt, blodtörstigt vidunder framför sig.

»Att du kan ta den der bagatellen så häftigt», sade baronen med en nyans af ironi i rösten. »Jag är inte alls någon djurhatare, det kan jag försäkra dig, och boet kunde annars gerna för mig ha fått sitta qvar, efter du tyckte om det — men du inser väl, att jag inte kunde handla annorlunda, eftersom en olydnad var begången. Äfven om försummelsen inte var afsigtlig, utan endast berodde på glömska, *måste* den ju repareras, då jag en gång hade gifvit en befallning. Min myndighet och min värdighet som husbonde fordrade det.»

»Jaså, er myndighet och er värdighet fordra, att ni skall begå afskyvärda och omenskliga handlingar!» utropade Majken med gnistrande ögon. »Åh, jag borde ha förstått, att detta kom från er — den, som kan misshandla sin hund af omtanke för sin värdighet, den kan begå hvilken tyrannisk handling som helst. Jag känner er nu, mamma hade rätt: ni är en despot — en despot!»

Hon slungade ordet i ansigtet på honom som en stridshandske. Hon stod midt framför honom och såg honom trotsigt midt i ögonen; det blyga barnet hade i en hast förvandlats till en riktig liten furie.

»Och jag vet nu också, hvad jag har att

vänta», fortfor hon utan att låta hejda sig af moderns hand, som lugnande lade sig om hennes lif. »Ni ämnar behandla mig som ni behandlat Ajax och svalorna, om jag någonsin gör det minsta försök att visa mig självständig. Men den glädjen unnar jag er inte. Jag gifter mig aldrig i evigheters evigheter med en sådan hjärtlös despot som ni är — åh, nu känner jag er för väl! Och jag håller inte det allra ringaste af er, det fins inte en gnista qvar af min beundran för er, tvärtom, jag afskyr er, jag afskyr er! Jag har ingen aktning för er! Och jag önskar att — —»

Hon kunde icke säga mera, hon brast i gråt och gömde ansigtet vid moderns bröst. Hon hörde honom tala en hel massa ord, men uppfattade icke, hvad det var — hennes mor sade också någonting, men det ljöd för henne som ett aflägset mummel. Han lade sin hand på hennes axel, men då ryckte hon till, som om hon bränt sig, slet sig lös från modern och sprang till dörren. Der stannade hon, drog af sig ringen, lade den på en stol och ilade upp på sitt rum.

Då Hélène efter ett långt samtal med baronen kom upp till henne, satt hon i soffhörnet och stirrade rakt framför sig. Bredvid henne låg svalboet, som hon fogat tillsam mans igen så godt hon kunnat genom att blöta

lerklumparna i vatten, och midt i boet hade hon lagt den döda svalungen.

Friherrinnan såg mycket allvarlig ut.

»Är du ond på mig?» frågade Majken. »*Kunde* jag handla annorlunda?»

»Nej, *du* kunde inte handla annorlunda», sade Hélène lugnt och ömt och slog sig ner på en stol bredvid dottern. »Jag blef inte öfverraskad, jag visste redan då du sprang ner, hvad som skulle komma att ske, och jag har med aggande oro väntat i flera dagar, att någonting sådant skulle inträffa. Jag trodde inte, att det skulle komma så snart — men det var nog det bästa.»

»Hvad säger han?»

»Han tror, att du skall komma att lugna dig, att det bara var en öfverilning, ett utbrott af harm, som snart skall gå öfver. Men jag har sagt honom, att du inte hör till dem, som känna bara på ytan. Jag har tagit ifrån honom alla förhoppningar, och nu sitter han der nere i sitt rum alldeles förkrossad, fast han försöker visa sig dugtig. Jag har bedt att få igen hans förlofningsring — här är den.»

Majken tog den och lade den i svalboet hos det lilla offret.

»Tack, mamma, du förstår mig, du — och låt oss nu komma härifrån så fort som möjligt — hem, hem till Hubertsberg! Der skall jag nog bli mig lik igen och försöka glömma.»

»Ångbåten går förbi här om en timme. Jag skall packa ihop våra saker. Han vet, att vi ska resa.»

Majken såg så trött och förbi ut, och hon lät utan svårighet öfvertala sig att hvila litet på soffan, medan modern packade. Hélène bredde en filt öfver henne och gick sedan ut i sitt rum

Majken hade hoppats, att hon skulle slippa se baronen vidare, men då de begge damerna kommo ner resfärdiga, stod han i vestibulen och väntade på dem. Betjänten höll på att lasta deras reseffekter på en kärra.

»Han följer med oss ner till båten, det är för tjänstfolkets skull», hviskade friherrinnan till sin dotter.

Han var mycket blek, men fullkomligt lugn. Han växlade några artiga ord med friherrinnan, gick derefter in i sitt rum ett ögonblick och kom strax tillbaka med en bukett hvita rosor, som han räckte till Majken.

Hon kände genast igen dem. Han hade sköflat hela sin Malmaison-buske. Det gjorde intet intryck på henne.

»Tack», sade hon kallt.

På vägen ner till bryggan höll Majken sig ett par steg framför. Hon hörde, huru baronen konverserade med modern, lugnt och afmätt som vanligt.

Men då de skulle stiga ombord, vände han

sig till henne, såg på henne med en lång, sorgsen, afbedjande blick och sade:

»Försök att förlåta och att inte minnas mig med bitterhet.»

»Jag skall försöka att inte hata er», svarade hon. Det var allt hvad hon kunde lofva.

De gingo ombord och hon begaf sig genast ner i hytten. Friherrinnan stannade på däck, tills ångbåten lagt ut.

Då hon kom ner i hytten, satt Majken med sin hattask i knäet. Hon hade lagt ner svalboet med den döda fågeln deri och bäddat omkring det med alla baronens rosor.

»De skola få följa med honom i grafven», sade hon.

»Tänk inte på detta nu längre!»

»Nej, du har rätt, mamma.» Hon satte locket på hattasken och sköt in i den i hörnet. »Tänka hinner man alltid. Nu gå vi upp på däck — Kåresund syns väl inte längre? Jag vill inte se det. Jag vill försöka inbilla mig, att jag drömt allt detta. Men ett har jag lärt mig de sista veckorna — att inte låta förtrampa mig. Jag har fått ett så starkt medvetande af, att den största synd man kan begå är att — af slapphet eller hänsyn till andra — låta plundra sig på det, som är ens innersta kärna — det, som riktigt är ens eget och gör en till en utvecklad och myndig människa — du förstår mig, inte sant?»

»Ja, bättre än du förstår dig själf.»

»Vet du», fortfor Majken, medan de gingo uppför trappan till det folktomma akterdäcket, »jag har den sista tiden känt det, som om en tjuf smög efter mig öfverallt, som jag måste vara på min vakt emot i hvar minut Men nu kan han inte komma åt mina fickor. Det käns lugnt, må du tro. Så lätt har jag inte andats sedan jag var barn — d. v. s. för fjorton dagar sedan! — Åh, mamma, hafvet! — Ser du! — Bara du och jag — och hafvet! Hvad det lugnar och läker — —»

1888.

SIMPELT FOLK.

Halfvaken och olustig kom James Hallberger ner till stationen vid fyratiden på morgonen. Med dåsiga ögon, ovaxade mustascher, punschfläckar på den eleganta, storrutiga sommarkostymen och för första gången i sitt lif utan att ha hunnit fila och putsa sina långa trekantiga naglar, som eljest voro hans stolthet. Det var då också ett fånigt påhitt af järnvägsstyrelsen att köra upp hyggligt folk ur deras varma sängar en timme efter det de hunnit somna.

Nå, hade han inte råkat på de der profryttarne i går qväll och kommit att spela så många partier biljard uppe på Laurins hotell, så hade han nog gått till sängs tidigare. Men hvad skall man också ta sig till i den fördömda brackhålan Nässjö en hel qväll?

Det var för resten en dumhet af honom att slå sig ihop med de der tarfliga herrarne. Simpelt folk, fy tusan. Hade de inte plockat honom, så att han måst knussla med dricks-pengar på hotellet? Han visste ingenting så simpelt som att knussla med drickspengar.

Och till på köpet hade han ju inte mera kontanter qvar än nätt och jämt till biljetten — tredje klass! Han, som aldrig i sitt lif åkt i tredje klass!

Ty James Hallberger var ingen vanlig »bondstudent», hans far var f. d. justitieråd och själf satte han en ära i att tillhöra sin nations snobbkotteri. I hela Upsala var han känd för en fullblodsgentleman, och der skulle han aldrig velat blamera sig med att köpa biljett till tredje klass. Men här kände ingen honom — eller hur? Det fans väl ingen bekant i närheten? Man kan aldrig så noga vet vid järnvägsstationer...

Han klämde in monokeln i ögat och såg sig omkring. Nej, icke en själ. Icke ens hotellvaktmästaren var nere, ty för att slippa ge honom drickspenger hade han ju burit ner sin resväska själf. Icke desto mindre var det med en obeskriflig känsla af skam och förödmjukelse han gick fram till luckan och begärde »en tredje klass till Falköping». Han höll sig så tätt intill väggen, att järnvägstjänstemannen icke skulle se hans ansigte, och hela tiden, medan den fördömde sölkorfven sysslade med att afstämpla biljetten och räkna småpengarna, hade han en obehaglig känsla bak i nackgropen och korsryggen, som om tusen fiendtliga ögon stirrat på honom bakifrån. Han vågade icke se hvarken åt höger eller

venster. Han kunde icke ha varit mera harhjärtad, om han varit i färd med att begå inbrottsstöld.

Ändtligen fick han sin biljett. Han smög sig som en våt hund genom första klassens väntsal, der lyckligtvis endast ett par plädomsvepta resenärer lågo på sofforna med ansigtet mot väggen och snarkade. Oigenkänd kom han ut på perrongen och upp i en tredjeklassvagn, som var tom. Han inrättade sig så godt han kunde i ett hörn, och fast träbänken var både hård och blanknött och golfvet smutsigt som i ett uthus, kände han det ändå lugnt att vara i hamn. Fördömda profryttare! Om han någonsin mer skulle spela biljard, då han var ute på resor!

Men det hade han för att han var gentleman. Han kunde ju icke ha behöft resa till Nässjö redan i går qväll och ligga der öfver natten, om han icke af pur ridderlighet afböjt morbror Stålgranaths anbud att få skjuts hur tidigt på morgonen som helst. Inte ville han göra husets damer omak så godt som midt i natten — ty han visste nog, att de söta flickorna inte kunde låta honom resa utan att få se en sista skymt af honom och vifta från tornbalkongen — åh, sådana rasande vackra och trefliga flickor! Han lutade sig tillbaka i hörnet och smålog åt sina egna tankar, medan konduktören märkte biljetten och slog

igen dörren med en skräll, som dock ej hade makt att skrämma hans erotiska drömmar på flygten.

Dessa voro mycket nära att öfvergå till drömmar i mindre figurlig bemärkelse, då dörren rycktes upp igen, och en manlig figur till hans stora och allt utom behagliga öfverraskning kom inslungande i kupén så godt som på fyra fötter. Efter honom kom ett knyte dansande, derpå ytterligare ett knyte, en nattsäck, en liten rund bondpojke, ett matsäckskrin, ett knyte numro tre och slutligen en bondgumma äfven hon trind som ett knyte. De tre nya passagerarne föllo handlöst ner på en bänk i nästa bås med ryggen åt James, pustande och mållösa, konduktören besåg några papper, som de förevisade i stället för biljetter, och några sekunder derefter satte tåget sig i rörelse, innan unge Hallberger hunnit förverkliga sin tanke att byta om kupé, så att han åtminstone fick vara ensam.

Till råga på eländet befans den först inpraktiserade figuren vara klädd i studentmössa. Det fattades bara, att det var en bekant!

»Det var då för väl, att vi hann fram», pustade den lille pojken och torkade sin svettiga panna med tröjärmen.

»När mor di ä' me', så kan du vara lugn», sade gumman, som började stapla upp reseeffekterna på en hylla. »Ho har aldrig kom-

mit för sent. Jag ä' född med segerhufva, så jag har tur med mig, må tro», småskrattade hon.

»Ja, men om inte jag föst af er, så hade du väl suttit hemma i stugan med din segerhufva och druckit kaffe än i denna stund», sade studenten muntert och reste sig upp för att hjälpa till med sakerna.

Rösten var så märkvärdigt bekant, tyckte James.

»Ja, si, kaffet och jag, vi ä' gamle goe vänner, och vi har alltid haft lite svårt för te skiljes.»

Nu vände studenten sig om för att ta emot matsäcksskrinet, som pojken räckte honom, och det gick som en stöt genom James Hallberger: det var en nationskamrat, en af fjorårets skörd, som han druckit brorskål med i våras — Carlsson eller Andersson eller hvad han nu hette.

Om han skulle lägga sig på bänken och vända bort ansigtet mot väggen och så kila ut vid nästa station och söka upp en annan kupé? För sent! Andersson hade redan sett honom.

»God dag Hallberger», sade han och nickade liknöjdt, och så fortfor han att ordna byltena på hyllan.

Så förargligt! Att bli igenkänd här och till på köpet af den der Andersson — ja, Anders-

son, hette han — som skref i nationens skämttidning. Det skulle bli sköna historier i höst. Fördömda profryttare!

Om han skulle duka upp en historia för Andersson om att han tappat sin plånbok eller blifvit bestulen på hotellet och så vigga en tia af honom, så kunde han ju köpa tilläggsbiljett till andra klass? Nej — hur var det? Jo visst, för tusan! Han hade ju redan lånat en tia af honom i våras på den der nationszwycken, då han var litet i gasken och brorskålen dracks — och den var ännu icke betalad, så vidt han kunde påminna sig. Aha, det var väl derför Andersson helsat så knapphändigt på honom. Sådana der bondnaturer äro alltid snåla. Nå, det fick väl vara då. Det fans ingen annan utväg än att försöka hålla god min. Det var emellertid väl, att balken var emellan dem, så kunde det åtminstone inte bli något vidare fraterniserande af. För resten — Andersson hade ju sällskap.

Men *hvilket* sällskap! Det var ju bondfolk! Nej, inte precist bondfolk, men ändå af den sämre klassen, alldeles afgjordt. Jaså, Andersson var en sådan. Ja, det hade han alltid misstänkt, det hördes nästan på namnet. Han såg egentligen ganska snygg ut — en ny blå klädeskostym och rutig svart och hvit sidenhalsduk med långa ändar — och ful var han inte heller, tvärtom, men det fans ändå

ett visst något hos honom, som förrådde, att han var af simpelt folk.

Af pojken, han hade i sällskap, såg James endast bakifrån en rund, flottig hufvudknopp med slätkammadt lingult hår, urblekt nedanför randen, som mössan lemnat efter sig, och hörde, att han talade det simplaste bondmål; men gumman —! hur kan man visa sig ute bland folk med en sådan torgmadam i släptåg! Hon luktade ju underklass lång väg!

Hon var liten, trind och undersätsig, med brunstekt ansigte, ljusgult hår, som gick ner i enksnibb i pannan och sedan bildade långgardiner, en liten trerolig uppnäsa och små grisögon, som hon ständigt blinkade med på det mest skälmaktiga sätt. Hon var klädd i ljus bomullskjol, en kort hemmaväfd och hemmasydd kofta af groft svart ulltyg med ett smalt rödt krås kring halsen, på hufvudet hade hon en styf svart sidenschalett med långa fransar, och i öronen dinglade ett par kolossala metallringar, sådana som odalisker bruka ha på taflor. Det var en komisk figur! James Hallberger mönstrade henne från hufvud till fot med en föraktfull min och undrade inom sig, hvad Andersson kunde stå i för slags förhållande till en sådan menniska. Han kände icke, att denne betraktat honom en lång stund och sett huru han rynkat på näsan, och han förstod ej, att det var med flit, som

han nu klappade gumman på axeln och sade med onödigt hög röst:

»Nå, har mamma det bra nu?»

Det var hans mor! Nå, det var då också en situation för en student och blifvande jurist till på köpet! Att ha en sådan mor och vara tvungen att exponera sig tillsammans med henne i en jernvägskupé! Det måtte kännas ännu värre än att bli ertappad i tredje klass. Det var nästan som om James försonat sig litet med sin egen belägenhet, sedan han gjort denna upptäckt rörande sin reskamrat.

Det var för öfrigt ingen af de tre nykomna, som tog någon vidare notis om, att de ej voro ensamma i kupén. Modren hade ej sett, att hennes äldste son nickat åt James, och derför kunde hon vara ogenerad. Och det var hon också med besked!

I allmänhet rådde det mellan de tre en ton af högst simpel förtrolighet. Begge sönerna kallade gumman »du» eller »morsan». Och när hon för att svalka sig efter hetsjagten ner till stationen tog af sig koftan och pojken skulle hjälpa henne af med den, passade han på och kittlade henne på halsen, så att hon skrek.

»Skäms du inte nått, din vettvilling — a-a-aj! Håll'en, Alexis! Kan du inte håll'en!»

Men Alexis satt stilla och bara skrattade,

och mor måste skratta med. Sedan satte hon sig vid fönstret och tittade ut.

»Nej si, der står kära mor i Enberga och vifter åt snoa! För inte ä' de' fälle åt oss? Jo, djekeln kommer ja' inte håg, att jag talte om för'a på barnsöle' i sönda's, att vi skulle lägge å te Göteborg i vicka å helse på Anna-Maja. De' va' regalt å kärringa te gå ut och vifte. Hjelp mej du, Lexen, å komme ihåg alle de rare rättera di hade på dopkalase', så jag kan tale om'e för Anna-Maja. Hur va' de' nu? Först smörgåsemat och bränvin, och så pepparrotsgädde och — hva' va' de' se'n?»

»Köttfärs» inföll den yngste.

»Jaha, köttfars — six man, sån't ovåligt minne han har, pysen! Och de' fast han inte va' me' — he he.»

»Akta dig mor, påminn inte Jannne om Enbergakalaset», sade Alexis, »då ger han dig väl en moralkaka igen för att du glömde ta hem smakbit af efterrätten åt honom.»

»Ja, de' va' då också för dant att jag skulle vare så glömsker», inföll gumman och klappade lille Janne på kinden, så att det smälde. »Der fans go' rå på alle Guss gåfvera — di hade ju gått sta' och köft två store kulkaner —»

»Krokaner», rättade Alexis i förbigående.

»— som stog midt på bole justament som två store körkstapler. Och Enberga-boens sy-

ster, ni vet, ho som ä' gift me' Stöckhölmsbagarn å nu ä' nere å helser på, ho' sa' att de' va' ett riktigt herrskapskalas, å så mycke' mat brukte di aldri i Stöckhölm på sine kolifej, för si der ä' allting te fö'a så dyrt, så d'ä' inte *nått* likt som d'ä i Sverige.»

»Nej, hörru, morsan — ligger nu inte Stocholm i Sverge kanske?» frågade lill-Janne i öfverlägsen ton.

»Äh, siså, inte ska' du nu vare stor på för att du går i skoln å får läre dej mer än mor di. D'ä' så der här i verlden, alle har vi vår öfverman, du vet mer än ja', å Lexen vet mer än du —»

— »och mor vet mer än både prosten och skolläraren», inföll Alexis, »för ingendera af dem kan sätta upp så konstiga väfvar som du »

»Nej, d'ä' di allt för dumme te, med respekt te sägandes», sade gumman skrattande och gaf sin äldste en kärvänlig blick. »Den Lexen, han kan då vände te allting, så d'ä' allmänt markvardigt.»

Tåget blåste nu och saktade farten. Man var framme vid Forserums station. Studenten reste sig och gick fram till fönstret.

»Jag undrar, om far vill ha sig en klunk öl», sade han.

»Äh, så dum du är, Alexis», svarade Janne. »Han går ju och smörjer, vet ja'.»

»Ja, men vi kan fälle titte efter, om vi sir

te'n», sade gumman och reste sig, äfven hon, och hela tiden, medan tåget stod stilla, hängde alla tre med halfva kroppen ute genom fönstret och tittade efter far, och det upprepades vid hvarenda station.

»Jag ä' inte go' för te si'n.»

»Maka dej, mor, så får jag titta!»

«Nej, låt Lexen si, han har bättre ögon.»

»Der är han, mor! Ser du, der framme vid lokomotivet.»

»Jestannes, så varm och svettiger han sir ut. Rope på'n, så han får sej en öltår.»

»Nej, det tjänar nog till ingenting. Han kommer, när han får tid, om inte förr så i Herrljunga.»

I Jönköping fingo de vexla några ord med honom, då han kom till deras vagn med smörjkanna och hammare i handen och knackade på hjulen! Det var en lång, flottig och sotig karl i blårandiga kläder med järnvägens blanka knappar, och nu började James Hallberger begripa, hvad som menades med att far »går omkring och smörjer».

»Hur mår du, far?» ropade Alexis och sträckte sig ut genom fönstret så lång han var. »Är du törstig? Vi ha både öl och svagis.»

»Drick då!» ljöd en grof basröst, som tycktes komma från jordens innandömen. »Du tigger väl ändå för di' sjuka mor, kan jag tänka.»

»Åh, du skulle skäms, Andersson!» ropade

gumman och skrattade, så att hon knappt kunde få fram orden

»Nu, far, ska vi äta frukost snart», förkunnade lille Janne i triumferande ton. »Vi ha både ägg och stekt fläsk och pannkaka.»

»Den pojken, han ä' då för gal'n me' sin mat!»

»Ja, ät och bär i er», ljöd den underjordiska rösten. »Alexis du, si efter, så inte mor dricker sej pirum å' svagdricka't!»

Denna replik mottogs med en trestämmig skrattsalva inifrån kupén, och innan de skrattat ut, var hjulet smordt och far borta.

»Far han ä' då alltid så roliger och lifvad», sade gumman i beundrande ton.

Strax bortom Jönköping måste hela familjen återigen trängas i fönstret för att beskåda Stora Hellsjö, der »brukspatron» bodde, och af det derpå följande samtalet fick James veta, att Alexis i många år varit informator för de unga sönerna på detta stora gods, hvilka enkom för hans räkning blifvit skickade till Upsala i stället för in till Jönköping, så att han skulle få sköta sina egna studier på samma gång — och annars hade han väl aldrig kommit dit, kan man veta, ty en fattig smörjare vid järnvägen har minsann inte råd att hålla sina söner vid akademien. Nu hade emellertid Alexis ferier på en månad, så att han hade kunnat få komma hem och helsa på far och mor i deras lilla

stuga, och det var då för obegripligt snällt af den rara brukspatron, att han släppte Lexen ifrån sig så länge — James tyckte för sin del, att det allra obegripligaste var, att unge herrn kunde förmå sig att tillbringa en hel månad i en smörjarestuga, om det stod honom fritt att i stället få bo på den ståtliga herrgård i slottsstil, som låg der så pittoreskt inbäddad i den saftigaste junigrönska helt nära Vetterstranden.

Nu skulle det ätas, och sedan mor läst upp matsäcksskrinet och Alexis slagit upp ett par ölbuteljer, blef det jemförelsevis tyst der borta i deras afdelning af vagnen. James hörde blott ett och annat enstaka yttrande som t. ex.: »Fly mej en bit pannkaka! — Smöret ha' ble't som en välling i varmen. — Akta dej, mor, kom ihåg hvad far sa' om svagdricka't! — Åh, herre Gud, hvad mat är godt!» Men det var en riktig pina för honom att se på, hur smörjarefamiljen åt. Med hvilken glupskhet! Och sådana fasoner! Någon gaffel hade de visst icke med sig, ty de använde fingrarna till allting. Janne skalade sina ägg helt och hållet, kastade ut skalen genom fönstret, bet sedan af ägget, som om det varit ett äpple, hvarvid han blef alldeles gul om munnen, och torkade af sig med flatsidan af handen Gumman höll en hopvikt ugnspannkaka i handen som ett kyrkkläde, doppade det då och då i smörkoppen och stop-

pade in otroliga qvantiteter deraf i munnen. Unge herr Alexis hade väl lärt sig litet finare bordsseder hos brukspatronens, ty han åt oklanderligt snyggt, begagnade ett blad af sin slidknif till gaffel, och det var endast han, som använde dricksglaset, de hade med sig, modern och Janne föredrogo att sätta buteljen för munnen. Det var en riktig lättnad för James, då frukosten ändtligen var öfverstökad och matsäcksskrinet, betydligt länsadt, transporterades upp på hyllan igen.

Svagdrickat tycktes verkligen ha slagit gumman åt hufvudet, ty hon började se sömnig ut, pratade och skrattade icke så mycket som förut, gäspade ibland, så att James såg henne långt ner i halsen och lutade sig slutligen mot väggen, långsamt blinkande med sina små grisögon, som nu kröpo ihop till smala springor.

»Du sitter illa, mor», sade studenten. »Låt mig få sitta i hörnet, så kan du luta dig mot mig.»

Det gick som ett solsken öfver gummans ansigte.

»Bare jag inte skrynkler te din nye fine rock», sade hon i försynt ton och såg tvekssamt på sin gentile herr son.

Han hade redan stigit upp, slog armarna om den digra gumman, lyfte undan henne som en mjölsäck och intog hennes plats i hörnet.

»Seså, luta dig nu, mor; du kan gerna sofva en liten törn, jag skall nog sitta stilla.»

Hon lät icke säga sig detta två gånger och lade belåtet hufvudet mot sonens axel, dock först sedan hon tagit på sig den nya sidenschaletten igen, som hon före frukosten vikit ihop och lagt upp på hyllan. »Det kan nog hända sej, att jag ä' lite oljiger i hufve'», sade hon. Och nu blef det tyst i vagnen. Men besynnerligt nog var det, som om sömnsjukan alldeles gått af gumman, sedan hon kom att sitta så beqvämt; hon hvarken gäspade eller blinkade, utan satt der alldeles klarvaken och tryckte sig intill studenten, och hon smålog som en ung flicka, som är ute på förlofningsresa med sin fästman. Det såg ut, som om hon endast satt och kände på, hur godt hon satt, och var rädd, att det icke skulle räcka länge. Det var för mycket löjligt, tyckte James. Och rätt som det var, gned hon sig i ögat, alldeles som om hon fått tårar i ögonen, och klappade Lexen eftertryckligt på knät. Det var nästan äckligt.

Men plötsligt reste gumman sig ur sin beqväma ställning.

»Nå, herre min skapare, sitter inte pojken och sofver!» utbrast hon. »Ja, han åt då inte skapli't heller. Väck'en, Alexis, du vet ju, att han får hufve'värk, kraken, om han sofver på dagarna.»

Att få Janne vaken var ingen lätt sak, och att hindra honom att somna om igen var ännu svårare. Gumman måste öfverge tanken på sin egen morgonsiesta, här gälde det att hitta på något roligt att hålla »pojken» vaken med Och hon tycktes ha en outtömlig uppfinningsförmåga i den vägen. Än tittade hon ut genom fönstret och skrek hastigt till: »nej. sicken räf der springer!»

Janne till fönstret för att titta, men såg naturligtvis ingenting, fastän modern pekade och pekade.

Eller också blef hon i en hast ofantligt intresserad för att få veta, hvad den gula blomman, som växte i åkern, hette på latin, blinkade åt Lexen och frågade sedan Janne, om han visste, hvad hon hette.

»Åh, nog mins du det. Kommer du inte ihåg, att jag sa' dig det häromdagen?» sade brodern.

Den lille bråkade sin hjärna en lång stund och blef allt mer och mer pigg, men det hjälpte icke, och slutligen måste studenten säga det:

»Hon heter Sinapis arvensis.»

»Åh prat!» inföll gumman genast. »Inte ska' du kunne inbille mej, att nå'n blomme heter Senapis Alexis!»

Nu fick Janne roligt, han skrattade, så att han kiknade, och modern fortfor:

»Då kan jag också latin. Heter vildsenapen Senapis, så heter fälle spenat Spenatis, och ska' de vare nått tenamn bakefter, så heter fälle omogne äpplekarter Äpplis Jannensis.»

»Och kaffeplantan heter Cafonia madam-Anderssonia», inföll Alexis med ett godmodigt leende.

Men nu öfverröstades Jannes diskantfnitter alldeles af madamens dånande: Ha ha ha — ha ha ha! långt ner i basen, och hon måste oupphörligt torka sig i ögonen med den hopvikna näsduken, så skrattade hon.

Janne hade emellertid alldeles blifvit af med sin soflust, och nu var man redan vid Vartofta, och der kom fadern fram till kupédörren.

»Nå, hur är det med mutter, ä' ho snäll? Kan ni hålle or'ning på'na, pojkar?» frågade han, i det han klef upp på trappsteget och ställde sig i dörren. »Jag tror du sir lite rödmosiger ut i syna, Kersti; ni har bestämdt gett mor för mycke', ho som har så svagt hufve'.»

»Ja, inte förkyler mor sig om hufvudet åtminstone, när hon är klädd i både florshufva och nya sidenschaletten», sade Alexis.

»Och så segerhufva' allra unnerst!» instämde lille Janne, och det blef ny anledning till munterhet.

»Har ni nu nått öl qvar, så ro hit mä't!»

afbröt fadern. »Jag ä' alldeles torr i halsen.»

Nu fick Alexis brådt att slå upp en ölbu telj och räckte den till fadern.

»Vänta litet», sade han, glaset är visst nedlagt i matsäcksskrinet.»

»Det smakar lika bra utan glas», sade smörjaren och satte buteljen för munnen. Då han druckit ur hälften, torkade han sig om läpparna och skägget med sin smutsiga näfve och sade:

»Det är en bra slink qvar, ä' de' nå'n som vill ha? De' står bara och blir uschelt.»

»Ja, tack, jag är allt lite törstig», svarade Alexis.

»Jag skall ta fram glaset, jag», sade modern beskäftigt

»Åh, kan far dricka ur buteljen, så kan allt jag också», sade studenten.

Medan smörjaren och hans hustru vexlade en belåten nick och tittade helt förtjusta på sin fina herre till son, som stod der med ögonen i taket och buteljen för munnen, måste James Hallberger vända sig bort.

Nej, det var verkligen för mycket. Han hade inte så mycket som torkat af buteljmynningen efter fadern en gång! James kände sig högst indignerad hela vägen mellan Vartofta och Falköping, och han var riktigt glad åt att han nu snart skulle slippa inandas samma luft som det der simpla folket. Att den

der Andersson var *så* simpel, det kunde väl ingen af hans nationskamrater ha trott om honom. Men så är det — sämre folk är sämre folk, och fernissan tränger inte långt in på sådana naturer. Det var riktigt obehagligt att stå i något slags obligation till en sådan tarflig personage, och James fattade ett oryggligt beslut att genast skicka honom tian, så snart han kom hem.

Men då han steg af i Falköping, stod Alexis Andersson åter vid tönstret och pratade med fadern, så att han kunde icke komma åt att fråga efter hans adress.

Ja, då kunde han ju inte hjälpa, att tian blef obetald som förut.

Och det är den visst ännu i denna stund.

1887.

FEBERFANTASIER.

Jag hade mycket väl hört, att doktorn sade till min hustru, då han gick i skymningen: »Nå, litet feber, det kan väl hända att han får — salicylsyran brukar alltid göra hufvudet litet konstigt.»

Jag blef derför icke alls förvånad, då jag inemot elfvatiden började erfara diverse underliga förnimmelser, som jag ej förut haft på dagen. Först en långt utdragen sjungande ton, liksom en evigt ljudande stämgaffel, alldeles i örat på mig — och på afstånd ett doft, hotande brus, som då man nalkas hafvet. Snart började tusen symaskiner picka och hamra — tick tack tick tack — i svindlande fart, men så tyst, så tyst, som om de allesamman vore riktigt väl smorda, för att icke störa mig som var sjuk. Det var nästan behagligt att ligga och låta gunga sig på dessa tonvågor, upp och ner, upp och ner — — solfjädern, hvarmed jag oupphörligt sökte vifta svalka åt mitt heta, svettdränkta ansigte, föll ur min

hand, och jag tror, att jag var nära att somna.

Då sade en grof basröst en half aln på sidan om mig, alldeles bredvid sängen:

»Nej tack, jag röker aldrig cigaretter.»

Det var ju vännen Fyhrman, gamle Fyris, som jag inte sett på många herrans år! Hur i all verlden hade han kommit in i min sängkammare midt i natten? Ty det *var* han, jag skulle kunna känna igen den väldiga stämman bland tusen. Jag satte mig upp i sängen och försökte genomborra mörkret med blicken, men jag såg ingenting och hörde ingenting heller — endast symaskinerna, hafvet och stämgaffeln och min stackars utvakade hustrus jämna andetag litet till höger om mig — och nu förstod jag allt, det var salicylsyran, ingenting annat. Jag blef ytterligare stärkt i den öfvertygelsen, då jag en stund derefter hörde samma röst, nu något aflägsnare, uppläsa allas vår första lexa: »B a ba, b e be, b i bi —» — Det gjorde icke alls något komiskt intryck på mig, tvärtom låg det en sådan skärande, hopplös melankoli i tonen, att jag greps af ett djupt medlidande med stackars Fyris — det föresväfvade mig någonting som att detta vore ett straff hvartill han blifvit orättvist dömd af någon mystisk inqvisitionsdomstol. Rösten blef allt mattare — b o bo, b u bu, det lät som en förtviflans suck

och så dog den bort, uppslukades af symaskinernas crescendo.

En stund låg jag och dåsade, lyssnande till en liten silfverklocka, som ringde så fint och qvittrande någonstädes ute i rymden, och detta nöje hade visst räckt en halftimme eller mera, då jag plötsligt spratt upp vid att höra sängkammardörren försigtigt öppnas och stängas. Jag väntade att få höra steg, men deraf blef ingenting. Efter ett par minuters förlopp hörde jag salsdörren öppnas och stängas på samma varsamma sätt, derpå dörrarna till salongen, mitt arbetsrum, köket o. s. v., allt med en liten stunds mellanrum Sedan samma manöver upprepats med tamburdörren, tänkte jag, att jag väl skulle få vara i fred, men om några minuter började historien om igen nere hos grosshandlarens, som bo under oss, derefter hos värdens en trappa upp, och först då hvarenda dörr i det stora huset blifvit på detta sätt afprofvad af den nattlige besökaren, blef det tyst och jag föll i ett slags dvala. Jag hade mitt fulla medvetande, åtminstone tillräckligt för att kunna reflektera öfver mina förnimmelser. De förvånade mig icke på minsta vis, ty jag visste ju, att det var de starka medikamenterna, som verkade; dessutom är jag van vid att äfven i friskt tillstånd ha ett slags hallucinationer ibland om morgnarna, då jag slites mellan sömn och vaka. Det är

som om de partier af hjärnan, som äro fantasiens omedelbara verktyg, då vore känsligare. Jag genomlefver i detta tillstånd ofta nog hela historier, som äro så pass sammanhängande, att jag sedan på dagen kan teckna upp dem. Många af mina noveller ha detta ursprung. Men det besynnerligaste är, att jag i dessa halft drömda, halft fantiserade situationer slår mig mycket bättre fram än jag skulle göra i vaket tillstånd. Tala franska och skrifva vers — två saker, som jag i hvardagslag reder mig ganska slätt med — äro en barnlek för mig under dessa morgontimmar, då jag ligger i ett slags visionär halfslummer, och de vackra melodier jag derunder komponerar skulle bestämdt ha kunnat fröjda flera än mig — om de icke varit utplånade ur mitt minne, då jag blifvit fullt vaken.

Jag nämner detta för att i någon mon förklara det egendomliga, nästan novellistiska sammanhanget i mina feberfantasier, sådana de nu gestaltade sig.

Jag låg alltså domnad i ett slags dvala, och huru länge den räckte, vet jag icke, men hvad jag vet är att jag satt upprätt i sängen och med vidöppna ögon såg hvad som nu tilldrog sig. Väggen mellan sängkammaren och salen hade försvunnit, dragits upp som en ridå, och öfver sänggafveln vid mina fötter blickade jag ut i ett stort, halfmörkt rum, som jag

icke kände igen. Det var lågt i taket och möbleradt med gammalmodig tung elegans, långa raka chagrinsoffor, svartnade oljefärgstaflor på väggarna, antika skåp och tunga bronskronor, hvilkas ljus icke voro tända. En halfuppskrufvad lampa på divansbordet och vaxljusen i ett par lampetter på väggarna kämpade maktlöst mot allt det mörker, som fylde det stora rummet likt en rök och ovilligt vältrade sig undan och gömde sig under möblerna och i alla vrår. Och ändå tycktes här firas någon fest. Rummet var fullt af folk, mest herrar, alla svartklädda och tysta, och ett par vaktmästare gledo ljudlöst omkring på mattan och bjödo vin och konfekt på stora brickor. I soffan utmed den bortersta väggen satt ett ensamt svartklädt fruntimmer, som jag tyckte mig känna igen. Ja, det var den vackra friherrinnan Griip, en af Stockholms mest firade skönheter, och hon syntes vara värdinna eller åtminstone festens föremål, ty alla höllo oafvändt sina blickar riktade på henne.

Hon var så förändrad, att jag nästan tvekade, om det verkligen kunde vara hon. De sköna ögonen hade alldeles förlorat sin glans och blickade omkring sig med ett uttryck af trött apati, det förr så yppiga svarta håret hade glesnat liksom efter en svår sjukdom, och den underbara hyn, som alltid påmint mig om hvita rosor, hade gulnat till ett slags

osund vaxfärg. Vid ena tinningen och på begge sidorna om näsan hade hon svartbruna fläckar.

Och hvart hade det flytt, detta gnistrande, spelande lif, denna spirituella glädtighet, som förr gjort hennes fägring dubbelt fängslande? Det var med den största möda hon kunde framtvinga ett trögt och matt leende på sina färglösa läppar, då någon tilltalade henne, och då hon måste besvara en fråga, kostade det henne en sådan ansträngning att väcka sina domnade tankar, att det kom ett uttryck nästan af kämpande ångest i de sömnsjuka ögonen. Hennes vackra, juvelprydda händer hvilade tungt i knät, och det såg ut, som om hon ej orkat lyfta dem; den venstra handen fingrade tanklöst på solfjäderns svarta plymer, en gång förde hon långsamt upp den till sitt ansigte och skuggade för det, som om det svaga skenet från lampan på bordet framför henne plågade hennes ögon.

Det var sorgligt att återse henne på detta sätt. Då vi sist träffades på supén hos häradshöfding Borgs — det var dagen innan jag sjuknade — hade hon dansat med lif och lust som en sextonåring på sin första bal, strålande af ungdomsglädje och helsa, och hvar hon kom, hade alla ansigten omkring henne ljusnat och myst så vänligt — och nu! Detta

sorgsna deltagande i alla blickar! Hvad var det då som hade händt?

Liksom till svar på min tysta fråga hörde jag en för mig obekant mansröst säga alldeles bakom mig:

»Det är tråkigt att vara på begrafning.»

Jag vred hufvudet åt venster så mycket jag kunde, men urskilde ingenting; hur jag vände mig, fläktade en varm, litet astmatisk andedrägt alldeles i mitt öra, men med synsinnet kunde jag ingenting upptäcka.

»Begrafning? Hvems begrafning?» sade jag häpen.

»Friherrinnan Griips.»

»Men det är ju hon, som sitter i soffan der!»

»Ja visst; hon har varit död sedan i torsdags morse, men hon vet inte af det själf.»

»Det är omöjligt; jag såg henne ju på Borgs bal för fjorton dagar sedan —»

»Ja, det var der hon förkylde sig och fick lunginflammation. Hon har redan varit död i sex och ett halft dygn nu; det måtte väl jag veta, som är deras husläkare och har gifvit betyg om dödsfallet.»

Jag tyckte det var litet underligt, men ville ej fråga mera, ty det plågade mig att ha denna hesa, missljudande röst alldeles i min nacke. Jag riktade mina blickar framåt rummet, och nu förstod jag, att doktorn hade rätt. Denna vaxgula hy med sina fläckar

kunde endast tillhöra en person, som höll på att gå sin förvandling till mötes.

»Så underligt, att hon är den enda, som inte vet om det», tänkte jag.

Jag insåg nu, hvarför det var så tyst i rummet, hvarför alla begrafningsgästerna hade sina ögon riktade på den arma qvinnan med så sorgset deltagande och hvarför hon själf befann sig i detta sömndruckna tillstånd, då det blef en pinsam ansträngning att röra läpparna till ett småleende eller tvinga fram ett par meningslösa ord. Hon föreföll mig likna en lampa, på hvars kolnade veke ännu en svag låga leker, fastän oljan är slut.

Nu varseblef jag äfven hennes man, som stod vid ena soffkarmen halft nedlutad öfver henne och ömt svepte den svarta crêpesjalen om hennes fylliga gestalt, som då och då skakades af en frossbrytning. Han var blek och dyster, och hans ögon hvilade på henne med ett uttryck af den djupaste smärta, — det föreföll mig som om han med flit höll sig bakom henne för att hon ej skulle se hans af sorgen härjade drag. Troligen var det något skämt han hviskade i hennes öra för att lifva upp henne och dölja sin egen stämning, ty hon smålog mindre ansträngdt än förut, gjorde ett bemödande att slå upp de tunga ögonlocken mot honom och lade sakta sitt hufvud mot hans bröst som ett sömnigt barn.

Jag såg, huru hans tårar en och en droppade ner på hennes kind; men hon kände dem ej. Då lät han sin hand smekande glida öfver hennes ansigte för att med detsamma torka bort de glittrande dropparna, som stannat i persikefjunet på hennes haka; det blef ett par urhålkade märken efter hans fingrar i det svampiga hullet.

»Jag är rädd, att du försummar våra gäster för min skull, Harald», hörde jag henne säga med entonig, klanglös stämma. »Själf är jag en dålig värdinna i dag. Jag känner mig så besynnerligt trött och nedstämd — jag vet inte hvarför.»

»Kan hon tala också!» utbrast jag häpen.

»Det kunna ju de andra liken också», sade doktorns röst bakom mig.

»Hvilka?»

»Jaså, ni vet inte, att det är många bland gästerna här i qväll, som ha varit döda i många år, fast de inte själfva veta om det?«

»Det är väl inte möjligt!»

»Men jag säger er, jag, att det är så. Se på den der tjocka herrn t. ex., konsul Fabert. Han var en lofvande vetenskapsman i sin ungdom, docent i juridik, skulle ha gått långt och ha fört sin vetenskap framåt; men så svek han sig själf, gyllne kalfven lockade honom i skepnad af hans blifvande svärfar, som ville dra nytta af hans goda hufvud i sin affär.

Samma dag han offrade sin lefnadsuppgift på mammons altare och blef svärfadrens kompanjon, miste han sin själ Det är nu snart tjugu år sedan — se, så fet och skinande och belåten han ser ut! Det är ett väl konserveradt kadaver, inte sant?»

Det var högst förunderligt, detta; jag visste knappast, om doktorn menade allvar eller icke, och vred mig åt sidan så mycket jag kunde för att försöka se honom i ansigtet, men det var omöjligt.

»Der står er vän redaktör Björk och talar med honom; tror ni kanske, att han är mera lefvande, han? Ja, den tiden, då ni kamperade tillsammans på er vindskammare vid Lästmakaregatan och han gaf ut sin röda, svamliga tidning »Frihet», då lefde han mer än de flesta andra! Jag är gammal, jag, och följaktligen konservativ och jag prenumererade inte på hans tidning, det kan ni lita på; men jag läste den och gladde mig åt att se, hur allt hvad han skref kom inifrån. Åh, så mycket nya och friska tankar den pojken hade! Och sådana sunda och starka lungor att skrika ut dem med! Om han inte gifvit tapt, skulle hans röst nog till sist ha gjort sig hörd och verkligen uträttat något, men så kom den dumma kärleken med i spelet. Hon hörde till de »välsinnades» läger, hennes far hade med lika stor sannolikhet gifvit henne till en tjuf

och mördare som till en vensterman — utan att dagtinga kunde Björk aldrig komma innanför det fina herrskapets dörrar. Nå, han kämpade i åratal, i början mot partifördomen, sedan mot sig själf, flickan höll på att bli tokig — och så dagtingade han. Nu ä' de gifta, han redigerar vår utmärkta tidning »Altaret och tronen» och kan när som helst vänta sig någonting på frackuppslaget. Han äter och dricker godt, har frodiga barn och har skrifvit vackra saker i guldsnitt — löjligt nog, mest om kärleken, som är hans mördare. Ty död är han, stendöd — och han misstänker det själf, det är derför han parfymerar sig så starkt, då han går bort på idealistmiddagar, har ni inte märkt det?»

Jag ville icke höra på min plågoandes elakheter och började se mig om efter några flera bekanta, men nu kom jag att lägga märke till en egendomlig omständighet, som jag förut icke observerat. Flera af de svartklädda herrarne hade intet ansigte, utan i dess ställe endast en slät, hvit yta, som en oskrifven tafla Och när jag såg mig omkring, befans det, att det var de allra flesta i sällskapet, som voro så besynnerligt skapade.

»Hvad är det der för ena?» frågade jag.

»Det är de ofullgångna, de individualitetslösa — de, som tänka andras tankar och handla andras handlingar.»

»Äro de också döda?» frågade jag spefullt.

»De ha aldrig lefvat.»

Nu uppstod det allmän rörelse i salongen; en vaktmästare hade kommit in och hviskat något till värden. Jag hörde en vagn stanna utanför, och det blef ett spring i trapporna.

»Det är likvagnen, som väntar», ljöd den hesa rösten i mitt öra.

Begrafningsgästerna hade liksom på kommando dragit sig undan åt väggen och fingo brådtom med att ta på sig sina svarta handskar. Baron Griip, som talat med vaktmästaren, gick fram till sin hustru och bjöd henne armen, som hon tog med stor ansträngning. Hon kunde knappast hålla sitt hufvud uppe. Hon reste sig emellertid utan hjälp och gick några steg framåt golfvet, tungt stödjande sig på mannens arm. Då slog klockan tolf — det var vägguret der ute i min egen sal, som verkligen nu slog — och den resliga qvinnogestalten sjönk tillsammans och gled ljudlöst ner på golfvet som en tom, svart slöja.

En af gästerna tog upp den och lade den öfver baronens framsträckta armar. Sedan lemnade alla rummet, och det sista jag såg var en trängsel i dörren af svartklädda herrar utan ansigten.

»Hur kan man visa sig för folk i ett sådant skick? De borde åtminstone hålla sig hemma!» utbrast jag harmset.

Då hörde jag ett gnäggande astmatiskt skratt alldeles i min nacke, och den retsamma rösten sade:

»Vet ni själf, hur ni ser ut i synen? Kanske jag skall gå efter en spegel?»

Jag hajade till — — nej, ingen spegel! Tänk om jag själf —! Nej för Guds skull, ingen spegel! Jag greps af en dödlig fasa för denne ohygglige doktor, som oombedd hakat sig fast vid mig, och jag kastade mig åt sidan för att komma undan honom — —

»Har värken börjat igen? sade min hustrus blida, oroliga stämma.

Jag satt upprätt i sängen, flämtande, förvildad; svetten rann utför mitt ansigte. Den varma andedrägten i min nacke kände jag ej längre, rösten hade tystnat, det var mörkt öfverallt omkring mig — — det hade varit salicylsyran.

»Vill du, att jag skall tända ljus?»

»Nej, tack — jag skall försöka sofva.»

Jag torkade min våta panna och lade mig ner på den ångande heta kudden — men jag sof icke en blund den natten.

1886.

PÅ SVÄRFARS SOMMARNÖJE.

Innan jag börjar denna lilla historia, måste jag förutskicka två anmärkningar.

N:o 1. Jag *är* musikalisk, hustru min må säga hvad hon vill.

Jag vet mycket väl, att hon anser sig vara den enda — om icke i Stockholm, så åtminstone bland alla våra umgängesvänner och bekanta — som har rättighet att kallas *verkligt* musikalisk. Och det bara derför att hon härom året, innan vi voro gifta, gudbevars fick ackompagnera en liten fröken Chose på en liten välgörenhetssoirée i Vetenskapsakademien till ett par mycket mycket enkla små visor — den ena gick till och med i C-dur, hvarken kors eller b'n, då kan man veta! — och fick stå på programmet under skylten »musikälskarinna». Det kunde jag ha gjort lika bra. Ty nog är jag mera musikalisk än hon.

Jag vill bara anföra ett enda faktum.

Under vår första äktenskapliga tvist — det var just om den der musikfrågan — slog jag

mig ner vid pianot och spelade ur minnet de första takterna till tolf olika ouverturer, och hon kunde icke säga namnet på en enda af dem! Hon förvexlade Hvita frun med Svarta dominon, och det vittnade ju om en beklaglig musikalisk färgblindhet; men tror någon, att hon gaf sig besegrad för det? Nej, hon ryckte på axlarna, så der som det brukas på dramatiska teatern, och sade, att det der hörde till tonkonstens lägre sferer, och det var inte underligt, att jag kände så väl till ouverturer, jag hade naturligtvis hört dem vid mina trägna besök på Blanch's och Bern's.

Se, jag skall säga, hon kan aldrig förlåta mig, att jag ibland söker upp mina kamrater på regimentet i de der lokalerna, der de säkrast träffas.

Men då svarade jag, att det var bättre det, än att *aldrig* ha hört de der ouverturerna, liksom hon, ty när vi skola på operan, blir hon naturligtvis inte kammad och klädd i rättan tid, så att vi komma aldrig förr än ridån har varit uppe en lång stund, och om det någon gång händer att vi hinna fram i tid, är hon alltid så upptagen af att kika på sina bekantas klädningar, att hon ju inte kan ha något intresse till öfverlopps för hvad som försiggår i orkestern.

Anmärkning N:o 2:

Jag känner icke Tua-valsens kompositör

om jag stupar på honom. Jag vet icke ens hvad han heter, och det är icke alls för att lägga några stötestenar i vägen för honom under klättringen uppför ärans mödosamma backe, som jag skrifver dessa rader.

Ja, nu skulle jag börja berätta. Men först måste jag väl tala om, hvar »händelsen tilldrog sig» och ge en kortfattad karakteristik af de uppträdande personerna.

Scenen föreställer alltså min svärfars, f. d. kapten Hemmingskölds sommarnöje vid Mälaren, någonstädes i närheten af Kungshatt, manbyggnad i krokanstil med diverse altaner, burspråk och balustradinhägnade tresnibbar, uppklistrade som svalbon i fantastisk oreda här och der på väggarna, hvar det fallit sig; egen båtbrygga i miniatyrformat; eget badhus nere vid sjön, minst lika stort som ett försvarligt baktråg; gårdsplan, som rymmer en liten lind, två små törnrosbuskar, en soffa och fyra trädgårdsstolar samt en hängmatta fastgjord vid staketet, som skiljer oss från grannvillan, der kamrer Stenman bor med sina långa döttrar. Härlig natur, det faller af sig självt, och solnedgång i vester hvarenda qväll.

Och nu till personlistan.

Som artig äkta man lemnar jag naturligtvis vid alla tillfällen första platsen åt min hustru. Alltså: hustru min, Fanny Eckhoff, född Hemmingsköld, 21 år, d. v. s. myndig —

— ja, jag tror, att det adjektivet är ganska karakteristiskt för henne. Således myndig. Dertill mycket söt, alldeles ovanligt söt (när hon vill), litet retsam ibland, men herre Gud, man kan inte vara fullkomlig, det vore för resten tråkigt; ljust hår, sådant der som kallas »gyllene» i gamla romaner, pigga grå ögon, liten förtjusande barnmun, fulländad växt — åh, en sådan växt! — utsökt smak att kläda sig, litet kostbar kanske, små fötter och handskar N:o 6. Hon har en liten svaghet: hon vill alltid ha rätt. (Men det *har* hon aldrig). Att hon gör anspråk på att vara *verkligt* musikalisk, har jag redan talat om förut.

I hennes kölvatten kommer undertecknad, Allan Eckhoff, löjtnant, bosatt i Stockholm, meddelar till moderat pris massage i sin bostad Vasagatan 2 B; 27 år, hygglig karl, när man inte retar honom, välväxt, isynnerhet i uniform — *utan* vadd; utseende ganska passabelt.

Ofvanbemälta begge personer, hustru Eckhoff med man, äro tillfälliga gäster på svärfars sommarnöje, hvars ordinarie invånare utgöras af herrskapet Hemmingsköld, man och hustru, den ogifta, trettioåriga dottern Julie, sonen Atte, köksan Margret och husjungfrun Mina.

Af dessa är det egentligen tre, som kunna räknas till de makthafvande, eller rättare två, men för skams skull bör väl svärfar räknas med. Tremannaväldet är emellertid så förde-

ladt, att om man kallar svärfar Positivus (ehuru Gud skall veta, att han inte är mycket positiv af sig), representerar svärmor Komparativus och ogifta, trettioåriga svägerskan Julie Superlativus.

Positivus har varit kapten på ett landsortsregimente, men tog afsked för många Herrans år sedan, emedan han fann mötena alltför ansträngande. Mycket krut har han säkerligen skjutit bort under sin krigarebana, men om man inbillar sig, att han uppfunnit det själf, så bedrar man sig.

Till bevis en liten anekdot.

Han skulle köpa sig en ny peruk i vintras, emedan hans gamla började skifta litet i den moderna terracottafärgen. Han gick upp till Fahlstedt, der han fick det beskedet, att man alldeles nyss fått i ordning ett nytt slags peruker med utmärkta fjädrar. Och min svärfar svarade i sitt hjärtas oskuld:

»Nej tack, jag vill helst ha en med hår.»

För öfrigt har han liksom alla menniskor sin fixa idé, eller sin lifsuppgift, för att begagna ett vackrare namn. Han samlar uniformsknappar. Han förvarar dem i små askar klädda med blå sammet och försedda med hvar sin etikett.

Min svärmor, ja — jag hade ämnat ge en vidlyftig och uttömmande analys af henne — ämnet är så lockande och så rikt! — Men vid när-

mare eftertanke slår jag det ur hågen. En svärmor är helig. Blott så mycket vill jag säga, för att läsaren skall få en föreställning om hennes yttre apparition, att hon är litet längre än jag, som ändå icke är någon oansenlig karl, och mycket bredare på alla håll. Men — underliga naturens lek! — i denna imponerande kroppsvolymn bor en liten svag och späd röst; till och med då hon är vid Saulslynnet, låter hon ungefär som en liten sjuk mygga.

Ogifta, trettioåriga dottern Julie är, som som sagdt superlativus. Allt i huset går efter hennes kommando. Hon bestämmer, hvar svärfar skall placera sina pengar, hvilken klädning svärmor skall ta på sig, då hon är bortbjuden, och hur många skorpor Atte får doppa i kaffet. För pigorna spelar hon det oblidkeliga, oundkomliga Ödets roll. Hon är naturligtvis medlem af federationen, Fredrika-Bremer-förbundet, qvinliga Idun och en massa andra föreningar — surrogat för den förening hon kanske helst skulle ingå i, nämligen den äktenskapliga. Jag vill icke dölja, att jag är rädd för henne.

Atte, ja — honom är inte mycket att säga om. Han är gymnasist och lider af en sjuklig hunger. Han förekommer nästan alltid med en stor smörgås i handen. För öfrigt är han

i målbrottet och har en process oafgjord med gåsungarne.

Köksan Margret har jag aldrig sett — att hon har rödt hår, har jag tyckt mig märka i soppan ibland. Husjungfrun Mina gråter hela dagarna, då hon inte har någon fästman; men sedan kamrern i grannvillan i förra veckan tog ut en trädgårdsmästareelev för att lägga om sina rabatter, har hon småfnissat och sjungit falskt från morgon till qväll.

Och efter denna alltför långa inledning börjar den egentliga historien om den 28 juli 1886.

Jag vet icke, med hvilken fot min lilla Fanny hade stigit upp den dagen, men icke var hon i sitt rosenrödaste lynne. Det föresväfvar mig dunkelt, att jag om morgonen, medan vi klädde oss, kom att säga något om den sista räkningen från Tunborgs - - — ja, hur det var, stämningen var tryckt, medan vi i sällskap med den öfriga familjen drucko kaffe på verandan. Det var just ingen, som sade något. Svärmor anförtrodde oss emellertid, att hon icke kunde fatta, hur Margret kunnat göra slut på ett skålpund såpa sedan i lördags.

»Har svärmor kommit under fund med, om hon inte möjligen *äter* såpa?» frågade jag för att vara rolig och lifva den tunga stämningen.

»Äter såpa? är du tokig, Allan?»

»Ja, smaken är ju så olika här i verlden. Kosackerna lära ju till och med äta talgljus. Och hemma hos mina föräldrar fans det en gång en guvernant, som drack fotogén för att bli fet.»

Nu reste sig min lilla Fanny helt hastigt, eldröd af förtrytelse.

»Du borde skämmas, Allan, att sitta och göra narr af min gamla hederliga mor i hela familjens närvaro!» utbrast hon hetsigt. »Men se, att begära takt af en karl —!»

»Jag tror min lilla hjärtevän är nervös i dag? För resten kan jag bedyra —»

»Försvara dig inte! Jag vill inte höra ett ord!» Och dermed for hon in i salen — hon hade lyckligtvis slutat dricka kaffe — och strax derpå dundrade hon ett vildt allegro furioso på pianot. Min lilla Fanny spelar alltid piano, då hon är ond.

Efter frukostens slut skingrade vi oss åt alla håll. Jag gick upp på vårt rum för att skrifva ett par bref. Det var icke det lättaste. Stormen på pianot hade visserligen saktat sig något, men med så tunna trossbottnar som i vårt näste kan ett andante con espressione vara alldeles tillräckligt störande, isynnerhet då pianot står midt under ens skrifbord. Jag tände en cigarett och väntade på, att musiken skulle sluta. Förgäfves. Månskenssonaten afslöstes af ett långt potpourri ur Mefistofeles,

och sedan kom turen till en polka. Det fans ingen annan råd än att gå ner och ställa till försoning, för att tysta ner musikens dämoner.

Då jag kom in i salen, ropade Fanny emot mig, alldeles som om ingenting händt:

»Känner du igen den här valsen, Allan?»

Hon traglade sig igenom några takter af en vals, som jag aldrig hört henne spela förr. Jag tillstod min okunnighet.

»Det är Tuavalsen, som vi dansade efter hos major Krooks i våras, du mins. Åh, hvad den är vacker! Jag kom på den just nyss. Den som ändå hade noter på den! Jag skrifver bestämdt in till Lundqvists, att de skicka ut den med båten i morgon. Jag måste *nödvändigt* ha den!»

Hon trefvade och trefvade i basen, röd i ansigtet af ifver. Jag gick och lade armen om hennes rygg som inledning till försoningen, men hon drog sig otåligt undan och fortfor att klättra öfver tangenterna med sina små fingrar, helt och hållet upptagen af sin Tuavals.

»Första reprisen skall jag då bestämdt ta ut på egen hand. Nej, snälla Allan, låt mig vara, du ser ju, att jag har annat att tänka på.»

Nå, det kunde inte hjälpas, jag måste gå dit upp igen, bemanna mig med tålamod och

röka cigaretter under väntan på att förtjusningsfebern der nere skulle lägga sig.

Men det blef långväntan. En hel timme behöfde Fanny för att få bugt med första reprisen, och innan hon sedan fick den att gå felfritt, förgick väl ytterligare en halftimme. Medge, att en musikalisk person under sådana förhållanden bör känna en försmak af afgrunden. Jag försökte stoppa fingrarna i öronen och läsa, men det hjälpte icke, jag gick af och an på golfvet och sjöng marseillaisen af alla krafter, men Tuavalsen öfverröstade mig, nu då den brusade fram för full maskin. Till sist blef jag utom mig och störtade dit ner.

»Men så sluta då, Fanny, du tar lifvet af mig!» ropade jag.

Hon höll upp ett ögonblick, småskrattade på sitt retsamma sätt och svarade med ironiska citationstecken omkring hvarje ord:

»Jag tror min lilla hjärtevän är nervös i dag?»

Den som slog igen dörren med fart, det var jag det. Och så bar det af med mig ner till bryggan, men hvad hade jag för det? Genom det öppna salsfönstret trängde Tuavalsens böljande tonvågor ner till mig; vinden låg naturligtvis åt det hållet! Jag såg mig om efter båten för att med den söka räddning undan mina marter, men den var naturligtvis borta: kamrerns långa döttrar hade lånat den i morse.

Så förflöt en gräslig qvart, lång som ett år; jag satt med klockan i handen och räknade, att Fanny endast på dessa femton minuter hann spela igenom sin Tuarepris tjugusju gånger! Men sedan var det också slut; hon kunde den som ett vatten och var väl också litet trött. Jag såg henne komma ut och sätta sig under linden med sitt handarbete; jag passade på och skyndade upp på vårt rum för att skrifva mina angelägna bref under vapenhvilan.

Men hur var det möjligt att kunna skrifva, då hvarje nerv var så utpinad och hvarje hjärnvindling så mörbultad? Jag satt der och stirrade slött på det blanka pappersarket och kunde icke få fram ett ord mer än datum och »Hedersbroder!»

Jag höll emellertid på att få en idé. Då kom Fanny in.

»Det är så soligt under den der lilla dverglinden» sade hon. »Skrif du, jag skall inte störa dig.»

Hon satte sig vid fönstret med sitt tapisseri, och jag famlade efter min flyende idé. Men plötsligt spratt jag upp som stungen af en orm. Fanny hade omedvetet börjat gnola:

»Ta rai tai *tai* ta *rai* tai *ta* — »

»För Guds skull, Fanny, är du nu på den der infernaliska valsen igen?»

»Nej, du misstar dig», skrattade Fanny. »*Valse infernale* är ur Robert, den låter helt

annorlunda.» Och så började hon återigen att gnola — nej, inte gnola, utan sjunga med full röst, forte fortissimo, så att det ekade i väggarna: »Ta rai tai *tai* ta *rai* tai *ta*.»

Jag kastade pennan ifrån mig och rusade öfver farstun ut till svärfar, som satt på en af de små altanerna och sysslade med att sy fast en ny uniformsknapp på bottnen af en blå sammetsask.

»Kan du tänka dig, Allan», sade han och myste så förnöjd, »jag fick med posten ett bref från Vestman, du vet, löjtnanten der nere i Kongo, och han skickade mig en knapp, som en af Irebuhöfdingen Mangombos krigare prydt sin maggördel med. Var det inte hyggligt af honom? Po po po *po* po *po* po *po*!» gnolade han.

Jag hoppade till på stolen.

»Hvad är det du sjunger, svärfar?»

»Sjunger jag?» Han såg upp helt häpen. »Ja, det kan väl hända — jag vet inte hvad det var. Nå, hvad säger du om min nya knapp? Po po po *po* po *po* po *po* —.»

Han hade också blifvit besatt af den onde anden!

Jag skuddade stoftet af mina fötter och gick ner i förmaket; der skulle jag väl få vara i fred. I trappan mötte jag Atte, som hvisslade Tuavalsen af alla krafter. Åh, om jag fått ge honom en örfil!

Jag steg in i förmaket i den mest krigiska sinnesstämning. Men den förgick genast. Julie halflåg i gungstolen med en bok i handen; hon såg ovanligt trettioårig och i hög grad ogift ut, hvarför jag helt förskräckt drog mig tillbaka, isynnerhet som hon visst läste i Federationstidskriften, och då är det icke rådligt för någon af mankön att komma henne nära. Jag satte mig i salen och började studera tidningarna. Plötsligen spetsade jag öronen; talade Julie för sig själf? Nej, det skulle visst vara ett slags sång:

»Tra la la *la* la *la* la *la* —.»

Jag hörde på takten, att det skulle föreställa Tuavalsen. Min galla kokade öfver, jag gick till förmaksdörren och sade giftigt:

»Bästa Julie, om du nödvändigt skall sjunga Tuavalsen, vill du då inte vara snäll och försöka sjunga *rent* åtminstone? Eller kanske det inte passar till din lektyr? Den der tidskriften har kanhända till motto: »Dem renom är *allting* rent.»

»Jag har inte sjungit!» svarade Julie i djupt förolämpad ton. »Jag sjunger aldrig, det vet du.»

»Ja, det vet jag», medgaf jag fegt — jag har ju redan erkänt, att jag är rädd för henne.

»Nå, hvad är det då för osanna beskyllningar du kommer med?»

»Allan!» ropade svärmor i salsdörren. »Du,

som inte har något att göra, kan gärna komma ut till mig och hålla i en garnhärfva.»

»Gärna, svärmor.»

Jag hade dåligt samvete sedan såphistorien i morse och ville nu passa på tillfället att ställa mig in.

Vi slogo oss ner på verandan utanför det öppna förmaksfönstret, och mina armar fjättrades af en väldig härfva, som nog skulle hålla mig fast i minst tjugu minuter.

»Det är så helsosamt för herrar militärer att få lära sig göra litet nytta», förklarade svärmor i upprymd ton. Hon var visst riktigt själaglad för att hon fått mig att agera nystfot; hon visste nog, att det är det värsta jag vet. »Håll ut armarna — så ja — du bär dig inte så dumt åt ändå — ti ti ti *ti* ti *ti* ti *ti*», pep hon med sin lilla myggröst.

Tuavalsen! Och jag satt bunden och måste höra på! Ingen vart att ta vägen, båten borta och härfvan så olycksbådande tjock!

Till råga på eländet blef det nu qvartett af, ty svärfar på altanen, Fanny uppe i vårt rum och Julie i förmaket stämde in hvar och en på sitt håll, ehuru i olika tonarter — Julie sjöng då inte i någon tonart alls:

»Po po po *po* po *po* po *po* —.»

»Ta rai tai *tai* ta *rai* tai *ta* —.»

»Tra la la *la* la *la* la *la* —.»

»Ti ti ti *ti* ti *ti* ti *ti*.»

Jag vet icke, i hvilket halft vansinnigt tillstånd jag tumlade uppför trappan till mitt rum, då svärmor ändtligen släppte mig lös. Jag hade hufvudvärk, så mycket är säkert, och den hade åtminstone det goda med sig, att jag tack vare den slapp följa med till Drottningholm, dit hela familjen en timme derefter begaf sig för att äta middag hos häradshöfding Österdahls. Ändå en solglimt! Jag skulle få vara ensam herre på täppan ända till sent på qvällen! Vid tanken derpå fick jag en sådan sinnesstyrka, att jag nästan med lugn kunde höra Fanny dunka igenom Tuavalsen ännu några gånger, innan ångbåten kom och sällskapet gaf sig i väg.

»Jag skall höra efter, om inte Laura Österdahl har noter på den», var det sista jag hörde henne säga.

Jag åt min middag i lugn och ro, tog mig en grundlig lur i hängmattan och gick sedan upp för att skrifva mina bref. Det var dödstyst i huset; från mitt fönster såg jag Mina stå vid grannarnes staket och göra sig till för trädgårdsdrängen; då och då hördes ett långt utdraget läte från köket, något påminnande om en bastuba: det var Margret, som snarkade. Jag skref mina bref färdiga och höll just på att sätta frimärke på det sista, då jag såg Mina återkomma från sitt rendez-vous, skinande glad och rödblommig, och ett ögonblick

derefter genljöd hela vårt lilla korthus af de jubeltoner, hvarmed hon gaf uttryck åt sina öfversvallande känslor af lycka:

»Tam te ri *tam* tam *tam* tam *ta* —!»

Den eländiga! Hade inte Tuavalsens hela dagen kringsväfvande mikrober förgiftat äfven denna unga, kärleksdruckna själ! Började nu pigorna också! Hur skulle det då gå med min sköna eftermiddag?

Jag tog Strindbergs Utopier och ämnade gå ner till hängmattan, men jag såg trädgårdsdrängen gå och kratta der inne hos grannarne, och af fruktan för att mikroberna möjligen äfven hittat vägen öfver staketet, ändrade jag kurs och styrde stegen ner till bryggan. Lyckligtvis hade fröknarna Stenman varit och lemnat igen båten, medan jag satt der uppe och skref. Jag lösgjorde den och rodde ut på fjärden ett långt stycke, lade sedan upp årorna och lät båten drifva, spände upp en parasoll, lade mig i aktern och tog fram min bok och en cigarr.

Men jag hade icke läst långt i Strindbergs Samvetsqval, förr än jag kom under fund med, att jag hela tiden läst under ett invärtes ackompagnement af Tuavalsen. Den förhatliga melodien hade satt sig så fast i mina öron, att jag bar den med mig öfverallt; det var som om en afgrundsande suttit på lur någonstädes i min hjarna och sjungit den om och

om igen i oändlighet, och jag tyckte, att hans röst liknade min svärmors; Gud vet, hvad det var för en besynnerlig idéassociation. Jag läste i takt efter Tuavalsen, och midt i den saftiga naturbeskrifningen strax i början öfverraskade jag mig med att skandera så här:

»Ännu be*sök*-te *nå*-gra *bin* —.»

Det började bli verkligt bekymmersamt. Jag lade bort boken och satte mig till att allvarsamt fundera på saken. Om det fortginge på detta sätt några dagar till, skulle jag bli idiot, det kände jag. Någonting måste göras. Men hvad?

Då jag rodde hem i solnedgången, hade jag min plan färdig. Jag var så glad i den, att jag i förtjusningen knappast hörde den rödhåriga Margrets stapplande försök att tota till med något, som skulle föreställa Tuavalsen; och utmattad af dagens sinnesrörelser somnade jag som en stock och hörde ej ens, då familjen kom hem från sin utflykt.

Följande morgon vaknade jag tidigt och klädde mig så tyst jag kunde. Fanny sof ännu, och ni kan aldrig tro så söt hon är, då hon sofver! Jag stod och såg på henne länge och skulle gerna ha väckt henne med en kyss, men det hade varit att göra hela min plan om intet. Nu rörde hon på sig och skulle just till att vakna. Jag gick fram till fönstret och

började sjunga »Den glade kopparslagaren», först dämpadt, sedan högre.

»Fy, Allan, hvad är det du sjunger?» hörde jag Fannys sömniga röst från sängen. »Du vet ju, att det der är min afsky.»

Jag slutade sjunga och vände mig om. Fanny hade satt sig upp i sängen, ännu omornad, utan en aning om hvilket nattsvart dåd jag nyss utfört.

»Nå, hade ni roligt i går?» frågade jag oskyldigt.

»Ahja. Vi dansade litet. — Laura Österdahl hade noter på Tuavalsen, och jag spelade igenom den ett par gånger, men det är bara första reprisen, som är vacker. Jag bryr mig inte om att skaffa mig den; nu är jag led på den.»

Min diaboliska list hade således varit onödig. Nåja, en liten hämd kunde icke skada.

Giftet började verka, redan under det Fanny höll på att kamma sig. Hon gnolade en lång stund på »den glade kopparslagaren» utan att synas märka det. Då och då under förmiddagens lopp hörde jag henne sjunga samma populära melodi, men den afbröts alltid tvärt, liksom harmset, och då vi stego upp från middagsbordet, sade hon:

»Ah, en sådan pinodag det här har varit! Hela förmiddagen har jag förföljts af den der

gemena sången du väckte mig med i morse, Allan. Jag riktigt lider af den.»

»Ja, du lider af kopparslagare — efter dina Tuavals-orgier i går.»

»Aha, din skälm, det var kanske med flit som — —?»

»Visst var det med flit! Och nu ä' vi qvitt. Hur är det Bartholo sjunger i Figaros bröllop? »Att få hämnas är den vises högsta nöje.»

»Nej, för Guds skull, kom inte med den! Då få vi kanske den i hufvudet sedan.»

»Du har rätt, Fanny.»

Ja, för ovanlighetens skull hade hon verkligen rätt den gången.

1887.

PÅ RETUR.

Fru Reuter hade varit hes nästan hela vintern. Det var en svår pröfning både för henne själf, teaterdirektionen och publiken, ty då den firade primadonnan var otjänstbar, måste de stora operorna, som hon uppbar med sin väldiga stämma och sin utomordentliga talang, hållas aflägsnade från repertoaren, och allmänheten hade derför i år måst nöja sig med lättare kram.

Den envisa hesheten hade börjat efter en Fideliorepresentation på senhösten, då hon oförsigtigt nog sjungit detta ansträngande parti, fastän hon icke känt sig fullt disponerad, och sedan hade hon endast kunnat sjunga på ett par symfonikonserter, korta och föga ansträngande nummer. Så snart hon försökte sjunga en längre stund, blef stämman belagd och visade en obehaglig benägenhet att spela

henne hvarjehanda själfsvåldiga spratt, slå öfver, detonera -- — och den hade ej samma fulltoniga klang som förr, denna underbara, högtidliga malmklang, som en gång föranledt en recensent att likna hennes röst vid en domkyrkoklocka. Och så hade den fått ett underligt, hvasst biljud, som nästan alltid följde med på köpet; det var som när en stolt oceanångare, som är van att ständigt känna hafvets fria djup under sig, råkar in i för grundt farvatten och kölen skrapar mot sanden på bottnen Ett svagt, irriterande, envist ljud, som af intet låter öfverrösta sig.

Läkarne sade just ingenting; de föreskrefvo endast hvila. Hvila — som om ett sådant råd var så lätt att följa! De visste ju lika väl som hon, att hon var teaterns förnämsta dragningskraft och att hela maskineriet hotade att afstanna, då hon, den vigtigaste kuggen deri, var förhindrad att arbeta. De yngre förmågorna kunde vara ganska bra, hvar och en på sitt lilla område, men den *stora* genren, den var hon ensam om att representera. Recetterna hade också varit erbarmliga hela vintern. Publiken *ville* ha sina älsklingsoperor, och att sätta in sekundartister i hennes ställe, det hade säkerligen varit ett lönlöst experiment, och den ogrannlagenheten skulle ingen direktion ha vågat tillåta

sig mot sin primadonna, en sångerska, som kunde mäta sig med samtidens yppersta och som under ett två-årigt engagemang vunnit ampelt erkännande vid Londons förnämsta operascen vid sidan af sådana storheter som Patti, Albani och Trebelli. I dubbleringsfrågor var Alida Reuter ej att leka med, det hade vederbörande mången gång fått erfara. Och att hon höll så envist på sina roller, berodde alls icke på, att hon på minsta vis afundades de yngre att få komma fram eller att hon var rädd för att bli slagen ur brädet; i det afseendet kunde hon vara fullkomligt lugn. Nej, men hon var så öm om de partier *hon* sjöng, det var som om de varit hennes eget kött och blod, hon nändes icke höra dem utföras illa, det skar henne i hjärtat, gjorde henne utom sig, nästan kroppsligt sjuk; på sina årliga utländska resor gick hon derför aldrig och hörde någon opera, der hon själf brukade uppträda. Det visste direktionen, och derför kom det aldrig i fråga, att en roll, som *hon* en gång satt sin stämpel på, lemnades åt någon annan.

Man hade också haft stora svårigheter att reda sig i vinter. Hennes dotter hade nästan fått öfveransträngа sig för att söka förmå publiken att glömma, att den klaraste stjärnan vid operan för närvarande gömt sig i ett moln.

På det sättet stod ju ändå namnet Reuter på affischen. Men — men — Naëmi hade nog en hög, präktig röst, något påminnande om moderns, och en ganska aktningsbjudande koloraturförmåga, hon sjöng rent och samvetsgrannt, var bara tjugu år, hade både utseende och figur — men det var ändå icke en artist, hon stod ännu för mycket på elevens ståndpunkt; genom de vackra bemödandena hörde man studierna, skollärdomarnas stomme lyste igenom; hennes prestationer voro ganska oklanderliga, men det var icke fullmogen konst. Nå, det kunde man heller icke begära, och Alida tyckte sig i alla fall ha rik anledning att vara stolt öfver sin lilla Naëmi, som redan vid så unga år intog en så pass bemärkt plats vid landets förnämsta sångscen.

Nu led emellertid spelåret till sitt slut, sedan kom sommaren med sin värme, sin absoluta hvila och sin helande, balsamiska Visbyluft — ty der tillbragte fru Reuter alltid sina ferier. Och sedan skulle väl denna envisa katarr, eller hvad det skulle kallas, vara häfd.

Men så kom denna välsignade drottning af Tyrolen på besök, och nu råkade teaterdirektionen i en värre knipa än någonsin under hela vintern och det bara för denna odrägliga indispositions skull!

Drottning Stefanie var »verldens mest musikaliska suverän», det var en känd sak Hon hade själf komponerat otaliga symfonier, sonater, lieder och en hel opera, allt i Mozarts stil, ty hon afgudade Mozart. Hon hade skrifvit en monografi öfver Mozart, som var öfversatt på alla kulturspråken, och hon hade till och med författat en ny libertto till Trollflöjten, som var hennes älsklingsopera.

Och nu var hon i Stockholm, det skulle bli galaspektakel till hennes ära, och hans majestät hade befalt, att man den qvällen skulle spela någon af Mozarts operor, helst Trollflöjten.

Ja, det fans bara två Mozartoperor på repertoaren, Don Juan och Trollflöjten, men den förra var omöjlig, ty förutom att donna Anna Reuter var hes, hade don Juan redan begagnat sig af sin kontraktsenliga permission och anträdt en gasteringsresa till Finland. Och Trollflöjten — ja, om fru Reuter tilltrodde sig att sjunga Nattens drottning?

Direktören kom själf upp för att fråga henne, men fick ett bestämdt nej. Hon vågade icke, partiet var visserligen kort, men ytterligt ansträngande, det gick ju ända upp till höga F, och just sina högsta toner var det fru Reuter måste vara rädd om, hade doktorn sagt; det gick ju för öfrigt an att låta det bero på hans utlåtande.

Ja, då var saken afgjord, det visste man på förhand.

Gick det icke an att ge de akter af Trollflöjten, der Nattens drottning icke är med, och flylla ut programmet med en balett eller dylikt? Omöjligt, ett sådant fattigdomsbevis kunde teatern icke komma med inför en sådan verklig musikkännare som drottning Stefanie. Direktören gick, mulen i hågen, men Alida Reuter ryckte på axlarna — hon kunde ingenting göra, med bästa vilja i verlden, så vida inte operan ville stå den risken att förlora henne för alltid, och det var väl litet för tidigt, hon var ju ännu bara fyrtiofem år och borde väl ännu ha tio år på sig.

Vid middagsbordet samma dag talade fru Reuter om för sina döttrar, att direktören varit uppe, och redogjorde för sitt samtal med honom.

»Ja, jag har nyss träffat honom på kansliet,» sade Naëmi, »och kan du tänka dig, han frågade, om inte jag, för att rädda kungliga teatern från skam och vanära, skulle vilja åtaga mig att sjunga Nattens drottning på galaspektaklet om lördag.»

Fru Reuter såg upp från sopptallriken med en lång blick, hvars ironiska uttryck hvarken undgick Naëmi eller Alma.

»Du?»

»Ja, han tycks ha satt sig i sinnet, att Trollflöjten *skall* ges, kungen har uttryckligen begärt det, och någonting annat af Mozart kan ju inte åstadkommas.»

»Men du har ju aldrig sjungit partiet?»

»Nej, det sa' jag honom också. Det förstås, B-dur-arian sjöng jag på en uppvisning i akademien för två år sedan, och den andra har jag också öfvat på för mig själf, som du vet —»

»Transponerad två toner, ja, jag vet det.»

»Ja visst, och det kunde ju inte gå an på ett galaspektakel. För öfrigt — —

Det blef en paus, hvarunder de begge systrarna utbytte en förstulen, orolig blick.

»För öfrigt», fortfor Naëmi, då modren ingenting sade, utan tycktes egna all sin uppmärksamhet åt soppan, »för öfrigt kan det naturligtvis inte komma i fråga, att jag skulle vilja eller kunna sjunga något af mammas partier. Det skulle publiken och kritiken inte förlåta mig — och inte mamma heller, tänker jag?» tillade hon i lekfull ton.

»Du menar väl inte, att jag skulle vara afundsjuk på dig, min egen dotter?» utbrast Alida häftigt och sköt tallriken ifrån sig. «Nej, det är inte min genre, det vet du. Hvarken på dig eller någon annan. Och om det med allt det här är din mening att sondera

terrängen, så kan jag för att bespara dig besväret säga dig rent ut, att jag icke frågar det ringaste efter, om du sjunger Nattens drottning om lördag — om du kan.»

»Men det kan jag ju inte, det vet mamma, och det kan naturligtvis aldrig komma i fråga, att det blir af, jag talade bara om det som en kuriositet; jag svarade ju genast nej till direktören.»

Men mamma rökte icke sin cigarett vid bordet som vanligt, hon steg upp och gick in till sig.

Om qvällen uppträdde Naëmi i Hvita frun, och vid frukostbordet följande morgon var luften laddad med elektricitet. Flickorna sade ingenting, och Alida var forceradt munter.

»Nå», sade hon, då man reste sig från bordet.

Naëmi rodnade och vände sig bort.

»Ja, seså, säg ut! Jag vet det ju ändå! Direktören skref ett artigt ursäktande bref till mig i går qväll, ordonnansen kom hit med det, sedan du gått till teatern. Du har lofvat att sjunga om lördag?»

»Ja, mamma, jag *kunde* inte låta bli! Jag hade ju inte något skäl, hela rollen består bara af två arior, som jag redan kan, och jag får två repetitioner.«

»Två repetitioner till Nattens drottning! Det är ju storartadt!»

»Ja, och du sa' ju själf igår, att du inte skulle ta illa upp, om jag —» —

»Det sa' jag, och det står jag fast vid. Jag bryr mig inte alls om Nattens drottning, jag kommer troligen aldrig att sjunga det partiet mera —»

»Sedan jag förderfvat det, menar du?»

Naëmis ton lät så sorgsen, att Alida, häftig i sina känslor som vanligt, slog armarna om henne, kysste henne på håret och sade:

»Du skall inte förderfva någonting, min unge. Bry dig inte om hvad jag säger, jag är så retlig och nervös nu för tiden, det är för min heshet, som aldrig vill gå öfver. Förlåt mig, om jag gjort dig ledsen!»

Naëmi kysste sin mor häftigt på begge händerna och utbrast hänförd:

»Du vet, att du kan få mig att gå genom eld och vatten, bara med ett vänligt ord. Vill du, att jag inte skall sjunga om lördag? Säg bara ett ord, och jag lyder!»

»Naturligtvis skall du sjunga.»

Det var alltså bestämdt. Naëmi hade endast fyra dagar på sig, och hon var under den tiden ej mycket hemma. Kostymen skulle profvas, och så måste hon genomgå partiet i sångrummet för professor X. Hon hade visserligen först tänkt be att få sjunga in de begge ariorna för modern, men så tänkte hon: mam-

ma plågas tillräckligt ändå af hela den här historien, det är bäst att jag så mycket som möjligt förskonar henne från att höra talas om den. Men detta sårade Alida, ty hon hade varit alldeles säker på, att Naëmi skulle vilja sjunga in partiet för henne. Och hvarför öfvade hon nu in det i hemlighet på sångrummet? Var det för att visa, att hon var så stor artist, att hon kunde undvara sin mors hjälp?

Då Naëmi frågade, om mamma ej ville vara med på repetitionerna, svarade hon derför ett kallt nej. Den unga flickan såg ledsen och bekymrad ut, men hon var så jägtad att hon ej fick tid till några förklaringar.

På fredags morgon kom Alida ut från flickornas rum i salongen och ertappade Naëmi med att stå framför trymån och profva diademet, hvilket hennes mor fått som hedersgåfva af »musikvänner i Stockholm» på en fest, som gafs i fjor till hennes ära på tjugufemte årsdagen af hennes debut. Det var en nymåne af matt silfver, krönt med en kolossal stjärna af gnistrande briljanter På månens baksida var en vers af Sveriges nu lefvande störste skald ingraverad : »Till sångens drottning». Alida bar alltid detta smycke, då hon uppträdde i Trollflöjten; deremellan låg det på en dyna af blå sammet, i ett glasetui, som stod på ett litet bord i hennes salong.

Det flög ett hårdt och vredgadt drag öfver hennes ansigte, då hon fick se hvad dottern hade för sig. Naëmi såg henne i spegeln, blef röd som blod och lade hastigt diademet ifrån sig, som om det bränt hennes panna.

»Nej, nu går din äregirighet litet för långt», hörde hon modern säga med ett skärande sarkastiskt tonfall. »Min roll må du gerna ta ifrån mig, men mitt drottningdiadem passar ännu så länge bara för *mitt* hufvud.»

»Mamma, jag försäkrar dig, det var alls ingen mening med det — det var bara okynne — förlåt mig!»

»Seså, seså, inga scener — du vet, att jag inte tål sådant utom teatern.»

Under den tid, som ännu återstod till galaspektaklet var fru Reuter vid det miserablaste lynne, det märktes på hela hennes sätt. Hon hade ingen ro, satt aldrig stilla på samma stol längre än i fem minuter, skämtade och skrattade oupphörligt, men hennes skratt lät tvunget. Om den förestående representationen sade hon icke ett ord, och då direktören för det högtidliga tillfället ställde första radens avantscen till hennes disposition, förklarade hon, att hon icke ämnade sig på teatern den qvällen, hon var icke disponerad, och hon hade fått hem klaverutdraget till en ny fransk opera, som hon skulle spe-

la igenom. Alma kunde ju gå, om hon hade lust.

Då Naëmi gick till teatern, tog modern ett vänligt afsked af henne, men stod fast vid sitt beslut att stanna hemma. Alma ville då icke heller gå; hon gick in i flickornas rum och satte sig att rätta temaböcker; hon var lärarinna i språk i en pension.

Alida satte sig vid pianot och började gå igenom de nya noterna, men hon spelade nervöst och tankspridt och slog oupphörligt fel. Då klockan led åt sju, reste hon sig hastigt upp, gick till Almas dörr, gläntade på den och sade:

»Jag går väl ändå och hör på vår nya Nattens drottning en stund, efter vi ha vårt oxöga. Jag glömde fråga Naëmi, om partiet är transponeradt, och nu har det kommit öfver mig en sådan nyfikenhet att få veta det, att jag omöjligt kan sitta här hemma. Kommer du med?»

De gjorde toalett i största hast, men de bodde ett stycke upp på Regeringsgatan, så att man hade redan hunnit några scener in i första akten, då fru Reuter med dotter inträdde i sin loge. Naëmi stod nere vid rampen och sjöng just de sista takterna af sin första aria, men hon måtte ha gjort sin sak förträffligt, ty en åska af applåder bröt lös. Alida hann

endast se, att Naëmi icke bar den traditionella kostymen; hon hade en svart sammetsklädning med släp af silfverbrokad, på håret den svarta, stjärngnistrande slöjan sammanhållen af en bukett vallmoblommor, och äfven silfverstafven var prydd med vallmobuketter här och der. Nu var hon försvunnen, molnen i fonden slöto sig om henne, men ute i salongen tycktes man aldrig vilja sluta applådera.

»Hörde du, om arian var transponerad?» frågade Alida sin dotter. »Jag hann inte ge akt på det, men det är väl inte möjligt annat».

De följande scenerna tycktes icke intressera fru Reuter det ringaste, fastän hon icke på tjugu år hört denna opera utifrån salongen. Hon vred sig af och an, fläktade med solfjädern, hon brydde sig ej ens om att under mellanakterna bekika den kungliga Mozartdyrkerskan, en liflig, sydländsk skönhet, som magnetiskt vred alla parkettens hufvud mot hoflogen. Alida klagade öfver den olidliga hettan, och då ridån gick ner, måste hon ut i korridoren och andas litet svalare luft ett ögonblick. Der hörde hon en herre, som i samma afsigt kom ut från en af de närmaste logerna på första raden, säga till sitt sällskap:

»Det är rent af förvånande, hvad fröken Reuter är lik sin mor.»

»Ja, det tycker visst hela publiken», sva-

rade hans dam spetsigt. »Det är väl derför de applådera så frenetiskt»

Det var elakt sagdt, tyckte Alida, men då hon kom in i mörkret igen på sin plats, kunde hon ej undgå att göra den reflexionen, att den der satiriska damen måhända till en del hade rätt. Kanske det var minnet af *henne*, som dragit elektriserande genom salongen och satt händerna i rörelse? Nå, det skulle hon själf få se — under D-molls-arian.

Ju mera den närmade sig, desto spändare blef uttrycket i Alidas ansigte. Hon hörde knappt, hur Alma hviskade:

»Mamma, jag är så förfärligt rädd — jag tror, att jag blir sjuk!»

Nu var ögonblicket inne — orkestern angaf tonarten — D moll! Naëmi hade inte låtit transponera arian! Det var modigt gjordt, och det spände Alidas nerver ännu mera. Hon var förfärligt upprörd, men det var en glad och segertörstande känsla, nästan som om det varit hon själf, som skulle i striden.

Der stod nu Nattens drottning nere vid rampen, högrest, imponerande, med hat och hämdlystnad i de flammande ögonen och de skälfvande näsborrarna, ja, ända ner i den venstra handen, som låg hårdt knuten på bröstet. Och hon sjöng med en mörk och tragisk färgläggning, som Alida aldrig trott sin dotter

vara mäktig — hon hade ju alltid ansett, att Naëmi passade bäst, ja, uteslutande för opéra-comique! — sjöng hela tiden till Pamina, som hon genomborrade med ögonen, förbannade och försköt henne för evigt, om hon ej tog Sarastros lif, och under hela arian bibehöll hennes ansigte sitt dämoniskt hotande uttryck, icke en skymt till något koloratur-leende, och ögonen som eldslågor sprutande gnistor mot Pamina, som i förskräckelsen öfver detta moderns ovanliga och koleriska sätt att ta saken tycktes vilja ta ett språng öfver rampen ner i orkestern. Men det var ingen, som såg på lilla Pamina, hela publiken var som förhexad af denna furie, och man tänkte knappast på, hur hon sjöng.

Hur hon sjöng? Ypperligt, helt enkelt — Alida var alldeles förvånad. De vansinnigt höga staccatopassagerna tog hon mycket svagt, men klockrent, och det var allt hvad man kunde begära, det var till och med nästan bättre så, de gingo derigenom mera spårlöst förbi, och de *voro* ändå en abnormitet, en svaghet hos arian, som behöfde öfverskylas.

Då den sista tonen förklingat, drog Alida ett djupt andedrag, och ett stolt leende drog öfver hennes ansigte, och nu böjde hon sig för första gången ut öfver balustraden och såg på publiken, som var i extas. Bravorop,

stampningar och applåder hotade att spränga de gamla murarna, och mest af alla applåderade drottningen af Tyrolen, som lutade sig till sin granne konungen och talade ifrigt, så att ögon och tänder blixtrade i kapp, medan hon oupphörligt slog ihop händerna i jämnhöjd med hakan, för att publiken skulle se, att Europas mest musikaliska suverän var belåten.

»Ja, nu tror jag vi gå hem», sade Alida i upprymd ton och reste sig upp.

»Åh, mamma, hvad jag är glad, att det är öfver», sade Alma, då de kommo ut på gatan.

»Och jag är glad att det gick så bra», svarade Alida. »Jag nekar inte för, att jag har underskattat Naëmis förmåga. Hon är ju en riktig talang äfven på de *stora* uppgifternas område! Nå, nu vet jag då åtminstone, hvem som skall ta arf efter mig, när jag en gång drar mig tillbaka; och om det också skulle dröja ännu några år, kan det ju inte skada, att Naëmi får tid att mogna. Tänk, så självständig hon var i sin uppfattning! Det var det, som gladde mig mest af allt. *Jag* tar nu rollen på ett helt annat sätt, mera i klassisk anda, med mera värdighet — men det här sättet är onekligen mera karakteristiskt. Men att jag skulle få se Nattens drottning spelas

realistiskt, det hade jag då sannerligen aldrig drömt om!»

Alida talade ifrigt och högt, som alltid då hon var varmt intresserad af någonting. Alma ansåg sig derför böra ge modern en vink om, att de hade bekanta i närheten, som kunde höra henne.

»Konsul Williamsons gå ett stycke framför oss», hviskade hon.

Ja det var verkligen Williamsons, goda vänner till Alida från Londontiden, ofantligt musikaliska menniskor, hvilkas omdöme nästan betraktades som en auktoritet utan appell. Men de voro själfva så inbegripna i ett lifligt samtal, att de troligen ingenting hört; de hade dessutom tämligen svårt att förstå svenska.

»Ha de inte varit på operan?» undrade Alida.

»Jo, jag såg dem på första raden i deras vanliga loge, men de tyckas ha gjort som vi, gått efter Naëmis nummer.»

»Jag slår vad om, att de tala om henne. Ska vi gå förbi dem så vi få höra hvad de säga?»

Innan Alma hann svara, hade hennes mor redan skyndat förbi det äkta paret, som icke känt igen henne, insvept som hon var i en mörk pelskappa.

De talade engelska som vanligt och det

ganska högt till på köpet; de voro ju så vana vid, att ingen förstod hvad de sade.

»Ja hon gjorde sin sak ifrån sig med stor heder», sade frun, i detsamma Alma gled förbi för att sluta sig till modren igen. »Det gläder mig för min kära Alidas skull»

»Jag undrar, om hon var der?»

»Jag såg en skymt af henne i en avantscen. Ja stackars Alida, hennes tid är förbi nu.»

Alma ryckte till och försökte skynda på stegen.

»Ah, det är väl bara en tillfällig indisposition», sade mannen.

»Ja, men den har räckt hela vintern, och utan anledning. De båda sista åren har hon för öfrigt sjungit tämligen falskt, fast hon inte lär höra det själf. Det är bara hon i hela Stockholm, som inte vet af att hon är ohjälpligt på retour. Hennes döttrar lära vara i en dödlig oro, att hon skall få veta det, de tro, att hon inte kan bära det slaget.»

»Hvad du går fort, Alma, jag hinner inte med dig!» sade fru Reuter med ett underligt pressadt tonfall, men det kunde kanske också vara af andfåddhet?

Det gick omkring i Almas hufvud, hon kämpade i ångest för att hitta på något att säga, som kunde öfverrösta fru Williamson

bakom dem, men medan hon fåfängt ansträngde sig att få fram ett ord, löpte den andras tunga så mycket ledigare:

»Teaterdirektionen lär länge ha spejat efter ett medel att på grannlaga sätt låta den stackars Alida förstå, att tiden nu är inne för henne att småningom dra sig tillbaka. Detta var första steget. Det enda obehagliga är, att dottern måste bli verktyget. Läkarne påstås också ha haft den största svårighet att inte upplysa henne om rätta arten af —» —

Nu veko konsulns af vid hörnet af Hamngatan, och deras röster dogo bort. Alma visste knappast, huru hon kom fram de få steg, som ännu skilde dem från deras port. Hennes knän veko sig, och hon tyckte, att gaslyktan i portgången svängde som en pendel.

Alida hade icke sagt ett ord. Hon gick före uppför trappan och stödde sig litet tyngre på ledstången än hon brukade. Då de kommo upp i förstugan, såg Alma, att modrens ansigte var likblekt och att hon undvek att se henne i ögonen.

»Du gick så förskräckligt fort», sade hon med ett tvunget leende. »Jag har riktig hjärtklappning.»

De pelsade af sig, derpå gick fru Reuter genast in till sig.

»God natt, helsa Naëmi och säg henne — att — att jag var mycket nöjd.»

»Skall du inte äta?»

»Nej, det var så varmt på teatern — jag har ingen aptit —»

Och så stängdes dörren.

Men Alma satt på en stol längst ner vid salsdörren med händerna i knäet och stirrade på moderns dörr, som hon icke tordes knacka på, och lyssnade efter hvarje ljud derinifrån.

Då Naëmi kom hem, gick Alma emot henne i tamburen, och der hade de ett långt hviskande samtal. De släckte ljusen i salen, utan att ha superat, och gingo salongsvägen in i sin lilla kammare, der de satte sig i mörkret med blicken oafvändt riktad på det ljusa nyckelhålet till moderns rum. Det stirrade på dem som ett brinnande öga. De sutto der med armarna om hvarandras lif och hviskade; då och då gick det en rysning genom den ena och fortplantade sig genast till den andra. Klockan blef ett, tu, men ännu hörde de inga steg inne hos modern; der var tyst som i grafven. De klädde af sig så ljudlöst de kunde och kröpo ner i sina sängar, men de lågo länge med vidöppna ögon och stirrade med fasa på det lysande nyckelhålet, som aldrig ville sluta till sitt ögonlock.

Men följande morgon hörde de modern röra

sig som vanligt der inne. De helsade god morgon utanför dörren, som de brukade, och fingo ett vänligt svar, precist som alla andra morgnar.

Men hvad skulle hon säga, då de träffades vid frukostbordet? Skulle hon låtsa om, att hon hört något? Alma var säker på, att hon ingenting skulle förråda, det vore inte likt mamma. Hon hade kämpat sin strid i nattens ensamhet, och nu skulle hon se ut, som om ingenting händt, hon hatade ju scener.

Men alldeles sig lik var Alida icke, då hon kom ut till sina döttrar i salen. Hon såg äldre ut än hon brukade — det var väl en följd af nattvaket — och talade i dämpad ton, som om hon icke varit fullt säker på sin röst. Det hade kommit något lugnt, mjukt, värmande vänligt i hennes sätt, som icke funnits der förr i så hög grad.

Först talade hon om gårdagens operaföreställning och upprepade de berömmande ord hon redan i går qväll sagt om Naëmis lärospån i det tragiska facket.

»Det gör mig ondt, att jag kanske inte hittills gjort dig full rättvisa», sade hon, »men så skall du i stället hädanefter inte ha någon varmare anhängare än jag.»

Sedan hon fått sina smörgåsar bredda och börjat skala sitt ägg, var det som om hon i

dessa prosaiska attribut fått bundsförvandter mot de fruktade sentimentala scenerna, ty hon sade helt oförberedt, i det hon sträckte sig efter saltkaret:

»Vet ni hvad, små flickor, jag har fattat ett storartadt beslut i natt.»

Nu kommer det, tänkte flickorna, men de sade ingenting.

»Jag vet ingenting värre än gamla sångerskor, som inte ha förstånd att dra sig tillbaka i tid — kraxa som förkylda kråkor och inbilla sig vara näktergalar. Att läsa medlidande eller qväfd skrattlust i publikens ögon, det — — ja, ni förstå mig nog. Jag har derför beslutat mig — hör ni, jag säger *beslutat* mig, och då vet ni, att det är oåterkalleligt — att afgå med denna speltermin. Jag har ju ännu ett intressant arbetsfält som lärarinna för de unga — ja, till och med du, Naëmi, min efterträderska, kanske ännu kan ha ett och annat godt råd att hämta af mig?»

»Mamma!»

»Ja, du skall bli min favoritelev. Och jag skall studera in alla mina roller med dig, om du vill. Och nu tala vi inte vidare om den saken. Alma lilla, vill du servera mig té? — Tack, litet mera grädde!»

Då de reste sig från bordet, sade hon:

»Efter den succès du gjorde i går, Naëmi,

ger man väl Trollflöjten några gånger till, innan säsongen slutar?»

»Ja, den står anslagen på repertoaren till om onsdag.»

»Det var bra, då skall jag gå dit om igen — ja, Alma har väl talat om, att jag var på operan i går? — Jag kom för sent till B durarian, den vill jag nödvändigt höra dig sjunga. Men nu är det visst dags för dig att gå på din repetition.»

Då Naëmi stod färdigklädd i tamburen, kom modern ut till henne.

»En sak till, min unge. Om onsdag vill jag inte se dig med vallmo i håret som en sömnens genius, du skall ha mitt diadem»

Naëmi fick stora tårar i ögonen och ville säga något, men modern sköt henne mot dörren med begge händerna.

»Seså, gå nu, annars kommer du för sent.»

Och så vred hon om tamburnyckeln efter henne.

1888.

EN SKOLPOJKFLAMMA.

Hon var en fulländad skönhet och dotter till öfverste Rosencreutz, den nye regegementschefen. Då hon med sina föräldrar kom flyttande från Stockholm och till den lilla staden V., hade hon nyss fylt sjutton år, och fastän hon endast gjort en vinterkampanj inom hufvudstadens högre societet, var hon redan, enligt V.-bornas landtliga begrepp åtminstone, typen för en dam af verld. Hon kunde föra en solfjäder på en hel mängd konstmässiga, hittills osedda sätt; hon sparkade undan sitt släp i fransäsen med ett oefterhärmligt behag; hon dansade ojämförligt elegant, men på samma gång utan att visa, om hon fann något nöje i dansen eller icke, och hon samtalade i lika öfverlägset obesvärad ton med alla sina dansörer och hade samma förbindliga, litet liknöjda leende för alla. Hennes toaletter voro liksom hon själf uppenbarelser från en högre verld.

Bland gymnasisterna fans det knappast tio

som icke älskade henne med en kärlek starkare än döden. Vally Rosencreutz var för dem ungefär hvad madonnan är för katolikerna, ett inbegrepp af allt skönt och fullkomligt.

Gick hon förbi skolan, medan de hade lofstund, rusade de allesamman till fönstren för att med utsträckta halsar uppfånga en skymt af henne, och det rådde andäktig tystnad i rummet, ända tills hon försvunnit. Studierna vårdslösades i betänklig grad, ty den tid, man skulle ha använt till att läsa öfver lexorna, förbrukades i stället på versfabrikation; till och med de minst poetiska ungdomar företogo halsbrytande hinderridter på den istadiga Pegasen, och månget tankspridt och meningslöst svar under lektionerna berodde på, att vederbörandes hjärna för tillfället vred sig i krampaktiga ansträngningar att finna något rim på orden »kärlek» eller »älskar».

Högsta klassen hade sin annalkande studentexamen att tänka på, men i den nästa afdelningen, sjunde nedre, var den s. k. Vallyfebern akut. Och som det bland alla dessa alumner endast fans en, Dick Gripenfeldt, som hade den lyckan att vara personligen bekant med föremålet, kunde ingen rivalitet gerna komma i fråga. Man dyrkade henne i den största sämja. *Hon* var en sol, som strålade lika oåtkomligt högt öfver allas hufvud.

Man nöjde sig således med att späja ut

hennes vägar och gå med hjertat i halsgropen och möta henne på gatorna eller sitta i en lång rad utmed väggen i stadshusets balsalong och se på, hur hon sväfvade öfver golfvet i armarna på Dick eller någon af de unga officerarne vid regementet.. En gång vid ett sådant tillfälle hade en af sjundeklassisterna i ett hörn af salen hittat en röd tarlatanstrasa, som hon i ett kritiskt ögonblick rifvit lös från sin klädning, men för att icke slumpen skulle ha gynnat en på de andras bekostnad, klipptes dagen derpå denna trasa i flera små bitar, så att ingen i klassen blef lottlös.

Om den tillbedda åtminstone haft en yngre bror, som gymnasisterna kunnat göra sig bekanta med, så hade ju detta varit en förevändning att få gå och helsa på honom och kanske träffa systern, men begge hennes bröder, hvaraf den ene var löjtnant och den andre redan kapten, voro ju stora, gamla karlarne och ville visst icke ha någon bekantskap med »skolråttorna». De visade sig till och med ganska snäfva mot Dick, som ju ändå umgicks i familjen och var ett par år äldre än kamraterna.

Det var besynnerligt med Dick Fastän han var den ende på gymnasium som kände Vally Rosencreutz, var han på samma gång den ende, som aldrig talade om henne. Han lät de andra prata och visade aldrig, att han

hyste något varmare intresse för henne än för stadens öfriga unga damer. En och annan gång, då någon i klassen utgöt sig i mer än vanligt högstämda loford om allas idol, lekte till och med ett ironiskt leende på hans mustaschprydda läppar.

Ty Dick hade mustascher, ett par *rigtiga*, långa, svarta mustascher, och detta var nog ett af hufvudskälen, hvarför han bland sina kamrater betraktades med ett slags respekt, hur illa ansedd han än var bland de öfriga stadsborna, särskildt mammorna.

Detta senare hade nog också sina skäl. Han var nämligen ett *mauvais sujet*, det svarta fåret i den oskuldsfulla gymnasisthjorden, en Lovelace, som redan vid tjuguett år haft en hel mängd äfventyr med det motsatta könet. Han hade till och med varit relegerad från skolan ett helt år i följd af en historia med en schweizerimamsell på stadens enda kafé, och redan samma år han gick och läste hade han starkt kompromitterat stadsfiskalens Clara, med hvilken han påstods ha haft möten i skolparken. Den stackars flickan hade fått lida mycken smälek för hans skull, och om ej modern farit till vestkusten med henne, hade hon väl aldrig fått henne bortgift.

Dessa af sqvallret ständigt omtugggade historier voro orsaken till att mammorna gjorde ättikssura miner, så snart han nalkades

deras döttrar i balsalongen eller på skridskobanan; och det betraktades som en stor oförsigtighet af öfverste Rosencreutz, att han tillät den gunstig herrn umgås i sitt hus. Men det kunde väl icke undvikas; öfverstinnan och enkefru Gripenfeldt, Dicks mor, hade ju varit ungdomsväninnor.

I skolan var Dick deremot ytterst populär, hvartill nog också don-Juan-glorian omkring hans mörkkrusiga hufvud icke så litet bidrog. För öfrigt var han en hederspojke med hjärtat på rätta stället, det var den allmänna åsigten bland kamraterna. Och så var det något så ridderligt hos honom: i slagsmål tog han alltid den svagare partens försvar, och nog hände det honom ganska ofta, att han icke kunde sina lexor, ty han var oerhördt lat och hade föga lust för studier, men att fuska sig fram som de andra, det var något som han föraktade, och aldrig gjorde han något försök att »svänga sig» eller dölja sin okunnighet. Då läraren under lektionerna gjorde honom en fråga, som han icke kunde besvara, stod han icke och såg djupsinnig eller olycklig ut, nej, han sade helt frankt och utan tvekan: »Det vet jag inte».

Fattig var han som en skåpråtta, men ändå hade ingen af kamraterna en sådan snits på sig som han. Modern offrade hvarje skilling hon kunde spara för att tillfredsställa

hans önskningar. Militär skulle han bli; han var öfverdådigt skicklig i att fäkta, rida, skjuta till måls, åka skridsko och alla andra manliga idrotter, och så snart han tagit studentexamen nästa år, skulle han till Carlberg, der en slägting lofvat att bekosta hans kurs.

Men i ett fall var Dick Gripenfeldt icke ridderligare än de andra kamraterna, och det var när det gälde att drifva med »Strömmingen», klassens Hottur, skottaflan för hela nedre sjuans pojkaktiga qvickheter.

Egentligen var han alls icke skapad till driftkucku. Han var icke dummare än någon af de andra i klassen, var till och med mera praktiskt förståndig än de flesta af sina jämnåriga, hade grundligare och solidare kunskaper än de öfriga kamraterna och hade aldrig uppträdt på något löjeväckande sätt.

Men han var bondpojke, hade typen allt för tydligt utpräglad i sitt ansigte, och de andre lärjungarne i klassen voro allesamman söner af »herrskap» och hade växt upp i den bland stadsbarn vanliga föreställningen, att bonden är något slags dumt och löjligt djur, enkom skapadt att skratta åt. Marknadsdagen var för hela skolan en högtid, mest derför att man då hade rikt tillfälle att utöfva sin favoritsport: att kasta ryska smällare i ryggen på bönderna, som i trängseln aldrig kunde ertappa gerningsmannen. Näst »käring» var

»bonde» det värsta glåpord som användes inom skolan.

Och den stackars Strömmingen eller Olof Danielsson, som han egentligen hette, var ovanligt mycket bonde.

Han hade lingult hår, klippt efter skopa, stort, knotigt och fyrkantigt ansigte med äppelröda kinder och bred mun med stora, gula tänder, som visst aldrig varit skurade. Han gick med långa, tunga, litet nigande steg och vaggade med axlarna, som om de väldiga, brunstekta näfvar, han hade att bära på, varit för tunga för honom. Han var alltid klädd i hemväfda kläder, vinter och sommar, och hade grofva, hemgjorda stöflar, breda i näsan som han själf. Han bodde inhyses hos ett handtverkarefolk och hade mat med sig hemifrån i ett stort blåmåladt skrin, om hvars skatter han var ytterst njugg.

Det var icke af fattigdom han inrättat sig så tarfligt, långt derifrån, ty hans far var en förmögen hemmansegare i Berga, en af de närliggande socknarna; snarare då af en, som det tycks, med bondenaturen oskiljaktigt förenad obenägenhet för utgifter.

Namnet Strömmigen hade han fått redan i femte klassen. Under en lektion för läraren i svenska, hvarvid turvis lästes högt ur Tegnérs skoltal, eller hvad det nu var, råkade han se miste och säga: »vår tids andliga ström-

mingar» i stället för »strömningar», och han kunde alls icke förstå hvad det var, som läraren och hela klassen skrattade åt. Nå, för en trettonåring behöfde detta just icke vara något bindande bevis på dumhet, men nog var det karaktäristiskt för hela hans sinnesrigtning, som låg mera åt det konkreta, påtagliga, än åt det abstrakt formlösa. För allt hvad andliga strömningar hette, var och förblef han komplett likgiltig i hela sitt lif, och det fastän han af far och mor just var bestämd för det »andliga» ståndet.

Ty han skulle en gång i tiden bli »körkare» der hemma i Berga, det visste hela socknen, och det var derför som föräldrarne underkastat sig att betala för honom i staden och ta hans dugtiga armar från arbetet.

Bland bondfolket i sin hemtrakt var han visst ansedd som en stor matador, tack vare den presterliga gloria, som i osynlig måtto sväfvat omkring hans hufvud, allt sedan han kom i »storskoln».

En dag på vårsidan öppnades dörren till hans klass under pågående lektion, och en äldre bondgumma med fryntligt, rödbrusigt ansigte stack in hufvudet, såg sig omkrig helt ogeneradt och ropade sedan på sin breda dialekt.

»Ä' Olle danä?»

Allmänt fnissande.

Då hon icke fick något svar, drog hon upp

dörren helt och hållet, ställde sig på tröskeln så bred hon var — en massiv, hemväfd figur med ett rutigt paraply under armen och ett blåmåladt matskrin i handen, likadant som Strömmingens — och upprepade otåligt:

»Hör ni inte hva' ja' säjer: ä' Olle danä?»

Frustande läten här och der i bänkarne, tecken till hotande eruption.

»Hvilken Olle?» frågade lektorn, som sjelf hade svårt att hålla sig för skratt.

»Körs, våran Olle, Olle från Berga sockna vet ja'!»

Denna lilla obetydliga händelse blef ödesdiger för Olle. Den spökade sedan oupphörligt under alla de år han var qvar i skolan. Då stämningen i klassen var flau och man icke hade någonting annat att roa sig med, behöfde bara Dick eller någon annan spjufver härma en käringröst och ropa: »Ä' Olle danä?» för att hela klassen skulle brista i skratt.

Olle tog sig emellertid icke alls nära af den drift, han var utsatt för. Han blef aldrig ond. Om han velat, kunde han från början mycket lätt ha tystat munnen på spefåglarne med sina väldiga, hårda näfvar, ty han var stark som en björn. Men han var för flegmatisk att vilja bråka. Och hvad gjorde det honom egentligen, att han var föremål för gyckel? Fick han inte lika bra betyg för det vid terminens slut? Och skojade inte de dum-

ma pojkarne lika friskt med själfva lärarne, Grålle och Tuppen och flere andra, och de hade ändå blifvit ansedda män med goda inkomster? Om han satt sig till motvärn, hade han kanske blifvit ovän med kamraterna, och det hade varit opraktiskt. Bäst att låta dem få prata och jollra. Han satt derför under fristunderna vanligen allvarsam och trygg på sin plats och beredde sig till nästa lektion, döf för alla speglosor, och de giftigaste qvickheter studsade tillbaka från honom som pilar från en rhinoceroshud.

Driften hade emellertid upplyst honom om, att han var löjlig eller åtminstone såg löjlig ut. Han hade ett slags blyghet för att visa sig offentligt. På stadshusbalerna hade han aldrig satt sin fot, förekom aldrig flanerande på gatorna eller i »promenaden» som de öfriga gymnasisterna och valde i kyrkan gerna en obemärkt vrå på läktaren, der han icke syntes ner till fruntimmerssidan.

Vally-febern fann naturligtvis ingen mottaglighet hos honom. Då utkiken, som stod på post vid fönstret under fristunderna, rapporterade, att *hon* var i annalkande, var det endast Dick och Strömmingen, som sutto qvar på sina platser. Den senare borde för öfrigt ha varit ganska belåten med denna passion, som så helt och hållet lade beslag på kamraterna, ty nu fick han åtminstone vara i fred.

Själf hade han aldrig sett den omotståndliga skönheten, och han skulle kanske ej någon gång kommit i tillfälle dertill, om han inte haft en sådan vurm för regementsmusik.

Det var hans enda nöje. I skymningen, då han slutat läsa sina lexor, brukade han gå ner i gränden utanför musikkasernen och höra på, huru hornblåsarne öfvade sig der inne till det kommande mötet. Han kunde gå der af och an ensam i timtal och begärligt insupa de ofta rätt disharmoniska tonerna. För öfrigt var han inte alls musikalisk; för piano, fiol eller andra instrument var han fullkomligt kall.

Då det led mot våren, brukade regementsmusikkåren tre lördagsqvällar å rad marschera genom staden under musik, till stor förtjusning för det yngsta slägtet och den tjenande klassen; festligheten slutades med afblåsande af tre, fyra stycken inne på öfverstens gård, hvars inkörsport utåt torget för tillfället slogs upp på vid gafvel, så att folkmassan fritt fick strömma in. Dessa taptoqvällar hade alltid varit feststunder för Olle. Då tågade han midt i förtruppen af lärpojkar och flickungar, med mössan bak i nacken, reslig och axelbred, skinande af förtjusning och utan en tanke på att han väckte uppseende, och inne på öfverstens gård stod han främst i skaran midt framför den tjocke trumslagaren och följde girigt hans minsta rörelse.

Men i år blef Olle distraherad i sin njutning. Den första taptoqvällen var det som vanligt stor trängsel inne på öfverstens gård, men Faustmarschen fick förklinga tämligen ohörd, ty hela familjen Rosencreutz hade kommit ut på balkongen för att höra på musiken och visa sin tacksamhet för uppvaktningen. Något sådant hade aldrig händt, ty den förre regementschefen var en gammal vresig ungkarl och nöjde sig med att vifta sina tacksägelser från fönstret. Der stod nu öfverste Rosencreutz, den ståtlige gamle herrn med det aristokratiska utseendet, och samtalade sakta med sina begge söner, löjtnanten och kaptenen, medan friherrinnan och fröken Vally presiderade på hvar sin stol, insvepta i hvita schalar, barhufvade och väpnade med parasoller mot aftonsolen.

Alla ansigten voro vända dit upp. Och det var verkligen en förtjusande syn. Fröken Vally hade väl aldrig varit så vacker som i qväll. Hon satt framåtlutad med ena armen stödd mot den genombrutna järnbalustraden; med den andra höll hon sin röda parasoll, så att den bildade bakgrund tilll hennes svarta, högt upptornade hår och hennes hvithylta, litet egyptiska ansigte, med de mörka ögonen och den svällande, röda munnen. Hon såg likgiltigt ut öfver folkmassorna och inandade tanklöst doften af en gul ros, som hon höll i handen.

Olle stod der alldeles handfallen med vidt uppspärrade ögon och gapande mun och tycktes oafvändt följa den minsta rörelse Vally gjorde der uppe på balkongen. Musikstyckena aflöste hvarandra, men han egnade dem ingen uppmärksamhet, och det fastän bastrumman i qväll gjorde underverk af tapperhet. Och då musikkåren tågade hem till kasernen, syntes icke Strömmingen som vanligt i förtruppen.

Från den dagen var han sig icke lik. Han satt som alltid stilla på sin plats, medan kamraterna rusade till fönstret och tittade efter Vally, men han var eldröd ända ut i örsnibbarne, och en gång, då han kommit tidigare till en middagslektion än de andra och var ensam i rummet, öfverraskades han med att stå och hänga med halfva kroppen utom fönstret och ansigtet vändt åt torget till. En annan gång såg man honom stå och spegla sig både länge och väl i de blanka kakelugnsluckorna, och då han vände sig om och gick till sin plats, var det ett så bedröfvadt och hopplöst uttryck i hans beskedliga ansigte, att ingen kom sig för med att säga något roligt.

Han var icke längre så ointresserad för hvad som försiggick omkring honom. Under fristunderna satt han visserligen som vanligt nedlutad öfver en bok, men det var ett vaket och spändt uttryck i hans ögon, och icke ett ord af hvad de andra sade undgick honom.

Och märkvärdigt nog hade han blifvit mera mån om sin värdighet än förr, ja, nästan litet retlig; vid minsta gycklande ord såg han förgrymmad ut, och till och med det gamla utnötta skämtet: »Ä' Olle danä?» tycktes helt hastigt ha fått förmåga att väcka hans självkänsla. Då hans sidokamrat till venster en gång tog sig för att exeqvera den gamla roligheten, vände Olle sig blixtsnabbt emot honom och gaf honom en så väldig örfil, att han slog hufvudet i stenväggen. Det väckte allmän förvåning.

Under lektionerna var han tankspridd och kom ofta till skolan utan att kunna sina lexor. Den gamla flegman i hans väsen var nästan borta, snarare var det något oroligt, spejande öfver hela hans sätt att vara. Ibland drog han suckar så tunga, att det hördes öfver hela klassrummet. Tystlåten hade han alltid varit, men nu var det nästan omöjligt att få ett ord af honom.

Vid det andra taptot var han icke med bland avant-gardet, men på öfverstens gård dök han plötsligt upp midt i den tätaste trängseln och stod der och stirrade upp på balkongen, blek som ett lärft. Damerna sutto på sin vanliga plats, omgifna af åtskilliga främmande herrar i frack och hvit halsduk, som visst varit der till middagen, bland andra Dick Gripenfeldt, som flera gånger böjde sig fram

till Vally och hviskade något i hennes nacke. En gång tycktes han visa henne på något nere bland folkmassan åt det håll, der Olle stod, hvarefter de begge skrattade tyst; hon måste slutligen gömma sig bakom solfjädern för att få skratta ut.

Det uppstod en rörelse i den sammanpackade mängden; det var Olle, som trängde sig ut, obekymrad om att han knuffade och trampade sina grannar till höger och venster. Han gick sin väg med ursinnig min, och det fastän musikkåren endast hade hunnit spela ett stycke.

Dagen derpå ville Dick göra ett försök att skämta med Olle, men då rusade denne upp och röt:

»Tig! Jag tål inga oförskämdheter längre! Allra minst af dig!»

Hans röst darrade, och han hade ett riktigt hotfullt uttryck i ögonen. Dick ryckte på axlarna med sin öfverlägset förnäma min, men sade ingenting. Det var alldeles tyst i klassen.

Några dagar derefter upptäcktes anledningen till den förändring, som försiggått med Olle.

Familjen Rosencreutz bodde, som sagdt, vid torget, men långsidan af huset vette åt Storgatan. Utmed denna låg äfven öfverstens trädgård, en liten smal anläggning med några buskpartier och blomsterrabatter, som skildes från gatan af ett järnstaket med en sällan be-

gagnad och alltid läst grind. Fröken Vallys fönster låg på nedra bottnen utåt trädgården, det visste hela gymnasium. Långe Sundin, som bodde snedt emot öfverstens, berättade en dag, då Olle ännu icke kommit till lektionen, att han flera qvällar å rad sett Strömmingen, sedan det blifvit mörkt, stå och hänga på trottoaren vid staketet och stirra rakt in i fröken Rosencreutz' upplysta fönster

Olle var kär!

Det väckte mycken munterhet. Olle kär! Gud Amor hade tittat in genom dörren och ropat: »Ä' Olle danä?» och genomborrat den hemväfda regarnsrocken med sina pilar. Åh, nu skulle man få roligt!

Men det blef en stor missräkning. Olle var ju en helt annan menniska nu för tiden, det var icke det ringaste nöjsamt att »skoja» med honom. Han tog humör för allting eller också fick han tårar i ögonen och såg på kamraterna så förebrående, att man kände sig helt skamflat. Han var alldeles bortbytt.

Så snart han märkte, att hans hemlighet var upptäckt, började han dessutom använda en taktik, som gjorde honom oåtkomlig. Han infann sig aldrig vid lektionerna förr än lagom till dess att läraren gick in, och så snart timmen var slut, rymde han fältet för att icke komma tillbaka förr än i näste lärares kölvatten. Han var tydligen rädd för att få höra

ogrannlaga anspelningar på Vally. Det var fegt af honom, tyckte de andra, men han lät dem tänka hvad de ville.

En dag möttes Dick och han händelsevis i trappan. Olle gaf kamraten en blick, hvass som ett knifstyng, och ville gå förbi, men Dick hejdade honom.

»Får jag säga dig ett par ord, Olle», sade han i allvarsam ton. »Jag vill bara ge dig ett förståndigt råd i all vänlighet.»

»Ett råd?»

»Ja, du borde inte stå och gapa utanför ett visst staket om qvällarne så mycket som du gör. Det väcker uppseende.»

»Det angår ingen», svarade Olle trotsigt. »Hvad ha ni med mig att göra? Sköt er själfva. Om jag vill göra mig löjlig, så är det min ensak.»

»Gerna för mig. Men du har ingen rättighet att göra andra löjliga. Historien om ditt dumma beteende har kommit ut bland fröken Rosencreutz' bekanta, och hon har haft obehag af den. Jag träffade henne på en bjudning i går, och hon beklagade sig.»

»Öfver mig.»

»Du hör ju hvad jag säger. Hennes väninnor lemna henne aldrig i fred för stickord, och sådant der är genant för en ung dam, det kan du väl förstå.»

»Jag förstår», svarade Olle i bitter ton

»Det är en skam för en flicka om jag ser på henne. — Jag skall lyda ditt råd.»

Han gick, utan att ta emot Dicks framräckta hand.

Vid det tredje och sista lördagstaptot syntes han alls icke till.

På måndagen var det stor skandal i staden.

Det var ovanligt godt om gamla mamseller på gatorna, och det såg ut, som om de lekt »kämpas om rummet»: de möttes, knixade, växlade ett par brådskande ord om den stora nyheten och kilade derefter åt hvar sitt håll in i fru A:s eller hennes nåd B:s portgång, och ur fru A:s och hennes nåd B:s skorstenar bolmade elfvakafferök hela förmiddagen. Vid brunnen på torget var stor församling af pigor, som alla, innan de skildes, hade reda på den stora händelsen, och medan sqvallermunnarne svämmade öfver, fick äfven vattnet i kopparflaskan rinna öfver bräddarne en lång stund. Den dagen pratades det dubbelt så mycket och dracks dubbelt så mycket kaffe som vanligt i den goda staden. Då familjernas manliga medlemmar kommo hem från sitt arbete vid middagstiden, blef det deras tur att höra historien, och då solen gick ner, var det endast lindebarnen, som icke hade reda på den stora skandalen.

Hvari den bestod?

I ingenting mer eller mindre än att Dick

Gripenfeldt, den förskräckliga menniskan, ungefär vid elfvatiden i går qväll hade af begge ungherrarne Rosencreutz ertappats med att smyga af och an på trädgårdsgången utanför deras systers fönster och af de begge manhaftige officerarne blifvit så grundligt genompryglad, att han med möda kunnat svinga sig öfver järnstaketet igen, och i dag låg han hemma och var sjuk efter den traktering han fått. Öfverstens jungfru, som suttit på ett gungbräde i trädgården — icke utan manligt sällskap, påstod malicen — hade hört och sett allt sammans och tidigt i morse talat om det både i bagarbutiken och kryddboden, hvarifrån det sedan spridt sig med kunderna. De hade icke sett Dicks ansigte, men växten liknade hans och löjtnantens utrop: »Är det du, din förbannade, fräcke pojkvalp?» som varit signal till bataljen, träffade ju också in på unge Gripenfeldt. Och att han, som hans kamrater upplyste, icke kommit till skolan på måndagsmorgonen, var ju bevis nog.

Nu drog man sig till minnes, hur ofta han dansat med Vally Rosencreutz på balerna, och de hade alltid under pauserna slagit sig ned i ett ensamt hörn, troligen för att ingen skulle höra hvad de sade. På isen hade han ofta varit hennes kavaljer i vintras, och nästan alltid hade de åkt en stund för sig själfva, ibland ända ut åt Stenudden, en fjärdings-

väg utom den vanliga skridskobanan, och man hade sett dem som två svarta prickar, mycket nära i hop. Det var verkligen högst tanklöst, minst sagdt, af fröken Vally att inte hålla en så beryktad flickjägare på afstånd, och nog måtte hon väl ha uppmuntrat hans närgångenhet, då han så der kunde våga att midt i natten hoppa öfver staketet och patrullera utanför hennes fönster. Det var till och med en olöst fråga, om detta fönster varit stängdt eller icke Derom kunde jungfrurna ingenting upplysa, men majoriteten lutade till den åsigten, att det *icke* varit stängdt; hvad hade det eljest varit för idé i hela Dicks tilltag? Det fans till och med röster, som förfäktade sannolikheten af, att han blifvit ertappad *innanför* fönstret; ty hvad kunde väl löjtnanten och kaptenen ha att göra ute i trädgården så sent och det till på köpet bara några timmar innan de skulle resa på mötet? Det var skada, att de unga herrarne nu redan hade farit sin väg, annars kunde man kanske genom dem ha fått veta hela sanningen, om man gått diplomatiskt till väga.

Då nedre sjuan på tisdagsmorgonen åter samlades i sitt klassrum, var luften mättad med elektricitet. Bleka ansigten, rynkade pannor, nervöst hoppressade läppar öfver allt, till och med ett par förgråtna ögon. Dick

hade icke kommit i dag heller. Olle var sig lik, endast att uttrycket i hans ansigte var kanske mera spändt än vanligt.

Under första friqvarten bröt det löst. En lång stund skreko alla om hvarandra med häftiga åtbörder och ljungande ögonkast, och det var naturligtvis i främsta rummet den afskyvärde Dick som harmen gälde, men äfven Vally och icke minst hennes bröder, som stält till skandalen. Ty en skandal var det, derom voro alla ense; åh, man hade minsann hört hårresande uttryck fällas i går — Vallys rykte var för alltid fläckadt, det var en gifven sak.

En hade hört, att fröken Rosencreutz, efter hvad som nu händt, icke kunde få umgås med någon af de finare familjerna i staden; ett par af de förnämsta fruarna hade i går förklarat, att deras döttrar hädanefter icke finge gå i sällskap med henne. En annan hade låtit sig berätta, att kyrkoherden redan i går eftermiddag varit på besök hos friherrinnan Rosencreutz och rådt henne att, för ett år eller så, inackordera sin dotter i ett allvarligt presthus nere i Småland, som han kände till. Och medan allt detta dukades upp i ett andedrag framme vid lärarens bord, stod en annan grupp vid svarta taflan och talade i munnen på hvarandra, och genom

sorlet hörde man tydligt ordet »fönstret — fönstret» upprepas väl tjugu gånger.

Endast Olle satt qvar på sin plats och låtsade läsa. Men han flyttade aldrig ögonen, och ådrorna svälde högt på hans svettiga tinningar. Han böjde sig allt djupare och djupare ned öfver boken, ända tills långa Sundins förbittrade röst genombröt larmet borta vid svarta taflan:

»Hur var det inte med stadsfiskalens Clara härom året? Förstörde han inte hennes rykte i grund den uslingen? Och nu gör han på samma sätt med Vally Rosencreutz —»

Då sprang Olle upp, slog sin stenhårda näfve i bordet så att det dånade, och utropade med kraft:

»Det var lögn!»

Sorlet tystnade ögonblickligen, och allas ansigten vändes mot Olle. Sundin tog ett steg fram och frågade:

»Hvad är det, som är lögn?»

»Allt i hop det der om Dick. Det var inte han, som var i trädgården.»

Utrop af förvåning hördes från alla håll, och kretsen slöt sig tätt omkring Olle, som stod raklång, stödd mot väggen, och såg rätt framför sig med utmanande trots.

»Jag gick till honom i går qväll, då jag fick höra den dumma historien», sade han.

»Nå, hur var det med honom?»

»Han har ondt i ögonen och måste sitta i mörkt rum en hel månad. Han har haft svaga ögon hela vintern, det vet ni lika bra som jag. Det andra är lögn allt i hop. Och jag råder er att hålla inne med ert prat om att... den der frökens goda namn och rykte har tagit någon skada — den första, som säger ett ondt ord om henne, slår jag på käften, så han aldrig får opp den mer!»

Han slog med sin knutna hand i luften och såg ut, som om han velat mörda dem allesamman.

»Jaså, det är lögn allt i hop», sade Sundin i gäckande ton. »Och det vet du bättre än alla andra?

»Du var kanske der, du också?» inföll en annan. »Strömmingen är väl liksom sarfven med i hvar lek. Du stod kan hända och hängde vid staketet?»

»Försök nu inte att inbilla oss några dumheter, Olle», återtog Sundin förargad. »Det fins ju två vittnen på den der händelsen, så att *den* kan då aldrig resoneras bort.»

»Det har jag aldrig tänkt», svarade Olle. »Jag påstår bara, att den, som fick smörj i trädgården, inte var Dick Gripenfeldt.»

»Hvem var det då?» ljöd det i korus.

»Det var jag!» svarade Olle och såg sig frimodigt omkring i kretsen.

Somliga skrattade, andra utbytte undrande blickar och visste icke hvad de skulle tro.

»Äh, du yrar visst!» utbrast Sundin slutligen. »Hvem tror du tar miste på dig och Dick?»

»Dick och jag ä' lika långa, och för resten var det ju alldeles kolmörkt.»

»Men hvad kom åt dig, Olle? Hvad hade du i trädgården att göra?»

»Jag trodde inte någon skulle se mig der inne bland buskarne. Jag rår inte för, att de båda herrarne kommo hem utifrån staden och gingo genom trädgårdsgrinden i stället för genom porten. Deras syster är naturligtvis oskyldig till allt sammans. Hvarken hon eller hennes fönster ha det minsta med saken att skaffa, det behöfver jag inte säga er nu, då ni vet, att det var *jag*, som patrullerade i trädgården», tillade han bittert. »Och det är nog ledsamt, att jag har gjort henne löjlig, men jag ämnar gå upp till hennes föräldrar så fort som möjligt och be om ursäkt, mera kan jag inte göra. Det är ju i alla fall bättre som det är än om det varit Dick. Nu behöfver åtminstone inte hennes rykte sväfva i någon fara.»

Han skrattade tvunget och satte sig ned, ty läraren tog just i låset. Alla skyndade till sina platser och lektionen började, men inte fick Tuppen många förståndiga svar den timmen.

Knappast var lektionen förbi och läraren gången, förr än kretsen å nyo slöt sig omkring Olle. Lynnena hade nu hunnit ljusna, och

Sundin frågade skämtsamt, hur käppen hade smakat, eller kanske det var sabeln?

»Låt mig få vara i fred för ert dumma gyckel», svarade Olle i hotande ton. »Jag har fått prygel och det grundligt ändå, jag har gjort mig så löjlig, att jag väl aldrig mer kan se en menniska i synen; har jag inte då blifvit tillräckligt straffad för att jag ... Ja, det kan vara det samma att tala om mig. Skratta åt mig så mycket ni vill, då jag inte är närvarande — fast Gud skall veta, att det är ingenting att skratta åt — men tig med ert gyckel, då jag hör det, så mycket barmhertighet kan ni väl visa en gammal kamrat!»

Det ryckte i hans läppar, och ögonen stodo fulla af tårar. Gyckelmakarne hade verkligen så mycket mänsklighet i sig, att de höllo sina tungor i styr den gången, och då lektor Z. kom in för att läsa matematik, bad Olle att få gå hem; han var illamående och behöfde komma i ro. Det beviljades och sedan syntes han inte till i skolan på en hel vecka.

Under dessa åtta dagar hann den nya upplagan af historien bli spridd i staden och tränga ut den gamla. Det fans nog många, som hellre skulle ha sett, att den första, mera högdramatiska versionen varit den rigtiga, så att det hela ej upplöst sig i en barock fars — men det kunde nu inte hjälpas.

Olle fick, som han väntat, en fullständig *succès de rire*. Historien om hans äfventyr i öfverstens trädgård blef ett outtömligt gläd-jeämne, hvar två eller tre voro församlade. En af skolans qvickhufvud skref om honom en visa, som gick på melodien: »Har ni hört så ynkelig en händelse» och sjöngs en lång tid bortåt i muntra lag. Om det icke varit för öfverstens skull, hade stadens boktryckarə nog kostat trycksvärta på den, det hade säkerligen varit en lönande affär; nu fick den nöja sig med afskrifternas och den muntliga traditioneus odödlighet.

Olle hade verkligen varit uppe hos öfverstens och bedt om ursäkt. Åtminstone hade man sett honom komma derifrån.

Familjen Rosencreutz' bekanta skyndade sig naturligtvis att genom fördubblad vänlighet mot fröken Vally visa, att de icke trott ett ord af den dumma, lyckligtvis i sin linda qväfda historien om Dick. Det var ju rent af löjligt, att man kunnat komma på en så barock idé som att ett enda ögonblick sammanställa hennes namn med den der vanartiga pojkens!

Några af kamraterna hade redan under den första veckan varit och besökt Dick och verkligen blifvit insläpta i ett kolmörkt rum, der de visserligen hörde Dicks röst, men icke sågo en skymt af honom själf. Det var ingen

fara med hans ögon, bara han höll sig inne i mörkret någon tid. Talet föll naturligtvis på Strömmingens tragikomiska äfventyr, men Dick kunde icke förmås att stämma in i de andras skämtsamma ton; han tog varmt hans parti och förklarade, att han var en hederspojke med hjertat på rätta stället och att det var lågt och nedrigt att göra narr af honom. Han var nu alltid så ridderlig Dick!

Om någon ännu hyst ett litet tvifvel rörande sanningsenligheten af Olles historia, skingrades det helt och hållet efter detta besök, isynnerhet sedan man med egna ögon sett de nedfälda gardinerna.

Det var tur, att porten till det lilla hus, der Dick bodde med sin mor stängdes så tidigt om qvällarne, och att ingen kom i tillfälle att utifrån se hans åt gården vettande fönster efter klockan nio. Då dade man kanske fått se en förrädisk liten ljusstrimma lysa på ena sidan om gardinen, som icke slöt tillräckligt tätt till.

Omkring en månad derefter, strax före vårexamen, fick Dick gå ut. Det var den förestående studentfesten, som lockade honom; annars hade han nog hållit ut tills terminen var slut och kamraterna skingrats.

Och nu visade det sig till allas stora förvåning, att ett förtroligt och innerligt vänskapsförhållande uppstått mellan Dick och Ström-

mingen, trots den ofantliga olikheten dem emellan. Så snart någon i klassen försökte slå in på den gamla gycklande tonen mot Olle, lågade Dick upp och svor de fasligaste eder på, att han skulle »randa» den förste, som vågade förolämpa »den bäste ibland oss allesamman» Under fristunderna tog han vanligen Olles arm och drog honom med sig på en promenad långt ner i skolparken, i stället för att som förr skämta och prata med de andra kamraterna. Det var nästan som om han undvikit dem och endast känt sig trygg och belåten till sammans med den förr så föraktade Strömmingen. Gud vet, hvad de kunde ha att tala om.

Olle var allvarsam och tyst som vanligt. Han hade magrat och blifvit blek, såg derigenom mindre bondaktig ut än förr, och det bittra draget kring hans mun ville icke gå bort.

På sommaren dog hans far, och då höstterminen var inne, kom Olle icke tillbaka, Han hade slagit tankarne på studentexamen ur hågen, fastän han endast hade ett läsår qvar, och öfvertagit faderns gård, för att den icke skulle behöfva säljas och gå ur slägten. Han var bland bönderna inom socknen fortfarande ansedd som ett klart skinande ljus, och det berättades, att han på allvar satt upp böckerna på hyllan, gick mera bondklädd än

någonsin, körde plogen själf och ämnade bli rigtig bonde, som naturen ämnat honom till.

Familjen Rosencreutz hade varit i Lysekil öfver sommaren, och fröken Vally kom tillbaka derifrån förlofvad med en vice häradshöfding från Stockholm med ett högadligt namn.

Dick afbröt allt familjeumgänge, således äfven med öfverstens; han hade så brådtom med att bereda sig till sin studentexamen. Ett par gånger under läsåret var han ute i Berga och helsade på Olle, som enligt hvad han påstod skötte sig och gården som en karlakarl.

Det blef tyst med alla Dicks fruntimmershistorier. Han läste som en slaf och gick för öfrigt omkring och såg dyster ut. På våren tog han sin examen.

Nu är han längesedan löjtnant på andra gardet. Familjen Rosencreutz har flyttat tillbaka till Stockholm, sedan öfversten tagit afsked. Fröken Vally har slagit upp sin förlofning, och här om dagen spordes i den goda staden V. ett rykte, att Dick börjat umgås med familjen igen.

Man väntar hvarje dag, att det skall komma förlofningskort. Dicks mor småmyser och ser hemlighetsfull ut, då man talar derom.

1887.

INNEHÅLL.

Grålles Födelsedag . . . . . sid. 1
En Idealist . . . . . » 29
»Valdemars Hemlighet» . . . . . » 45
Ett Svalbo . . . . . » 63
Simpelt Folk . . . . . » 123
Feberfantasier . . . . . » 145
På Svärfars Sommarnöje . . . . . » 161
På Retour . . . . . » 183
En Skolpojkflamma . . . . . » 209

25/10 84

I alla boklådor finnes att tillgå:

E. Lundquist, *Profiler.* *Första samlingen.* I illustreradt omslag. Pris 2:25.

E. Lundquist, *Profiler.* *Andra samlingen.* I illustreradt omslag. Pris 2:50.

Om denne författares arbeten må följande omdömen ur pressen anföras:

»Denna lilla samling af genrestycken ur lifvet, efter hvad det tyckes, i de flesta fall uppfångade ur verkligheten och genast fästa på duken, är ett nytt och slående bevis på att man mycket väl kan tillhöra en skarpt utpräglad skola, utan att derför behöfva skatta till någon som helst af skolans öfverdrifter. Hr Lundquist är nämligen otvifvelaktigt realist och tillhör såsom sådan den nyaste skolan inom vår literatur. Men både hans uppfattning och framställningssätt äro — något som man äfven kunnat skönja i föregående arbeten af hans hand — fullkomligt fria från det slagg, som vidlåder bådadera hos några af de längst framskjutna literära förposterna i den stora samhällsstriden. Hr Lundquist målar visserligen icke endast dagrar, tvärt om, han förbiser ingalunda skuggorna och sparar icke på dem, der de erfordras för att en naturlig och följdriktig verkan skall kunna uppnås, men han lägger aldrig onödigtvis sina läsare på pinbänken och sårar aldrig den finkänslighet, som är, eller åtminstone borde vara, en utmärkande egenskap för bildade läsare af båda könen. Det intryck man får af hr Lundquists bok är derför angenämt, äfven då mera allvarliga eller sorgliga ämnen afhandlas.« *Dagens Nyh.*

»Som läsning på lediga stunder kan denna anspråkslösa, men ganska förtjenstfulla samling, i hvilken den vanliga kältringspolemiken mot allt, som fordom hölls aktningsvärdt, ej spelar någon roll, med allt skäl anbefallas.«
C. D. W. (i Posttidningen).

»Vi förorda ifrigt hos våra läsare dessa »profiler», hvilka fördelaktigt utmärka sig genom sin stil och lättlästhet.«
Göteb.-Posten.

»Samlingen tillhör otvifvelaktigt det bästa, den senare tiden bragt oss i literaturväg.« *Smålands-Posten.*

»Hr Lundquists bok tillhör det slags förströelselektyr, som en hvar läser med nöje och gerna tar fram för att läsa om igen.« *Göteborgs Handelstidning.*